

fuzinadi

D 128 286 / 1991

Leto XXVII

Ravne na Koroškem, 15. januarja 1990

Št. 1

Začetek novega

V Železarni Ravne smo izpeljali formalno statusni vidik uskladitve z zakonom o podjetjih. S tem dejanjem so nastali pogoji, da pričnemo z reorganizacijo vsebine dela, poslovanja ter upravljanja (tako samoupravljanja kot soupravljanja). Tega vsebinskega dela pa ne bo mogoče doseči v eni časovni točki, marveč bo to proces. Če poizkusim označiti glavne vsebinske točke, kjer bo prišlo do bistvenih sprememb, potem jih po lastni izbiri razvrščam takole:

1. Status lastnine se trenutno ni spremenil, tako da poteka upravljalški proces še zmeraj na podlagi dela. To stanje v železarni ne bo dolgo trajalo. Po eni strani v državi intenzivno pripravljajo variante lastninskega zakona, ki naj bi določil titularja družbene lastnine, po drugi strani pa v železarni iščemo možnosti obogatitve našega poslovanja s tujimi partnerji. Tako eno kot drugo bo povzročilo, da se bomo prelevili iz družbenega podjetja v mešano družbo. To bo seveda imelo čisto konkretne posledice na področju upravljanja, kjer delavski svet ne bo več najvišji organ upravljanja in delo ne bo več edini temelj upravljanja, saj se mu bo pridružil še kapital.

2. »Ravenski del železarne«, ki se je organiziral v družbeno podjetje, predstavlja eno pravno osebo. Tu so praktične posledice vidne v tem, da smo v leto 1990 startali kot okoli 5800 – članski kolektiv. Upravljanje znotraj podjetja teče samo na eni ravni, kar pomeni, da smo se poslovili od 15 let trajajoče prakse in začeli z novim obdobjem, ki prinaša vrsto drugače urejenih zadev, kot smo jih bili vajeni. Tako npr. poslovne enote niso pravne osebe, nimajo svojih organov upravljanja, ne poznamo več medtozdovskih preazporeditev, saj je delovno razmerje sklenjeno s podjetjem, skratka, proces upravljanja in zagotavljanja posamičnih pravic je urejen na ravni podjetja.

3. Prišlo je do nove opredelitve pristojnosti in odgovornosti znotraj podjetja. Zakon o podjetjih, temeljni zakon o delovnih razmerjih, volilni zakon in še nekateri drugi so bistveno posegli v dosedanje prakso. Nedvoumno lahko postavimo naslednje trditve:

– **Poslovodni organ in pooblaščenih delavci so dobili bistveno večje pristojnosti, hkrati pa je zakon tudi zaostril vprašanje odgovornosti.** Tako so v pristojnosti poslovodnega organa kompletna problematika nameščanja, premeščanja, razporeditve delovnega časa, disciplinski postopki (razen prekinitve delovne-

ga razmerja), organizacija dela, vodenje vodilnih delavcev, vodenje postopkov in vpliv na nekatere pomembne sisteme.

– **Delavski svet je dobil bistveno večja pooblastila in praktično odloča o najpomembnejših zadevah v podjetju.** Tako sprejema cilje poslovanja, poslovno politiko, odloča o statusnih zadevah, imenuje in razrešuje poslovodni organ, odloča o predlogih poslovodnega organa.

– **Spremenila se je vloga družbenopolitičnih organizacij.** Tako je znotraj podjetja organiziran le sindikat, medtem ko se bodo druge politične organizacije (stranke) organizirale po lastnih pravilih.

Vse tri teze postavljajo vlogo podjetja v približno tak kontekst, kot obstaja v razvitem svetu, kjer je moč poliarhično porazdeljena, ali, če se izrazim slikovito, kjer so trije vrhovi:

v rokah poslovodenja je stroka in organizacija dela (skupaj z delovnimi razmerji), v rokah upravljalcev je politika, cilji in postavljanje vodilne ekipe, v rokah sindikata pa zagotavljanje posamičnih pravic zaposlenih.

Vse to so dejstva, ki govorijo o tem, da se bomo v letu 1990 srečevali z novimi momenti, ki ne bodo vsem povšeči, na vse tudi nismo v tem trenutku pripravljeni, vseh pa tudi še ne poznamo. Pomembno je, da jih bomo začeli obvladovati s čim manj bolečin, s čim manj nepotrebne boja za ohranjanje stare prakse, saj bo pred vsemi dovolj delovno poslovnih problemov, za katere smo v prvi vrsti sklenili delovno razmerje.

Brane Žerdoner

DELAVSKI SVET V DECEMBRU

ODGOVORNO V LETO 1990

Delavski svet Železarne Ravne se je po odcepitvi tozda TRO in po ustanovitvi družb Kovinarstvo, Monter in Bratstvo skrčil za deset članov, zato pa se je njegova veljava zaradi ukinitve tozdov in samoupravnih organov v njih nenadoma močno povečala. Kako se bo v novi vlogi in v stari sestavi obnesel (zastopnost po tozdih, neustrezna strokovnost), bo pokazal čas, na seji, ki je bila 20. decembra 1989, pa se je pokazalo, da vsaj nekaterim delegatom ni vseeno, kako se stvari v železarni razvijajo. Vprašanje je seveda, če je to dovolj.

Kljub temu, da še nismo bili vpisani v sodni register, smo se v Železarni Ravne že začeli obnašati kot podjetje. Prenehala je organiziranost po tozdih in delovnih skupnostih, s tem so izgubili funkcijo njihovi delavski sveti in izvršilni organi ter ravnatelji. Poslovodni odbor je začasno pooblastil vodilne delavce za vodenje dosedanjih organizacijskih enot, dokler ne bodo oblikovane nove.

Po statutu se podaljša mandat članom DS in izvršilnim organom DO do volitev. Dotlej nadaljuje delo tudi sedanji poslovodni odbor. Delavski svet in odbori DO so poleg PO in strokovnih služb prevzeli nekatere naloge, ki so bile prej v pristojnosti tozdov in delovnih skupnosti. Tako se je npr. na odbor za poslovanje preneslo s komisij za gospodarjenje odločanje v zvezi z inovacijami, odbor za kadre je prevzel vso kadrovsko problematiko in odločanje o delovnih razmerjih. Do volitev bosta delovala še stara disciplinska komisija in odbor samoupravne delavske kontrole, za varstvo pravic delavcev pa bo skrbel sam delavski svet.

Do ureditve zakonodaje v zvezi s stanovanjsko in delovno problematiko ter do reorganizacije se bomo v Železarni Ravne ravnali po začasnih določilih, ki bodo veljala do sprejetja novih samoupravnih aktov.

CILJEV NE BO LAHKO URESNIČITI

Poslovodni odbor Železarne Ravne je načrtal za leto 1990 zelo visoke cilje poslovanja – vsaj glede na trenutno situacijo, ko »lovimo rezultate, da bi ostali pozitivni« (predsednik PO), in na ostre vladne ukrepe za ozdravitev gospodarstva. Z njimi naj bi dosegli 4 % akumulacijo v metalurgiji in 6 % v mehanski predelavi. Izdelali naj bi 218.000 ton jekla (10 % manj ogljikovih in 50 % več visokokvalitetnih vrst jekel kot doslej) in prodali 150.000 ton izdelkov, pri čemer bi morali povečati konvertibilni izvoz od 37 na 50 mio \$.

Positivno bomo poslovali le, če bomo bistveno izboljšali delovno in tehnološko disciplino, tako da se bo povečal izplen, zmanjšal izmeček, skrajšal čas obdelave in zmanjšala

specifična poraba energije. Izboljšati moramo organizacijo dela ter se organizacijsko prilagajati potrebam dela – namesto enozmenskega je treba organizirati večzmenensko delo, če drugače naročila ne bi bilo moč izpolniti v roku. Uvedli bomo t.i. evropski delovni čas.

Velika odgovornost za poslovni rezultat je tudi na komercialni službi, ki mora spraviti na trg nove izdelke in za dosedanje programe najti nova tržišča, pri domačih in izvoznih poslih dosegati kar najboljše učinke, plačilne pogoje v prodaji prilagajati tistim v nabavi in omogočati nižjo raven cen naših izdelkov z nabavo cenejših surovin.

V kadrovske politiki bomo še naprej zmanjševali število zaposlenih (vsaj za 4 %), nekaj naj bi jih preporazporedili na nove programe. Opravljanje pripravništva bomo omogočili predvsem študentom železarni.

V letu 1990 bomo v Železarni Ravne nadaljevali z že začrtanimi investicijami, sicer bomo investirali v manjše racionalizacije in odpravo ozkih grl, glavni delež investicij pa bo namenjen posodobitvi toplotne obdelave in informacijskega (računalniškega) sistema v železarni.

V razpravi je bilo poudarjeno, da bi morali izdelati zelo kvaliteten in pretehtan delovni in poslovni program, saj so razmere težke in negotove, uspešnost poslovanja kolektiva in poslovodnega odbora pa bomo merili ravno z uresničevanjem tega programa. Vprašljivo je govoriti o izboljšanju strukture proizvodnje jekla v času, ko zaradi pomanjkanja naročil pol jeklarne stoji.

Izrečena je bila pripomba o smiselnosti uvajanja evropskega delovnega časa, ko itak ni dovolj dela in sedanjega delovnega časa ne izrabljamo dovolj učinkovito; najprej bi morali poskrbeti za boljše organizacijo dela.

Predsednik PO je menil, da je Jugoslavija edina država, ki ima drugačen delovni čas od evropskega in je to tudi ena od ovir za vstop vanjo. Pozval je vse delavce v obratih, kjer še imajo delo, k tehnološki in delovni disciplini, da ne bomo zaradi slabega dela in zamujanja rokov še naprej izgubljali naročil.

Na vprašanje delegata, ali je res potrebna zamenjava računalniškega sistema, je član PO za razvoj odgo-

voril, da je centralni sistem doslej res dobro deloval, vendar moramo informacijski sistem speljati do služb in delovnih mest, kjer potrebujejo poslovne informacije.

V nadaljnji razpravi so nekateri delegati menili, da bi morali biti bolj obveščeni o delu izvršilnih organov DS, kjer problematiko podrobneje in bolj kvalificirano obravnavajo kot na samem delavskem svetu. Zato ni čudno, da se v kolektivu premo zavedamo, v kako resnem položaju smo in marsikje delamo še vedno po starem, namesto da bi storili vse, da bi zadovoljili kupce in si zagotovili delo za naprej.

Član PO za družbenoekonomske odnose je dejal, da bo za obveščeno delavskega sveta bolj poskrbljeno, ko bodo po novem statutu predsedniki izvršilnih odborov člani DS.

UKREPI OB POMANJKANJU NAROČIL

Občasno v posameznih obratih železarne primanjkuje naročil, tako da morajo ustaviti delo. Če večkrat je po nekaj dni stala nova jeklarne, najdalj v decembru, ko so jo ustavili že sredi meseca. Zastoji so bili tudi že v Jeklovilarni in Pnevmatičnih strojih.

Ker bistvenega izboljšanja stanja še ni pričakovati, je delavski svet sprejel določila, kako ravnati v takih primerih. Delegati so se zavzeli za tak postopek:

– Če je delo v drugih delih železarne, uveljavljamo člen zakona, ki govori o začasnem premeščanju na znanju in sposobnosti primerna delovna mesta.

– Delavci, ki ostanejo brez dela, najprej izrabijo redni letni dopust, morebitne viške delovnih ur in nadure, za kar dobijo polno nadomestilo OD.

– Če ni druge rešitve, poslovodni organ ali pooblaščen delavec – v sodelovanju sindikata – določi delavce (iz neposredne proizvodnje in vse tiste, katerih delo je povezano z njo), ki bodo začasno odsotni z dela.

– Za čas prisilne odsotnosti z dela so delavci upravičeni do 85 % OD prejšnjega meseca, povečanega za rast mesečnega OD.

Delegati so menili, da bi morali v železarni razmišljati o rezervnih

programih, da bi lahko zaposlili delavce, ki občasno ostanejo brez dela.

DVA OSNUTKA

Najprej je delavski svet razpravljal o osnutku Pravilnika o organizaciji.

Član PO za družbenoekonomske odnose je v uvodu dejal, da se v nekaterih delih podjetja ne strinjajo s predlogom reorganizacije in se zavzemajo za staro stanje. Poudaril je, da poslovodni odbor ne bo popuščal tistim, ki se branijo prehoda k proizvodnim enotam, saj se je namenil svojo zamisel speljati do konca.

V razpravi so sodelovali predstavniki Komerciale, Industrijskih nožev in ETS. V Industrijskih nožih jim ni prav, da bodo toplotno obdelavo znova izgubili izpod svojega okrilja, ker je to v preteklosti povzročalo velike težave v njihovi proizvodnji, v Komerciali menijo, da poslovodni odbor v osnutku ni upošteval strokovnih analiz utemeljenega predloga, ki ga je pripravil njihov tim, sedanji predlog PO pa pomeni zanje korak nazaj. Delegat iz tozda ETS je dejal, da nova organizacija vzdrževanja po mnenju njihovega tima ni bila narejena na osnovi analize stanja, ki bi pokazala, kaj je bilo doslej dobro in kaj slabo. Ker po njihovem ni utemeljenega vzroka za razbitje obrata jaki tok, predloga PO ne podpirajo.

Član PO za razvoj je dejal, da je podlaga reorganizaciji analiza poslovanja celotne železarne, in to zadošča. Ker se PO zaveda odgovornosti za realizacijo reorganizacije, jo bo izvedel in če bo treba, bojo tim za vzdrževanje zamenjali.

Član PO za družbenoekonomske odnose je pojasnil, da je sedanja reorganizacija le ena od faz procesa, ki poteka v treh stopnjah. Najprej smo se ustanovili kot podjetje, pripravljamo sistem PE in nekaterih skupnih služb, kar bo prevelika enota, zato bo sledila ustanovitev samostojnih manjših specializiranih podjetij z vsemi pripadajočimi službami. Sedanje skupne službe se bodo morale temu prilagoditi.

Delavski svet je osnutek z večino glasov sprejel.

O osnutku Pravilnika o uresničevanju samoupravljanja ni bilo veliko besed, pripombe o njem, kakor tudi o prvem bo mogoče dati v javni razpravi, ki bo trajala do 16. januarja.

Delavski svet se je strinjal s predlogom službe za inovacije o inovatorjih železarne 1989, potrdil je novi cenik maloprodaje ter investicijski program Rudnikov svinca in topilnice Mežica, pri katerem bo Železarna Ravne finančno sodelovala. Tako namreč določa SaS.

Na predlog predsednika PO je delavski svet odločil sprejem pogodbe o ustanovitvi Poslovnega sistema Slovenske železarne. Ker za PO in delavce Železarne Ravne nekatera določila pogodbe tudi po usklajevanju niso bila sprejemljiva, je delavski svet na zadnji seji v letu, 27. decembra 1989, glasoval proti vključitvi Železarne Ravne v PS Slovenske železarne.

Po zapisu s seje pripravila
Moja Potočnik

Podpisali smo družabniške pogodbe

V torek, 12. decembra 1989, je **Kovinarstvo Ljubno** postalo družba z omejeno odgovornostjo v družbeni lastnini. Pogodbo sta podpisala predsednik poslovnega odbora mag. **Jože Žunec** in direktor Kovinarstva **Bogomir Strašek**, na slovesnosti pa so bili navzoči še predstavniki Železarne Ravne, Kovinarstva in občine Mozirje. Med Ravenčani sta bila tudi botra pridružitve Kovinarstva ravenški železarni, njena bivša direktorja Gregor Klančnik in Franc Fale. Direktor Strašek je v priložnostnem nagovoru na kratko orisal dosežanje pot Kovinarstva in nakazal usmeritev podjetja po podpisu družabniške pogodbe.

Povedal je, da se za ustanovno leto Kovinarstva šteje leto 1972, tozdr Železarne Ravne pa je postalo leta 1978. V 12 letih sožitja z železarno je kolektiv veliko pridobil, čeprav so bile želje in potrebe navadno večje

logi, potrebovali pomoč kolektiva – partnerja.

Perspektivo vidijo v dveh smereh: v proizvodnji zobatih vencev in strojogradnji.

Zmogljivosti in proizvodnjo zobatih vencev bi morali posodobiti in razširiti do te mere, da bi postali konkurenčni na trgu evropske avtomobilске industrije.

V strojogradnji so se usmerili v proizvodnjo strojev za rezanje kovin z dodatnimi napravami. Proizvodnja sloni predvsem na lastnem razvoju, pri čemer so dokaj uspešni, saj so v nekaj letih prešli od proizvodnje klasičnih strojev na stroje z numeričnim krmiljenjem. Uspešno jih prodajajo na češkem tržišču, medtem ko jim pri domačih kupcih še ni uspelo vzbuditi zanimanja zanje. Želijo doseči tako kakovost teh naprav, da bi lahko uspešno nastopali tudi na zahodnih trgih.

drli na ameriško tržišče, medtem ko se Kovinarstvo uveljavlja na evropskem. Velike naloge so pred našim razvojnim marketingom, v posodobitvi tehnologije.

Delavci Kovinarstva so v našem skupnem obdobju veliko naredili – brez velikih elaboratov, v skromni prototipni delavnici so razvili numerično krmiljene rezalne stroje. Tudi v prihodnje bomo morali najti sredstva, da bodo razvojni delavci Kovinarstva lahko svoje zamisli uresničili.

Družabniško pogodbo sta Železarna Ravne in tozdr Monter Dravograd podpisala 19. decembra v sejni sobi na Monterju.

Po pozdravu je ravnatelj te naše dislocirane enote dipl. inž. **Julijan Žvikart** poudaril, da ustanovitev družbe ne pomeni odcepitve, ampak je to reorganizacija s ciljem oblikovanja novega podjetja. Preletel je zgodovino Monterja. 1947. leta je bil njegov začetek v kleparski in vodnoinstalaterski dejavnosti Dravograda; 1960. se je iz krajevnega razvil v občinsko Obrtno podjetje in začel načrtno razvijati izolatersko in ključavničarsko dejavnost; 1970. se je preimenoval v Industrijsko gradbeno in montažno podjetje (IGMP); 1976. postane tozdr Železarne Jesenice kot Industrijska gradbena in montažna dejavnost (IGMD) in l. 1986. postane tozdr Železarne Ravne, kar pa bo s podpisom družabniške pogodbe nehal biti. »Podpis pogodbe predstavlja nov mejnik, pri po-

stavljanju katerega se ne oziramo na doseženo.« je bilo rečeno. »pomembno je, kako bomo zastavili prihodnost. Ta ne bo lahka, kajti v Monterju je edina razvojna perspektiva le viličarska oprema, drugi programi so v krizi. Kljub temu smo pri nas prepričani, da daje ustrežna in kvalitetna pogodba pogoje za nadaljnje delo.«

Predsednik PO v železarni mag. **Jože Žunec** je v svojem priložnostnem govoru naglasil, da je ustanovitev Monterja kot družbe z omejeno odgovornostjo v družbeni lastnini prvi korak k dejanski uveljavitvi poslovnosti. Ta kvalitetna oblika naj bi tako Monterju kot železarni omogočila kreativno in odgovorno sodelovanje, čeprav bo to v letu, ki prihaja, oteženo. Problem ne bo le, kako se razvijati, ampak že, kako reševati sprotne težave. Pri tem bo treba vse moči usmeriti v izvoz. Monter ima tu svoje mesto, še razširiti ga mora skušati. Kot je poudaril predsednik IS SO Dravograd Vinko Krjnc, je bil podpis družabniške pogodbe med Monterjem in Železarno Ravne dogodek in pomemben mejnik v nadaljnjem razvoju tudi za občino Dravograd. Po njegovem mnenju je dokaz, da naša družba uspešno stopa v tržno usmerjeno gospodarstvo. Zaželel je uspešno uresničevanje vseh v pogodbi konkretno dogovorjenih postavk.

Op.: Tri dni kasneje, 22. decembra, so družabniško pogodbo podpisali še v Bratstvu v Varvarinu. Tako je tudi Bratstvo, ki je postalo tozdr Železarne Ravne leta 1982, zdaj družba z omejeno odgovornostjo v družbeni lastnini.

M. Potočnik
H. Merkač

Podpis pogodbe v Monterju

od možnosti. V pripravah na novo organiziranost so ljudje izražali bojazn, da bodo izgubili socialno varnost, ki jim je bila v okrilju Železarne Ravne kot velikega sistema zagotovljena. Niso si želeli, da bi na novo obliko povezave prešli tako hitro, ker pa ni bilo mogoče drugače, so to sprejeli. Menijo namreč, da so kljub vsestranski pomoči železarne vsa ta leta živeli predvsem od svojega dela, zato upajo, da bodo to zmogli tudi v prihodnje. Povezavo z Železarno Ravne si želijo zato, da bi bili s svojim delom uspešnejši in močnejši. Zato so v imenu firme obdržali ime in znak železarne. Zagotavljajo, da bodo s prizadevanjem za kakovost in razvoj izdelkov to ime upravičili.

Ob kapitalski povezavi z Železarno Ravne bi radi rešili nekatera vsebinska vprašanja svojega razvoja, proizvodnje in poslovanja. Predvsem morajo dotrajano proizvodno opremo nadomestiti s sodobno, da bodo lažje dosegli izvozno kakovost. Za sedanjo in bodočo razširjeno proizvodnjo si morajo zagotoviti trg, pri čemer bodo, enako kot pri prvi na-

Menijo, da so z lastnim prizadevanjem upravičili sredstva, ki so jih pridobili kot združena sredstva, in upajo, da jim bo ob novi povezavi z železarno v doglednem času uspelo uresničiti načrte, ki so si jih zastavili.

Za Straškom je navzočim spregovoril še mag. Žunec, ki je poudaril, da je povezava s Kovinarstvom lahko koristna tudi za Železarno Ravne, saj lahko njenemu imenu prinese dodaten image. Izrazil je pričanje, da bo prehod na podjetniški način dela dal novo kvaliteto delu in poslovanju Kovinarstva in Železarne Ravne ter jima omogočil nadaljnji obstoj in razvoj. Kovinarstvu je pot naprej odprta še toliko bolj, ker so v poslovanju že doslej dosegli kakovost, ki je še marsikateremu tozdru znotraj železarne tuja, predvsem velja to za doseganje dobavnih rokov. Boj za uveljavitev na zahtevnih inozemskih trgih je treba energično nadaljevati, kajti le z uspešnim izvozom bomo lahko premagali kritične razmere na domačem tržišču. V zadnjih dveh letih je železarna povečala konvertibilni izvoz za tretjino. S strojogradnjo smo pro-

FOTOKRITIKA

OD PARE DO LEDENE SVEČE

V vroči želji po snegu in ledu hoče zbužati posnetek, narejen sredi decembra lani pred jeklaro I, skoraj nekaj romantike. Pa ne sme, kajti vreden je vse kritike!

Vedno tarnamo, kako draga je energija, tukaj v vakuumskem stolpu v stari topilnici pa parni ventili netesnjeni prepuščajo paro. Ta se pri nižjih temperaturah utekočinja in potem voda neusmiljeno pere vse, kar je na njeni poti. Predvsem so ogrožene električne naprave in utica postaje za zračno pošto. Ta se, ko pritisne mraz, spremeni v ledeno kočico, okrog katere bi komajda bilo, da bi plesal z drsalkami. Ko mraz popusti, spet curlja voda, ko mraz pritisne, je spet led in tako dalje, pri tem pa počasi, a zanesljivo nastaja velika škoda.

Naj odgovornim velja poziv za sanacijo!

P.S.: Idejo za fotokritiko je dal inž. **Branko Krautberger**, vodja vzdrževanja ETS v Jeklarni.

H. Merkač

INOVATORJI ŽELEZARNE '89

DRUGIČ PRIZNANJE ALOJZU PEČNIKU

Zate, zame je kladivo kladivo. Z njim, recimo, najlaže zabiješ žebelj.

Za Alojza Pečnika pa je kladivo nekaj drugega. Ko sliši to besedo, gotovo eno najpogostejših besed svojega življenja, vidi kladivo, ki mu že lahko rečemo stroj. Pnevmatična in hidravlična kladiva so to, vrtnala ali razbijalna, namenjena za uporabo v rudnikih in kamnolomih.

»Vsako kladivo, ki je bilo narejeno v Železarni Ravne, je šlo tudi skozi moje roke. Pri vsakem sem bil tisti, ki ga je spravil, da je dalo glas od sebe.«

Okrog 30 kladiv je bilo takih, odkar je Alojz Pečnik 1949. začel delati v železarni. Pomemben mejnik je bil leta 1985, ko je po vrsti pnevmatičnih v železarni zapelo prvo hidravlično kladivo, pa tudi zadnja leta so mejnik, ko v Pnevmatičnih strojih ne izdelujejo več le posameznih kladiv, ampak garniture. Tudi inovacija, zaradi katere je Alojz Pečnik postal inovator železarne '89 (odprava togosti in slabega prenašanja vibracije na sklopki rotacijskega agregata in s tem posledično trganja navojev in pokanja členov verige), je opravljena na delu vrtnalne garniture STRMICA.

»V vseh teh letih sem naredil kar veliko inovacij. Lahko celo rečem, da je pri mojem delu vsaka stvar, ki jo naredim, inovacija, saj se mojemu delovnemu mestu reče preizkuševalca prototipov proizvodnje oz. zdaj tehnolog za uvajanje novih proizvodov.«

Kljub temu pa ima Alojz Pečnik uradno prijavljenih in torej tudi plačanih le kakšnih 10 inovacij.

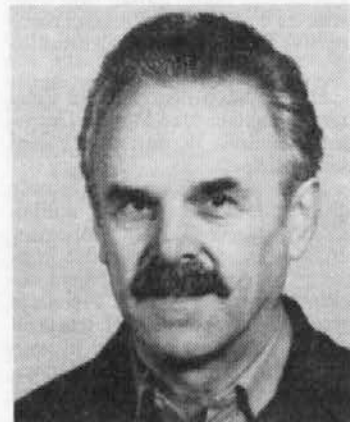
»Ko delam inovacijo, ne mislim, da jo delam zato, da bi zaslužil. Jaz sem začel inovacije prijavljati, ko sem videl, kaj vse nekateri zadnje čase prijavljajo. Šele potem sem si rekel, zakaj ne bi prijavljal tudi jaz. Toda sem toliko, da tega ne izkoriščam. Inovacijo prijavim samo takrat, ko menim, da resnično predstavlja nekaj novega za železarno ali pa celo širše. Tudi inovacija, za katero sem dobil letošnje priznanje, je takšna, da bi jo lahko železarna brez skrbi patentirala.«

To pove Alojz Pečnik z gotovostjo v glas, da tega železarna ne bo naredila. In nadaljuje: »Če se ti ljubi, delaš inovacije. Toda zadnje čase se ti zmeraj manj ljubi, ker ni interesa zanje pri vodstvenih delavcih. Ti najraje vidijo, da nič ne predlagaš, ker je potem to za njih kar dodatno delo. Če bi bili na Zahodu, bi bil direktor vsak dan tukaj, spraševal, spodbujal, pritiskal... Tu pa, če naletiš na tehnični problem, se vprašati kaj ne moreš nikogar. Sicer pa nekaj dejstev: '82 sem prijavil globinsko kladivo GK 20, s katerim bi po izračunih imel tozd 20 - 30 % manjše stroške pri izdelavi, pa še zdaj leži prijava. Po tem lahko ugotovite, kakšen je naš interes za inovacije. Komaj bi bilo, da bi inovator še sam delal raziskavo trga in prignal kupce. Pa še nekaj: take stvari, ki je na pogled čisto enostavna, dela

pa skriva ogromno, se v železarni ne spleča prijavljati, ni veliko vredna. Hočem reči, da merila za vrednotenje inovacij v železarni niso prava.«

Bili pa so tudi na inovacijskem področju v železarni drugi časi.

»Ko sem začel, se spomnim, da je direktor presojal inovacije in on

Alojz Pečnik

predlagal prijavo. Tako je leta 1955 bila prav moja prva prijavljena inovacija v železarni. Drugače pa ocenjujem, da je bil največji posluš za inovacije v železarni tam okrog leta 1970. Večji interesi so bili in takrat smo delali z večjim veseljem.«

Prav veselje, volja do dela pa je tisto, kar Alojza Pečnika spremlja v veliki meri ves čas.

PRVIČ PRIZNANJE V ARMATURE

Letošnje drugo priznanje »inovator železarne« je šlo v Armature na Muto. Prejela ga je skupina avtorjev Stanislav Šrajner, Zdenko Topler, Jože Verhnjak, Srečko Fak, Maks Mori in Jože Planinšič.

Številka inovacije 1642 in njen naslov »Obdelava ohišja Jamesbury« ne povesta zadosti, zato naj si pomagamo z utemeljivjo službe za inovacije. Takole so zapisali:

»Lahko rečem, da delam z veseljem. Včasih sem veliko hodil po rudnikih in kamnolomih, da sem videl, kako delajo z našimi izdelki, in ugotavljal, kako mora biti kaj narejeno, da bo ustrezno za delo in da bo preneslo različne vremenske razmere. Tisti, ki je zmeraj za desko, in teh pogojev ne spozna, si ne more predstavljati prakse. Edino tako je bilo možno razvijati nove, boljše stvari, kajti literature na tem področju ni veliko. Potrebe pa so stalne. Tako so zdaj zahteve po nehrupnih in anti-vibracijskih kladivih.«

Lahko še enkrat rečem, da za vse to delo ne bi rabil kakšne velike šole, če ne bi imel volje. Volja mi je več pomagala kot izobrazba.«

Kljub vsemu volja torej, čeprav govori Alojz Pečnik o svojih 39 letih dela v železarni ves čas s priokusom grenkobe. Njegovo notranje bogastvo je ta volja, in prav zaradi nje je v njegovem inovativnem delu nekaj postaj, pomembnih za inovativno dejavnost vse železarne. Te so: Alojz Pečnik je imel leta 1955 prvo prijavljeno inovacijo v železarni; zaradi inovacije Alojza Pečnika se je leta 1965 prvič sestel DS železarne zato, da je obravnaval odkup inovacije od svojega delavca, posledica česar je bila ustanovitev inovacijske službe v železarni; po predlogu Alojza Pečnika in sodelavca Mesnerja je inovacijska služba začela ščititi ideje inovatorjev - in nenazadnje: Alojz Pečnik je prvi v železarni, ki je v razmiku dveh let dvakrat inovator železarne. Gotovo ne zaman!

Iskrene čestitke!

zmanjšajo izmet in da ne povečajo stroškov obdelave. To jim je v celoti uspelo, saj se je čas obdelave skrajšal kljub temu, da vsak kos štrikrat prepnejo, kvaliteta obdelave pa se je izboljšala tako, da je sedaj izmet pri obdelavi pod 1 %. Ker pa so cene strožnih agregatov, na katerih se sedaj obdelujejo ohišja, nižje od MDW 30, je tudi denarni prihranek očiten.«

Dodatno k temu je član skupine Jože Verhnjak, ko smo jih obiskali na Muti, povedal:

»Izdelek smo dobili v tovarno pred štirimi, petimi leti. To je dokaj zahteven izdelek za trg ZDA, edini, ki ga tja izvažamo. Začeli smo ga delati na najodobnejšem stroju, a ni dal kvalitete, ne glede obdelave ne glede točnosti. Poskušali smo ga izboljšati po drugih smereh, a nam ni uspelo, potem pa smo stvar sami vzeli v roke. V začetku smo bili v manjši sestavi, potem pa se je zaradi potreb, ker smo vse od osnutka in priprave do izvedbe sami naredili, krog razširil.«

Tako je steklo inovacijsko delo med samostojnima programerjema Verhnjakom in Toplerjem, tehnologom Morijem, orodjarjem Šrajnerjem, delovodjem orodjarne Fakom in vodjem proizvodnje Planinšičem. Kot so povedali, jih je nekaj že prej delovalo na inovacijskem področju, v krožkih kvalitete, drugi so se s tovrstnim delom spopadli prvič. Bila pa je to za njih prva prijavljena inovacija.

Srečko Fak: »Seveda pa po tej osvojeni inovaciji nismo prenehali z inventivnim delom. Še vedno delujemo v tej smeri, da bi kaj izboljšali.«

Čeprav delo zaradi zahtevnosti problema ni bilo lahko, je skupina v en glas zatrdila, da so se v njej ujeli in lepo delali. Vsi so se o tem pohvalili.

Stanislav Šrajner: »Skupinsko delo se ne obnese, če so v skupini taki, da si ne dajo kaj dopovedati. Pri nas tega ni bilo.«

Jože Planinšič: »Bilo je samo nasprotje idej, kar pa je dobro.«

Zdenko Topler: »Vsak je k skupnemu rezultatu prispeval nekaj svojega.«

Od leve proti desni: Jože Planinšič, Srečko Fak, Stanislav Šrajner, Maks Mori, Zdenko Topler in Jože Verhnjak

DENAR JE ZAČETEK IN KONEC VSEGA

Prejšnji mesec, torej decembra lani, se je v Železarni Ravne prvič javno izrazila skrb, ali bo možno na redni datum izplačati osebne dohodke ali ne. Na srečo jih je bilo možno, kar je nedvomno tudi rezultat maksimalnega prizadevanja naših finančnikov.

Naprosili smo vodjo finančnega planiranja v PFS, dipl. oec. Vido Lotrič, da je za Fužinar dala izjavo, kako jim danes, ko je železarna v težkem likvidnostnem položaju, uspeva izvajati t.i. finančno funkcijo.

»Finančna funkcija mora imeti poleg ostalih poslovnih funkcij (proizvodne, komercialne, pravne...) enakovreden položaj. V našem sistemu ni bilo vedno tako, saj ni imela takega pomena. Vemo pa, da je denar začetek in konec vsega, vsaka aktivnost ima neko finančno posledico. Področje financ je v Jugoslaviji bila in je tudi še domena raznih kvazi strokovnjakov, ki s predlaganjem in sprejemanjem neustreznih ukrepov povzročijo več škode kot koristi. Čimprej je treba to področje, tako kot tudi druga področja, ki se nanašajo na gospodarstvo oz. ekonomski sistem, prepustiti prvim strokovnjakom, ki morajo biti za dobre oz. slabe rešitve ustrezno nagrajeni.

V Jugoslaviji se imamo že vsi in vsak po svoje za finančne strokovnjake in na veliko »rešujemo« lastne in širše probleme. Žal pa je finančno področje zelo zahtevno in široko, zato si amaterskega in nestrokovnega obravnavanja ne smemo privoščiti. Posledice so preveč hude in zahtevajo ogromno naporov in časa, da se stanje normalizira. Pri nas je že precej let stanje na tem področju nenormalno, nekateri sistemski in izvedbeni ukrepi neustrezni in temu primerna je tudi situacija.

Delati na takem področju je svojevrsten napor, saj človeka tako delo, sploh če se zavedaš, da ni pravilno zastavljeno in urejeno s predpisi, ni ti malo ne zadovoljuje. Veliko je odvečnega dela, ki od vseh učinkov povzroča le stroške.

Vida Lotrič

Današnja situacija v Jugoslaviji in seveda tudi v železarni je v veliki meri posledica (ne)sistemskih ukrepov in splošnih gospodarskih razmer. Najmočnejše se je ta slaba situacija odrazila predvsem na finančnem področju. To pa naprej vpliva na probleme na drugih področjih poslovanja. Seveda je vpliv tudi obraten. Torej gre za vzročno-posledične povezave in učinke, zato brez strokovnega dela na teh področjih ne gre.

Tudi o likvidnosti danes veliko govorimo, ne samo v ožjih finančnih

krogih, kjer ta problem najbolj neposredno občutimo. Težka likvidnostna situacija, ki v železarni traja že več kot leto, zahteva od zaposlenih na tem področju vsak dan veliko naporov, znanja in volje. Kljub temu, da omejujemo stroške in skušamo pripeljati v železarno s prodajo zasluzeni denar, ne uspevamo več zagotavljati sredstev za vsakodnevne potrebe. Naša kratkoročna zadolženost se je v zadnjih treh mesecih precej povečala in bi s takim trendom lahko še bolj ogrozila naše poslovanje. Zadolženost narašča, ker naši kupci ne plačujejo svojih obveznosti, če pa jih, pa ponujajo vrednostne papirje z zapadlostjo tudi do 6 mesecev. Naši kupci nam trenutno dolgujejo že več kot 2.000 novih milijard din, od tega je po pogodbah že zapadlo okoli 1.300 milijard din. Po drugi strani že tudi mi več ne uspemo, kljub vse večjemu zadolževanju, našim dobaviteljem poravnati obveznosti. Na investicijskem področju že dalj časa zadeve omejujemo in plačujemo le najnuj-

nejše. To je za naš dolgoročni razvoj zelo slabo, sploh, če omejujemo naložbe, ki naj bi prinesle boljše rezultate, nova delovna mesta in na sploh dolgoročno perspektivo železarne.

Kakorkoli so težave na finančnem področju (predvsem likvidnostne) hude, me osebno še bolj skrbijo dejstva, da nimamo naročil za naprej, da nismo konkurenčni zaradi previsokih stroškov, da nas je že sedaj preveč zaposlenih za tak obseg proizvodnje, da se dnevna politika »vtika« v gospodarske zadeve itd.

Po drugi strani pa vendar obstaja upanje, da bomo z ustreznimi ukrepi na makro gospodarskem nivoju (upajmo, da je zadnji paket ukrepov zvezne vlade za reformo gospodarskega sistema in zmanjšanje inflacije tisti, ki bo to zagotavljal) ter angažiranjem znanja in sposobnosti kadrov v železarni uspeli na tem področju narediti red in normalizirati poslovanje.

H.M.

OSKRBA Z ENERGIJO V NOVEMBRU

Zaradi velikih podražitev vseh vrst energije v novembru so tudi stroški porabljene energije v tem mesecu močno porastli. Po okvirnih izračunih, ki smo jih naredili za november, znašajo skupni stroški porabljene energije v železarni (brez dislociranih tozdov) 151,2 milijarde din. Na tono skupne proizvodnje znašajo stroški energije 3,78 milijona din, na blagovno proizvodnjo pa že 12,51 milijona din. Oskrba porabnikov s primarnimi in sekundarnimi energenti je bila v redu. Bilo je nekaj motenj pri oskrbi s pitno vodo v starih stavbah na vzhodnem delu železarne, vendar pomanjkanje ni vplivalo na motnje v proizvodnji. Za normalno oskrbo porabnikov s kisikom pa smo dodatno dobavili iz Tovarne dušika Ruše 163 500 kg kisika, kar je 31,52 % od skupno porabljenega. Poleg ostale nabave in oskrbe smo zbrali še 6 750 l odpadnega olja, ki ga pokurimo na metalurških ogrevalnih pečeh.

Količinske porabe energentov so bile pri večini energentov pod planom, planirane količine smo presegli le pri sanitarno topli vodi, pari, kisiku in čistem dušiku. Največja prekoračitev plana je bila pri čistem dušiku, in to zaradi montaže črpalke za polnjenje tekočega kisika v jeklenke. Iz primerjave je ugotovljeno, da so količinske porabe energentov manjše v sorazmerju z manjšo proizvodnjo.

1. Primarni energenti	Poraba	Str. v 000 din
Elektro energija	17.036.975 kWh	59.846.410
Zemeljski plin	5.778.401 Sm ³	64.004.932
Butan propan	11.850 kg	236.173
Mazut	306.260 kg	4.381.370
Karbid	8.600 kg	225.956
2. Sekundarni energenti	Poraba	Str. v 000 din
Acetilen	3.361 kg	503.244
Industrijska voda	1.574.162 m ³	3.236.728
Sanitarna topla voda	10.683 m ³	603.278
Para	4.882.100 kg	9.521.382
Centralno ogrevanje – v ŽR	4.583.000 MWh	13.973.066
– v MR	5.677.000 MWh	8.106.956
Kisik	533.460 kg	10.122.400
Kompr. zrak	5.623.530 m ³ _n	3.151.163
Čisti dušik	3.373 m ³ _n	285.661
Teh. dušik	30.374 m ³ _n	195.624
Argon	11.000 m ³ _n	1.761.399

Inovatorji iz Armatur so se lahko pohvalili tudi z odnosom vodstva kolektiva do njihovega inoviranja, pa tudi na odnos sodelavcev niso imeli posebnih pripomb. Le to je rekel **Srajner**: »Nekateri ljudje inovatorjev ne razumejo. Sami hodijo mimo problemov, pa jih ne vidijo, ti pa še doma študiraš. Ko je denar, so pa konflikti. V ljudeh je pre malo zavesti, da tudi oni z inovacijami drugih profitirajo.«

Zato pa je skupina imela toliko večje težave z uradno uveljavitvijo svoje inovacije.

Jože Verhnjak: »Bilo je že tako daleč, da smo se sklenili denarju za inovacijo odpovedati, striktno pa smo vztrajali, da priznajo njen pomen.«

Zato je bila skupina nemalo presenečena, ko je izvedela, da bo prejela priznanje inovator železarne. Najprej so mislili, da se kdo šali z njimi.

Maks Mori: »Zdaj je bilo že vse skupaj pozabljeno, novica o priznanju pa je seveda vse spet nanovo

oživila. Kljub temu ti takšno priznanje veliko pomeni.«

Jože Verhnjak: »Vsem nam priznanje res veliko pomeni; zato, ker smo ga dobili v takem sklopu, kot je Železarna Ravne, in seveda smo tudi ponosni, da smo ga dobili v Armaturah.«

Jože Planinšič: »Priznanje je gotovo tudi priznanje kolektivu, v katerem je 25 % delavcev vključenih v oblike inventivne dejavnosti. Vsem je to priznanje priznanje.«

Po tem lahko sodimo, da je izbrani skupini priznanje vendarle dobrodošlo – predvsem kot moralno zaščeno; seveda poleg glavnega zaščeno, ki pa ga lahko občutijo vsak dan od aprila '88, odkar inovacija uspešno »delo«. In kar je največ: zaradi njih so Armature obdržale ameriški trg! Ni še dolgo, ko je v tovarno prišel telex s sporočilom, da je kvaliteta armatur Jamesbury super!

Čestitamo!

Helena Merkač

Robert Jamšek

Naše delo v novembru

Plan skupne proizvodnje smo v novembru dosegli 86,6 odst., v kumulativni 89,4 odst. Ta nam je od minulega meseca padla za 1,0 odst. Za 11.038 ton prodanih izdelkov smo iztržili 1.107,47 milijarde din, kar je v povprečju 100.328 din/kg. Od tega smo prodali na domačem trgu 9.430 ton ali za 814,02 milijarde din, izvozili pa smo 1.608 ton ali za 293,45 milijarde din, kar znaša prek 4,34 milijona dolarjev.

SKUPNA PROIZVODNJA POD NAČRTOM

Jeklarna je v novembru izdelala 16.542 ton jekla, kar je glede na plan le 87,1 odst. Čeprav v tem mesecu ni prišlo do ustavitve 40 t peči, vseeno zaradi pomanjkanja naročil in pogostega menjavanja asortimenta niso dosegli pričakovanega učinka. Odvzem jekla za Jeklolivarno je bil le 46,0 odst., za Valjarno 89,0 odst., medtem ko je bil za Kovačnico presežen za 4,4 odst.

Stanje pri pravilnem zbiranju in sortiranju odpadkov in ostružkov se poslabšuje v vsej železarni, saj je bilo v novembru na zalogo zaradi napačnih raztalitev izdelanih skoraj 400 ton jekla.

Jeklolivarna tudi v novembru ni imela dovolj naročil, tako da so plan dosegli le 59,2 odst.

Nekoliko boljše je bilo v Valjarni, vendar so za planom zaostali 13,8 odst. Na težki progi je bil plan dosegan 88,9 odst., na srednji 90,9 odst. in na lahki progi 35 odst. Problem še vedno predstavljajo zastoji in pogoste menjave valjev zaradi razdrobljenosti asortimenta. Delež visoko legiranih jekel je bil na srednji progi 11,9 odst. in na lahki progi 54,8 odst.

Zelo uspešno pa so zaključili minuli mesec v Kovačnici, saj so plan

presegli za 13 odst., kar je v tem letu največja prekoračitev. Za december so bila problematična naročila za 1.800 t stiskalnice, medtem ko za drugo leto stanje z naročili ni najbolj obetavno. Tako izmeček kot tudi neuspela proizvodnja sta bila nižja kot v oktobru. Dostava vložka iz Jeklarne je potekala zadovoljivo.

V Jeklovleku so za planom zaostali 31,1 odst., in to najbolj pri vlečnem jeklu. Tu je bil plan dosežen le 41,7 odst., pri luščenem jeklu 73,0 odst. in brušenem jeklu 89,0 odst. Plan pa so presegli pri vlečeni žici za 58,5 odst.

Vsem mehansko predelovalnim tozdom še naprej primanjkuje naročil, tako da so za planom zaostali vsi, razen Orodjarna, kjer je bil plan presežen za 34,3 odst. in Armatur, ki so plan presegle za 6,7 odst. V Strojih in delih zaostajajo v strojogradnji. Vzrok je slaba dokumentacija za stiskalnice, kar se je pokazalo v zaključni montaži, ki je bila zaradi tega znatno podaljšana.

NABAVA ŠE ZADOVOLJIVA

Oskrba z materiali je bila na vseh področjih dokaj zadovoljiva. Motnje, ki nastajajo pri nabavi, so bile v tem času povezane predvsem s slabo likvidnostjo. V nekaterih primerih so poslovni partnerji že prekiniteli dobave, kar je povzročilo določene zastoje v proizvodnji. Srbsko tržišče se nam zapira, nekatera podjetja s tega področja pa nudijo blago izključno samo s predplačili. Zaenkrat v proizvodnji zaradi tega ni bilo posebnih težav, ker iščemo dobavitelje z drugih področij.

Od problemov, s katerimi se srečuje zadnje čase nabavna služba, so zahteve tozdom po izredno kratkih

dobavah raznih materialov. Skoraj nemogoče je v roku enega meseca oskrbeti dobave litine, ki je vezana še na izdelavo modelov. To velja tudi za materiale z nekaterih drugih področij.

S porastom cen osnovnih materialov beležimo tudi znaten porast cen vsem ostalim materialom.

PRODAJA NA DOMAČEM TRGU USIHA

Jeklolivarna je dosegla komaj 25,4 odst. količinske prodaje, vzrok je v pomanjkanju naročil. Valjarni primanjkuje naročil za lahki paličasti program in jeklo v kolobarjih, naročila pa usihajo tudi na ostalem programu. V Kovačnici so plan presegli za 30,4 odst., naročil pa primanjkuje pri fazonskih odkovkih. Vzrok nedoseganja plana v Jeklovleku je neustrezen asortiment, pomanjkanje vložka in zastoji zaradi okvar strojev.

Tudi v Orodjarni planski cilji niso bili doseženi, naročil primanjkuje predvsem za orodja. Nizko doseganje planskih ciljev v Strojih in delih je še vedno posledica neuspele proizvodnje težkih sipk za INO Zagreb, kakor tudi pilger valjev za Železarno Sisak. Na skladišču gotove robe je v Ind. nožih ostalo več kot 11 ton nožev. Naročil primanjkuje tudi v Pnevmatiki, saj nihče ne naroča več na zalogo. Zasedenost z naročili se nekoliko izboljšuje v Vzmetarni. V Armaturah pa se je zadnje čase občutno povečala prodaja krogelnih pip, ki jo bo verjetno še bolj pospešila konsignacijska prodaja.

UVOZ V REDU

Oskrbljenost z uvoznimi materiali

je bila v novembru dobra. Uvoz repromaterialov se je realiziral po kooperacijskih pogodbah, vendar pa se definitivno carinjenje tega blaga ni izvršilo v tekočem mesecu zaradi pomanjkanja dinarskih sredstev, ampak se je postopno preneslo na december.

Treba je poudariti, da se zaradi zmanjšanja proizvodnje ter držanja zalog na minimumu povečuje pozitivni saldo na kooperacijskih pogodbah. Nismo pa uspeli rešiti vseh problemov za potrebe pri proizvodnji stiskalnic, saj nam dobavitelji ne morejo zagotavljati tako kratkih dobavnih rokov, kot so nam potrebni za izpolnitev dogovorjenih rokov pri izvozu.

STRUKTURA DELOVNEGA ČASA

V novembru je bil delovni čas izkoriščen 72,42 odst., odsotnosti pa so znašale 27,58 odst., in so bile razdeljene takole:

- letni dopust	4,76 %
- izredno plačani dopust	0,42 %
- službena potovanja	0,36 %
- prazniki	12,60 %
- bolezn	8,16 %
- druge plačane odsotnosti	1,21 %
- neplačane odsotnosti	0,07 %
Skupaj	27,58 %

Ure v podaljšanem delovnem času so znašale 0,98 odst. in so tako glede na oktober manjše za 0,18 odst. Tokrat so imeli največ nadur v Orodjarni 3,66 odst., Transportu 2,42 odst., KSZ 2,39 odst., Energiji 2,34 odst., Strojih in delih 2,19 odst.

PRI IZVOZU NAD PLANOM

Z novembrsko realizacijo izvoza na konvertibilno tržišče v vrednosti prek 3,26 milijona dolarjev smo ta cilj presegli za 17,6 odst. Klirinški izvoz pa smo dosegli v vrednosti prek 1,12 milijona dolarjev.

Mesečni načrt so presegli v Valjarni, Strojih in delih, Ind. nožih, Pnevmatičnih strojih, TRO, Armaturah in Monterju. Kljub težkim pogojem trženja skozi celo leto smo v 11 mesecih dosegli oziroma presegli za 14,0 odst. plan izvoza na konvertibilnem trgu. Izvozili smo 18.640 ton izdelkov v vrednosti prek 33 milijonov dolarjev. V novembru se je nadaljevalo pridobivanje novih naročil za prihodnje leto.

TOZD	ODSTOTEK DOSEGANJA NAČRTOVANE PROIZVODNJE											
	SKUPNA PROIZVODNJA ton		ODPREMA ton		FAKTURIRANA REALIZACIJA din		IZVOZ \$		IZVOZ din		DOMAČI TRG din	
	novem.	zbir	novem.	zbir	novem.	zbir	novem.	zbir	novem.	zbir	novem.	zbir
JEKLARNA	87,1	90,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JEKLOLIVARNA	59,2	73,6	30,9	58,1	303,5	155,2	80,7	62,2	753,2	236,7	265,0	148,2
VALJARNA	86,2	88,2	81,7	89,5	770,6	304,5	85,4	112,4	1.309,0	363,0	705,7	297,4
KOVAČNICA	113,0	105,0	121,4	115,6	1.032,1	370,9	59,6	36,0	1.002,8	209,3	1.034,8	385,5
JEKLOVLEK	68,9	87,6	46,7	88,1	640,5	294,7	27,3	55,5	419,1	198,7	664,6	305,2
TEŽKI STROJNI DELI	66,6	74,9	74,8	100,9	688,9	288,1	-	-	-	-	251,6	229,8
ORODJARNA	134,3	84,4	38,1	73,4	324,7	174,5	-	119,6	-	483,9	327,9	171,5
STROJI IN DELI	99,4	84,9	70,0	86,4	632,1	226,9	104,5	106,5	906,0	240,8	332,6	211,7
- NOŽI, BRZOREZ. OROD.	81,9	76,8	78,6	73,7	549,8	247,5	143,9	91,0	1.060,8	285,5	262,1	226,0
- GREĐICE	-	150,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
INDUSTRIJSKI NOŽI	51,8	104,2	78,8	74,0	555,2	249,8	143,9	91,0	1.068,8	288,6	268,2	228,1
PNEVMATIČNI STROJI	53,4	91,9	79,1	96,9	621,8	327,1	-	181,9	-	267,6	654,1	330,2
VZMETARNA	68,9	77,9	58,8	78,0	514,0	249,9	95,0	82,8	777,2	230,8	483,1	252,1
REZALNO ORODJE	85,3	86,3	82,2	89,1	1.245,8	382,1	94,7	101,1	764,9	303,0	1.390,3	405,9
KOVINARSTVO	78,7	77,8	106,6	77,5	1.053,0	262,7	20,4	5,1	1.770,8	221,5	837,0	275,1
ARMATURE	106,7	111,0	115,1	116,9	1.104,6	333,1	130,9	118,9	1.065,3	309,5	1.198,1	389,4
BRATSTVO - PILE	62,9	72,9	71,2	78,3	908,6	331,6	-	-	-	-	908,6	331,6
MONTER	81,9	92,4	98,5	96,7	960,0	273,9	344,5	182,4	1.651,1	422,5	845,3	249,3
KALILNICA	-	-	-	-	205,3	121,8	-	-	-	-	205,3	121,8
STORITVE DRUGIH TOZD,DS	-	-	-	-	876,6	215,5	-	-	-	-	876,0	210,5
DELOVNA ORGANIZACIJA	86,6	89,4	79,9	90,6	727,3	281,5	84,7	91,9	1.140,9	296,7	643,2	278,4

UTRINEK ZA JUTRI

Priče smo velikim vsebinskim spremembam doma, v tovarni, na ulici. Čas nam neusmiljeno prinaša nova in nova presenečenja. Kar je bilo včeraj neverjetno, je danes že del nove zgodovine. V nas se tudi dogaja sprememba, iščemo novo identiteto in vsebino. Poizkušamo pozabiti neuspešno in zaupati novim tokovom, ki nas obdajajo. Dve zelo veliki spremembi bosta bistveno vplivali na naš jutri v letu 1990: preoblikovanje tovarne v podjetje in družbe, v kateri si želimo ustvariti spodobno življenje.

Železarna Ravne bo v letu 1990 intenzivno nadaljevala preoblikovanje v sodobno evropsko podjetje. S statutom podjetja smo si postavili osnove za dinamično organizacijsko prilagajanje novim zahtevam, ki so izražene v filozofiji firme. Postati moramo tržno razvojni sistem, ki temelji na znanju, kakovosti in humanosti. Pri delavcu ta sprememba pušča grenak priokus, da ni več potreben, da se z njim ravna kot s številom. Ni več včerajšnjih potrjevanj rezultatov, ko smo z godbo slavili dosego plana. Malih radosti včerajšnjih navad ni več, poiskati si bomo morali nove. Brez nasmeha in toplega občutka, da si v kolektivu sestavni del novo ustvarjenega, kolektiv sploh ne more obstajati in biti kreativen, kar je v tem trenutku najpomembnejša naloga nas vseh.

Dosedanja struktura znotraj sistema železarne je bila grajena na filozofiji dogovorne ekonomije. Tem principom so bili podvrženi vsi segmenti proizvodnje od razvoja do delovnega mesta v proizvodnji, od marketinškega nastopa do prodaje naših izdelkov. Pri tem se ne smemo obremenjevati, zakaj je bilo tako. S sedanjim preoblikovanjem moramo spremeniti strukturo na principih tržno razvojne filozofije, kjer je vsa aktivnost v proizvodnji usmerjena v vrednost, rok in kvaliteto izdelka. V taki organizaciji dobi svoje pravo mesto razvoj, kvaliteta, marketing in proizvodnja, med njimi mora izginiti pojem solidarnosti, ki ga nadomesti pojem odgovornosti in sposobnosti posameznih strok. Železarna Ravne je najuspešnejša železarna v Jugoslaviji, vendar je po evropskih merilih še vedno dokaj skromno razvita. Vzgon industrijske družbe, ki je pripeljal do sorazmerno dobrega blagostanja delovnih ljudi, se pri nas hitro izčrpa. Čimprej ga moramo zamenjati z določenim delom nove proizvodnje in načinom gospodarjenja postindustrijske družbe. V sleherni ekonomski enoti se mora povečati količina znanja, razviti moramo računalniško podporo vseh delovnih procesov, uvesti najširšo uporabo sodobnih telekomunikacijskih povezav s svetom in priznati nova upravljalska in organizacijska znanja, ki že postajajo pogoj za preživetje.

Pomembno je, da nimamo več za uvajanje novih dejavnosti in proizvodnih kriterijev, ki temeljijo na ideoloških izhodiščih. Kriterij mo-

ra biti utemeljen na tveganju in trgu kot osnovnem merilu uspeha. Le tako, ob številnih novih pobudah, ne pa z megalomanskimi projekti, se bodo lahko rojevale zasnovane in dopolnitve sistema železarne.

Tak pristop aktualizira pomen lastnega znanja in inventivnosti zaposlenih, notranjega izobraževanja in razvojno raziskovalne dejavnosti, kar je pogoj, da bomo lahko sodelovali z najnaprednejšimi firmami v svetu. Zato je še kako potrebna stalna prisotnost po kritičnem premisleku našega razvojnega koncepta, znanja in odnosa do trga.

Utrinek za jutrišnji dan bo pomenil za vse zaposlene velik miselni

DELOVNA RAZMERJA V PODJETJU

Ko sem pod naslovom »Podjetje že, kaj pa zdaj?« v prejšnji številki poleg oblike razčlenjeval predvsem vsebino podjetja, sem pri tem mislil na ravnanje ljudi. Na drugače porazdeljene vloge torej, iz katerih bo nastalo novo življenje kot končni cilj te reforme. Povedal pa sem tudi, da za »igranje« novih vlog še ni vseh pravil. Eno od takih področij so tudi delovna razmerja.

Imamo podjetniško lupino, vemo za nova pravila, nimamo pa še izvedbenih norm zanje. Neke vrste dvojnost (ne pa pat pozicija) bo zato trajala vse do veljavnosti novega republiškega zakona o delovnih razmerjih, zakona o pokojninsko invalidskem zavarovanju in kolektivne pogodbe. Ker obljubljeni čas za veljavnost nove zakonodaje menda ne bo segel v april, bomo čakanje nanjo izrabili za pripravo lastnih pravilnikov ter ljudi, ki bodo pravila izvajali. Pravne praznine pa kljub temu ne bo, saj so naslednik tozgovnih organov upravljanja in poslovođenja organi podjetja in veljavni normativni akti. To pa sicer še pomeni, da večine pooblastil, ki krepijo vlogo poslovođenega organa, neposredno ne bomo mogli uporabljati. Zvezni zakon namreč za izvedbo najpomembnejših pravic in pooblastil pooblašča že omejenjene zakone. Nekaj malega bi smeli sicer izvajati, a je zaradi veljavne sodne prakse in neizdelanih novih procesnih določb tveganje večje od trenutne koristi.

Oglejmo si nekatera nova podjetniškova pooblastila, kaj ta določajo in kaj se bo po sprejemu zakonov zgodilo.

Delavec bo sklenil delovno razmerje s podjetjem na podlagi razpisa ali oglasa. Delovno razmerje tako ni več medsebojno (z drugimi delavci) iz tega zato izhajajo vse zakonske izpeljave dolžnosti, odgovornosti in pravic ter pooblastil. Sklep o sklenitvi bo zato sprejel odbor za kadre, razporeditev na delo in kasnejše prerazporeditve in vrsta drugih pravic pa je v celoti pristojnost poslovođenega organa. Načrtovalec in organizator proizvodnje bo tako iz dosedanjega predlagate-

in delovni napor. Preskok v novo kvaliteto življenja ne bo lahek. Resnično se pred nami gradi novi svet, vzpostavljajo novi odnosi ter gradijo drugačne strukture v podjetjih in družbi. Sposobnost dobrega sistema se bo ugotovila po tem, kako bo reagiral na vse pozitivne spremembe v svetu in pri nas, oziroma po tem, ali jih bo sploh dojel. Tudi Železarna Ravne si išče svojo identiteto v novem, saj se zavedamo, da s sledenjem pozitivnim spremembam nam bo omogočen korak s svetom, kar je danes edini garant preživetja.

Dr. Dušan Vodeb

ljučitev ostane pristojna disciplinska komisija.

Ukrepa javni opomin za lažje kršitve in denarna kazen do 15 % akontacije osebnega dohodka za težje kršitve bo v enostavnejšem postopku in hitreje izrekel poslovođni organ. Predlagatelj postopka bo več in v ta krog bo smotrno zajeti tudi neposredne vodje na vseh vodstvenih ravneh. Republiški zakon bo očitno samostojno določal možnost, da disciplinski organ za izrečeni ukrep izreče tudi odložitve njegove izvršitve. Tako imenovana pogojenost izvršitve ukrepa naj bi imela dva učinka:

- izrek tudi najtežjega ukrepa brez kolebanja, kar zagotavlja zadostno ostrino

- začasno odložena izvršitev ukrepa disciplinskemu organu omogoča upoštevati olajševalne okolnosti (vzgojni učinek ukrepa, prevecija...)

Varstvo pravic bo zagotavljal poseben neposredno izvoljeni odbor podjetja. Sodno varstvo pravic ostane kot doslej. Ni pa še povsem jasno, če bodo to še izvajala sodišča združenega dela ali pa bo pristojnost rednih sodišč.

Veliko je vprašanj in tudi bojzani o tako imenovanih presežkih delavcev. Bojazen je razumljiva, vendar tu samovolje, o tem pa je največ nasprotovanj zakonu, ne sme biti. Presežek je dejanska kategorija in mora biti ugotovljen. Prenehanje delovnega razmerja je zato zadnje dejanje v postopku reševanja presežkov, predtem pa morajo biti izrabljene možnosti prerazporeditve znotraj podjetja, znotraj poslovnega sistema ali v drugo podjetje. Druga zahteva, ki je tudi obveznost delavca, je prekvalifikacija oziroma dokvalifikacija. Po vsem tem pa so naslednje vrste prenehanja:

- dokup let za zadnjih pet let zavarovalne dobe

- 24 odpravnin, če delavec sam poskrbi za nadaljnje življenje (kmetija, obrt, delo v tujini in podobno)

- predčasna upokožitev

- invalidska upokožitev

Smisel norme je v tem, da podjetje presežke rešuje samo na omejenjene načine oziroma da vse druge presežke rešuje s svojim deležem solidarno prek širše družbe. Podjetje se s tem primerom ne otrese, kot je bilo dokazovano, temveč se razbremeni tako imenovane socialne problematike, ne pa tudi denarne obveznosti do družbe, ki tak primer »prevzema« nase.

Po novem zakonu se tudi ne bo mogoče odpovedati povečani zavarovalni dobi in nadaljevati delovnega razmerja.

Zapis lahko strnem z naslednjim:

podjetje, podjetništvo, podjetnik so nedeljiva sprega. Vse skupaj in na predstavljeni način je podjetje, ali pa bo podjetje le nova modna preobleka prek organizacije združenega dela. To sedaj zakon o podjetjih preprečuje tudi tako, da bo nepodjetništvo neposredno kaznovano. V podjetju ni prvega med enakimi, temveč je v porazdeljenih vlogah nekdo vedno pač prvi. Tega morda ne bo tako težko dojeti kot pa izvajati.

Milan Zafošnik

IZ DELA SINDIKATA

O REZULTATIH EVIDENTIRANJA

Ko se je novembra lani v železarni začela faza evidentiranja kandidatov za najbolj odgovorne funkcije v tej organizaciji, je hotel IO konferenca najprej ustvariti klimo, v kateri bi se vsi zaposleni zavedli, kako pomembno dejanje je izbiranje ljudi za novi sindikat. V ta namen je na oglasne deske poslal posebno obvestilo. V njem je zapisal, da »spremembe ustave, upravljanje na podlagi kapitala in dela, soupravljanje in sodelovanje zaposlenih pri odločanju o temeljnih vprašanjih njihovih ekonomskih in socialnih pravic, delovanje trga in ekonomskih zakonitosti bistveno spreminjajo položaj, pogoje in odnose pri delu in življenju delavca. Vse to narekuje, da temu primerno organiziramo tudi sindikalno organizacijo v Železarni Ravne.« Da pa jo bomo lahko tako organizirali, so bili na koncu obvestila vsi člani sindikata pozvani, »da predlagajo takšne kandidate, ki jim zaupajo.«

Seveda poziv prek oglasnih desk ni bil edini poziv za odgovorno evidentiranje. Nosilci akcije so bili poleg predsednikov osnovnih organizacij tudi člani IO konference.

Rok za oddajo imen je bil 8. december.

Predlaganih je bilo – brez predlogov za predsednike aktivov – 14 kandidatov. Toda rok sam še ni bil problem, saj se ve, da so za kasnitve večkrat objektivni razlogi, in se že rok postavi z rezervo. Problem so takoj ob sprejemu na predsednikovi mizi postala imena. Najprej njihovo število. Le 14 imen (oziroma 13, kajti eno je bilo treba takoj črtati, ker predlagani – za predsednika konference – ni član sindikata) od dobrih 6000 zaposlenih oz. od 30 osnovnih organizacij! Izhajajoč iz tega podatka je IO konferenca sindikata ugotovila, da z opravljenimi fazo evidentiranja ne more biti zadovoljen. Laže bi bi-

lo namreč izbrati najboljše, če bi bilo možno širše izbirati.

Drugi problem so potem povzročila predlagana imena sama. Ta so bila: **Jure Škudnik** in **Franjo Kocen** iz Kovačnice, **Dušan Posedi** iz Valjarnice, **Fanika Pušnik** iz Jeklolarne, **Berta Pori** iz RPT, **Anton Vušnik** iz Transporta, **Milenko Kobal** iz Energije, **Viljem Frajzman** iz PII, **Adolf Petrič** iz Nožev, **Helena Merkač** iz KSZ in zdajšnji predsednik IO konference **Branko Kaker**.

Kaj povedo ta imena?

Povedo, da je večina »starih sindikalnih mačkov«, kar pomeni, da so delavci iskali imena za nov sindikat kar v starem. Čez plot torej niso gledali, kar lahko pomeni dvoje: gotovo priznanje predlaganim, če izhajajo iz poziva sindikata, »da predlagajo takšne, ki jim zaupajo«, drugače pa se da iz tega tudi sklepati, da so ti bili predlagani zato, ker drugih ni ali jih osnovne organizacije niso znale najti, torej rešitev v silo, dejanje zaradi dejanja, ne z zavestjo o pomembnosti odločitve.

Zaradi tega je IO konferenca sindikata na že omenjeni seji 18. decembra ugotovila, da tudi s predlaganimi imeni ne more biti zadovoljen. Ne s konkretnimi, gotovo so vsi vredni zaupanja, saj so se vsi že bolj ali manj izkazali v sindikalnem delu. Novih imen ni, to je največja pomanjkljivost in to vodstvo sindikata zameri svojemu članstvu. Prvič mu je bila ponujena popolna demokracija pri evidentiranju, pa se ni obnesla! Kot da je čisto izpadlo iz glave najpomembnejše, da bomo namreč imeli takšen sindikat, kot si ga bomo izbrali.

Evidentiranje za najodgovornejše funkcije v novem sindikatu železarni torej ni prineslo pričakovanih rezultatov. Potem, ko je večina predlaganih odklonila kandidacijo – nanjo sta pristala le **Branko Kaker** in

Franjo Kocen za predsednika in podpredsednika ter **Pušnikova**, **Škudnik** in **Kobal** za sekretarja – pa se pojavlja tudi vprašanje smiselnosti evidentiranja, ko se ljudem izkazuje neko zaupanje, ti pa v sindikatu sploh nimajo namena delati. Takšno evidentiranje je zastoj, kajti zdaj – če se vodstvo sindikata ne bo odločilo še koga dodatno predlagati – je sple-

vala po vodi tudi lepa misel o svobodnih, demokratičnih volitvah – če bosta na listi samo dva, eden za profesionalnega predsednika, drugi za profesionalnega podpredsednika. Zaenkrat je namreč v železarni za delo v sindikatu zelena luč za dva profesionalna delavca.

Helena Merkač

MODELARSTVU MESTO, KI MU PRIPADA

Zgradbo, ki je poleg livarne težkih odlitkov, lahko včasih v prispodobi imenujemo tudi čebelnjak ali mravljišče, ker je delo v njej tako živahno in dinamično. Marsikdo, še zlasti tisti, ki prvič obiše modelarno, si le stežka predstavlja vse številne oblike, ki nastajajo pod večimi rokami modelarjev, kovinskih in lesnih. Mnogi med njimi so specialisti svoje stroke in navadno taki potem dobijo tudi izdelavo najzahtevnejših modelov iz lesa, kovine ali umetne mase za potrebe livarstva v železarni in izven nje.

Kdo bi bolje poznal senčne in sončne strani te panoge kot **Milan Štehnar**, vodja modelne mizarne, ali, kot jo na kratko imenujejo, modelarne. Na tem mestu je že polnih devet let, še prej pa je izkusil vmesne stopnje od modelnega mizarja dalje. Milan živi v modelarstvu, čuti vsak njegov utrip in pozna tudi vso problematiko, ki je povezana z njim. 87 zaposlenih je trenutno v modelarni, ki je srce jeklolarne. Izdelujejo kovinske in lesene modele ter modele iz umetnih smol, velike in majhne, oblik pa je toliko, da si vseh ni mogoče zapomniti. Nekateri modeli so prave umetnine. Izdelavi modela sledi kontrola, potem lakiranje, nato litje in model se ponovno vrne v modelarno, kjer ga skladiščijo in potem čaka na ponovno serijsko litje.

Milan je povedal, da se v modelarni izdelujejo številni kopirni modeli še zlasti za orodjarno ter industrijske nože, veliko pa je tudi drobnih stvari, še zlasti iz lesa, za tega pa tako vsi vemo, kako toplo in mehko deluje, kjerkoli je. Seveda pa velja omeniti, da v kovinskem delu modelarne poleg modelov izdelujejo številne gravirne ploščice, najrazličnejše miniaturne izdelke od nakoval, značilnih livarjev in še bi lahko naštevali. Upodabljajo pa še številne plakete in umetniške like tako na lesnem kot kovinskem področju. V modelarni so izdelali veliko število plošč za spominska in druga obeležja v koroški krajini in zunaj nje.

Milan je še dodal, da trenutni krizni časi še zlasti v livarstvu vplivajo tudi na modelarstvo. Bolj se to občuti v lesnem delu. Kovinski ima (kar je pogojeno tudi z mini livarno) nekoliko bolj kontinuirano in stalno delo. Prejšnja leta so veliko modelov izdelovali za jeklolarno številni zunanji kooperanti, ker modelarna s svojimi kapacitetami in zmoglostmi tega sama ni zmogla, sedaj pa tudi to v precejšnji meri vidno usiha. Lesni modelarji trenutno izdelujejo enega izmed večjih projektov »VIHAR«, kjer je udeleženi nekoliko več mo-

delarjev, ostali pa opravljajo manjša popravila ali izdelujejo nove modele. Skratka, dinamično je bilo tudi ob koncu starega leta.

O novi organiziranosti železarne in še zlasti jeklolarne se nisva kdove koliko pogovarjala, novega utripa še ni bilo čutiti, najverjetneje pa pri modelarstvu in dejavnostih, ki so z njim povezane, ne bo bistvenih sprememb. Ob koncu pogovora se je utrnila še misel, ki je tudi nekakšen Milanov moto, in sicer nenehna skrb za pretok in vzgojo mladega modelarskega kadra. Kar občutno je bilo opaziti nekakšen generacijski osip prejšnjih let. Sedaj se stvari seveda bistveno izboljšujejo. Nedvomno pa drži, da dobrega modelarja ne moreš narediti čez noč, saj je to dolgotrajen proces, ki traja lahko včasih več let, modelarstvo pač ima svoje zakonitosti, ki se jim ni moč izogniti. Modelarji so sedaj z mladim kadrom na najboljši poti, da naredijo pomemben preobrat na tem področju. Izboljšati je treba še motivacijski

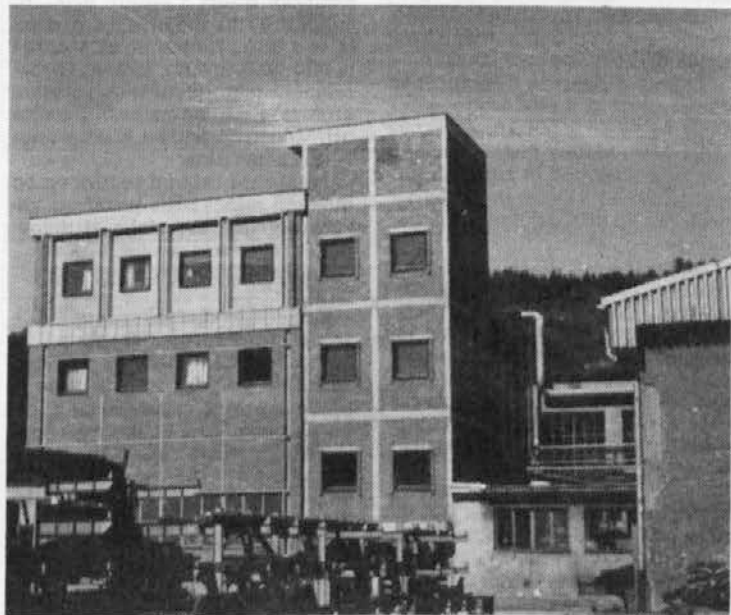

Milan Štehnar

moment za dobro in kvalitetno delo – solidno plačilo, narediti še kak kadrovski premik in tako lahko smelo korakajo v prihodnost. Modelarstvo ima svojo veljavo, pa čeprav je velikokrat zapostavljeno, podcenjeno in potisnjeno nekam na obrobje. Četudi ne bi bilo dovolj dela za vse v matični Jeklolarni, se kažejo možnosti navzven, kajti to je dejavnost, ki se lahko prilagaja potrebam tržišča. Znanja je dovolj, tudi oprema je, pa čeprav ni najbolj sodobna, in modelarji so že velikokrat znali pokazati, da ustvarjajo prave čudeže, tako rekoč iz nič.

In tudi tej trditvi velja verjeti.

Silvo Jaš

Uprava SGV

NAPREDOVANJE IN RAZVOJ ZAPOSLENIH

(Povzetki rezultatov raziskave v železarni)

UVOD

Nadaljujem s predstavljanjem raziskave NIRKO (Napredovanje in razvoj kadra v organizaciji) v Železarni Ravne. Osnovni podatki o namenu raziskave, metodah zbiranja informacij in prvih sumarnih rezultatih so bili objavljeni v avgustovski in septembrski številki IF. Na Inštitutu za sociologijo iz Ljubljane pa so opravili še bolj zapletene statistične izračune in povezave, ki preučevani problem še bolj osvetljujejo. Ugotovitve bom opisala v kratkih vsebinsko zaokroženih poglavjih.

ALI JE NAPREDOVANJE SPODBUDA ZA DELO?

Vprašani o motivih za delo (Kaj vas najbolj spodbuja k delu? Kaj vam jemlje voljo za dobro in kvalitetno delo?) sta bili vključeni v anketni vprašalnik zato, da bi ugotovili, kakšno mesto med njimi zavzemata napredovanje na strokovni in vodstveni lestvici.

POGOSTOST MOTIVOV

Ob vsakem motivu so se anketiranci odločali med odgovorom o tem, ali jih k delu spodbuja ali ne in potem o tem, ali jih ovira ali ne, če ni prisoten.

Pet najpogostejše izbranih motivov, ki zaposlene najbolj spodbujajo k delu, in odstotek odgovorov:

1. dobri odnosi s sodelavci	88 %
2. možnost uporabe znanj in sposobnosti	84 %
3. samostojnost in odgovornost	82 %
4. zanimivo in raznoliko delo	81 %
5. pridobivanje novih znanj in spretnosti	81 %

Najredkeje so bili izbrani naslednji motivi: možnost napredovanja v vodstveni hierarhiji; možnost vplivanja na odločanje v organizaciji, pohvale in priznanja ter ustvariti si poklicni ugled. Možnost napredovanja v strokovni hierarhiji je srednje močan motivator (71 % ali 9. mesto med 15 motivi).

Kaj pa posameznikom najpogostejše jemlje voljo do dela? **Pet najpogostejše izbranih de-motivov** odstotek odgovorov:

1. nizek osebni dohodek	76 %
2. slabo organizirano delo	67 %
3. slabi delovni pogoji	58 %
4. moje delo ni cenjeno	56 %
5. neustrezni vodilni delavci	53 %

Najredkeje so anketiranci naštevati naslednje situacije: nimam možnosti za napredovanje v vodstveni hierarhiji; nesamostojnost, odvisnost od drugih, slab položaj delovne organizacije; nimam možnosti vplivanja na odločanje v organizaciji in negotovost zaposlitve. Pomanjkanje možnosti za strokovno napredovanje je srednje močan de-motiv. (44 % ali 8. mesto med 16 de-motivi).

POVEZANOST MOTIVOV

Ali med motivi, ki spodbujajo oziroma zavirajo dobro delo, obstaja povezanost? To je mogoče ugotoviti z **metodo razvrščanja v skupine**, ki enote oziroma spremenljivke razporedi tako, da so znotraj posamezne skupine podobnejše kot iz različnih skupin.

Izmed motivov, ki najbolj spodbujajo k delu, sta se izoblikovali dve skupini:

1. **statusni motivi** (možnost napredovanja v vodstveni hierarhiji; možnost vplivanja na odločanje v organizaciji; pohvale in priznanja; možnost, da si posameznik ustvari ugled),

2. **ostali motivi** (dober osebni dohodek; zanesljiva, stalna zaposlitev; dobri delovni pogoji; dobri odnosi s sodelavci; dobri odnosi z vodilnimi; ustrezni vodilni delavci; možnost napredovanja v stroki, zanimivo in raznoliko delo; samostojnost in odgovornost, pridobivanje novih znanj in sposobnosti; možnost uporabe svojih znanj in sposobnosti).

Prvo skupino motivov, ki je dokaj »čista«, je mogoče interpretirati tako: položaj v vodstveni hierarhiji omogoča vpliv v organizaciji, hkrati pa je verjetno tudi priznanje za dosedanjo uspešno uporabo moči. Povezanost poklicnega ugleda in položaja v vodstveni liniji je manj nedvoumno, ker je posledica različnega pojmovanja poklicnega ugleda; ali napredujejo le tisti, ki imajo ustrezen poklicni ugled ali pa gre za zožen pojmovanje poklicnega ugleda kot zgolj napredovanja na vodstveni lestvici.

Odgovori na vprašanje, kaj posameznikom najbolj jemlje voljo do dela, se razporedijo v dve tipični skupini z naslednjimi osrednjimi t.i. de-motivi:

1. **intrinzični de-motivi** (ni možnosti za napredovanje v vodstveni hierarhiji; ni možnosti za napredovanje v stroki; nesamostojnost pri delu in odvisnost od drugih; nezanimivo in monotono delo; ni možnosti za pridobivanje novih znanj; ni možnosti za uporabo znanj in sposobnosti; ni možnosti za vplivanje na odločitev v organizaciji).

2. **ekstrinzični de-motivi** (nizki osebni dohodki; slaba organizacija dela; moje delo ni cenjeno; slabi delovni pogoji).

RAZLAGA

Motivacijo poskuša razložiti več teorij. Naše rezultate najbolje (kljub nekaterim odstopanjem) razlaga »klasična« **Herzbergova teorija o higienikih in motivatorjih**.

Na osnovi številnih raziskav je dokazal, da faktorji, ki povzročajo zadovoljstvo z delom (in seveda motivacijo za delo) niso isti kot faktorji, ki vplivajo na nezadovoljstvo z delom. (Torej – nasprotje zadovolj-

stva z delom ni nezadovoljstvo z delom, ampak pomanjkanje zadovoljstva z delom, ista logika velja za nezadovoljstvo z delom). Ugotavlja, da sta v teh procesih prisotni dve vrsti potreb, ki izhajajo bodisi iz človekove živalske narave (temeljne biološke potrebe) in specifičnih človeških značilnosti (mentalni razvoj). Na področju dela prvo potrebo zadovoljuje primerno **delovno okolje**, drugo pa **ustrezna delovna vsebina**.

Faktorji, ki omogočajo osebni razvoj, ali **motivatorji** so intrinzični (kar pomeni, da so notranji): dosežki in uspehi, priznanje, delo, ki pomeni izziv, odgovornost, osebni razvoj in napredovanje. Njihova odsotnost ne povzroča posebnega nezadovoljstva, če pa so prisotni, pa spodbujajo k delu. (Empirično je dokazal, da 81 % zadovoljstva z delom povzročajo motivatorji).

Druga skupina so **higieniki**, ki so ekstrinzični (zunanji), ker izhajajo iz delovnega okolja; politika in upravljanje podjetij, nadzorovanje, medsebojni odnosi, delovni pogoji, plača, položaj in varnost. Povzročajo nezadovoljstvo, če niso prisotni (63 % nezadovoljstva z delom je posledica higienikov, kot je Herzberg odkril v zelo obsežni raziskavi), vendar pa ne povečujejo zadovoljstva, četudi obstajajo (Herzberg je na osnovi raziskav predlagal t.i. obogatitev dela, ko se s spremembami v organizaciji dela in vodenju zaposlenim daje več odgovornosti, priznanj, se jim omogoča osebni razvoj, napredovanje in učenje, saj je v eksperimentih dokazal, da to vodi k večjemu zadovoljstvu z delom in zvišani produktivnosti).

Osnovne ugotovitve preučevanja motivov za delo v naši organizaciji so:

– Anketiranci so največji pomen pripisali intrinzičnim motivom (motivatorjem).

– Anketiranci so največji pomen pripisali ekstrinzičnim de-motivom (higienikom).

– Motivi za delo se grupirajo v dve skupini (statusni, ostali).

– De-motivi za delo so razporejeni v dve skupini (intrinzični, ekstrinzični).

– Napredovanje v vodstveni hierarhiji spada med statusne motive in ima majhno motivacijsko kot tudi demotivacijsko moč.

– Napredovanje v strokovni hierarhiji spada med intrinzične motive in ima srednjo motivacijsko in demotivacijsko moč.

Sklenemo lahko, da je zagotovitev optimalnih delovnih pogojev s pomočjo higienikov le nujen, ne pa zadosten pogoj večjega zadovoljstva z delom in večjega delovnega angažiranja. Prava motivacija izhaja iz dela samega. V odsotnosti higienikov tudi učinki motivacije hitro prenehajo. Dobri odnosi s sodelavci, pridobivanje in uporaba znanj ter sposobnosti, avtonomno in raznoliko delo itd. ne morejo nadomestiti

neustreznih plač, nesposobnega vodstva, slabe organizacije dela, slabih delovnih pogojev itd. (V prid tej razlagi govori tudi dejstvo, da ob razvrščanju motivov v skupine ni prišlo do ločitve med intrinzičnimi in ekstrinzičnimi).

Po Herzbergu sta napredovanje (v vodstveni hierarhiji) in osebni razvoj (napredovanje v strokovni hierarhiji) motivatorja. V naši raziskavi pa se je pokazalo, da napredovanje v vodstveni hierarhiji ni niti pomemben motivator niti pomemben higienik. Takšno napredovanje je za večino ljudi neprivlačno in ga tudi ne pogrešajo (pomeni bolj priznanje, možnosti odločanja, statusna zadeva). Vprašanje je, kako obravnavati vodenje v prihodnosti – kot funkcijo ali kot profesionalno dejavnost. Napredovanje v strokovni hierarhiji pa je srednje močan motivator in srednje močan higienik. Njegova odsotnost bistveno znižuje stopnjo zadovoljstva in delovno aktivnost, prisotnost pa spodbuja k delu. Kot higienik se povezuje z osebnim dohodkom in upoštevanjem dela posameznika, kot motivator pa z vsemi močnimi motivatorji – razen z najnovejšim: dobri odnosi s sodelavci. (Problem je torej, kako motivirati zaposlene s strokovnim napredovanjem, ki mora biti selektivno, da ne bi trpeli odnosi med zaposlenimi, ki temeljijo na egalitarni vrednostni usmeritvi).

Andreja Čibron

UPORABLJENA LITERATURA

Herzberg Frederick: One more time: How do you motivate employers?, Harvard Business Review, Jan. Febr. 1968, Boston, USA.

ŽELEZARNA RAVNE IN RAZVOJ DROBNEGA GOSPODARSTVA

Občina Ravne je glede drobnega gospodarstva ne le po evropskih, temveč tudi po slovenskih merilih povsem na dnu. Medtem ko je v svetu delež malih podjetij v družbenem proizvodni do 40%, v Sloveniji 6,8% in v koroški regiji 5,9%, doseže v ravenski občini komaj 2,4%. Čeprav nam občutek, da smo člani velikega, močnega kolektiva, veliko pomeni, moramo vendar priznati, da je enostranska usmeritev gospodarstva občine v dvoje velikih podjetij povzročila negativne posledice za razvoj občine kot celote in posameznih krajev v njej.

Temu se je sklenil zoperstaviti Ekonomski center Maribor, enota Ravne, ko je začel pripravljati projekte za razvoj drobnega gospodarstva v občini, regiji in zunaj nje.

O bližnjih načrtih za razvoj drobnega gospodarstva v občini Ravne smo se pogovarjali z vodjem ravenske enote Ekopomskega centra Maribor Ivanom Žagarjem.

»Zaradi enostranske usmeritve razvoja gospodarstva, katerega nosilca sta Rudnik Mežica in Železarna Ravne, je v ravenski občini nerazvita vrsta gospodarskih dejavnosti. Ko začnete razvijati drobnega gospodarstva, bi bilo pričakovati, da boste poskušali najprej zapolniti ta primanjkljaj?«

»Za razvoj drobnega gospodarstva, ki je popolnoma nerazvito, je veliko možnosti. Lahko bi začeli s povsem novimi dejavnostmi, vendar smo se odločili, da najprej odpremo vrata malemu gospodarstvu v kovinsko predelovalni industriji, s podporo že razvitega. To je namreč mnogo hitrejša pot, rezultati so lahko večji in hitreje vidni. Za to smer smo se odločili zaradi usmeritve vodstva Železarne Ravne, da gre v programsko čiščenje. Poslovni odbor ugotavlja, da je Železarna prevelika, ima preveč zaposlenih, programi so premalo specializirani. Po zgledu zahodnih podjetij naj bi izločili manj zahtevne proizvode in storitve. Zaradi takih usmeritev smo ponudili sodelovanje pri razvoju drobnega gospodarstva. Ustanovili smo skupen tim in pripravili že celo vrsto projektov, še več pa imamo zbranih idej.«

»Na čem temeljijo vaše razvojne usmeritve?«

»Usmeritev v razvoj malih podjetij kovinskopredelovalne industrije temelji na resurсах, ki jih ta industrija ima. To so: ravenska jekla, znanje, šolski sistem, izkušnje, tradicija, tehnologija in kadri.«

»Občina je bogata z lesnimi surovinami, tovrstne industrije pa skoraj nimamo. Zakaj niste začeli razvijati drobnega gospodarstva v to smer, saj nam s surovinami iz občine odteka tudi kapital?«

»V Koroški regiji ima lesna industrija velikoserijsko proizvodnjo, ob kateri je manj možnosti za razvoj malih podjetij. Vendar ni reš, da tu nismo ničesar naredili. V Crni bo morda čez leto ali kaj začela obratovati tovarna masivnega pohištva.«

»Neizkoriščene naravne možnosti so tudi še v turizmu.«

»Tudi v tem pogledu je doslej največ naredila Železarna Ravne. Rekreativno središče pod Uršljo goru bo treba le še dopolniti s prenočitvenimi zmogljivostmi, za turizem pa bo treba usposobiti še območje Pece, za kar še iščemo nosilca.«

»Usmeritev železarne v turizem nekako ni v skladu s tem, čemur pravite čiščenje proizvodnih programov.«

»Res je železarna doslej gradila rekreativne objekte za potrebe svojih delavcev. Vendar jih presega. Za uspešen turizem pa bodo še potrebne naložbe. Ni mogoče, da bi železarna še naprej sama vlagala v te objekte; za to moramo pridobiti zasebnike, domače ali iz tujine, ki bodo pripravljene vložiti ka-

Ivan Žagar

pital v manjše prenočitvene zmogljivosti s po največ 30 ležišči. V okolici Rimskega vrelca naj bi tako zrasla turistična vas z vsega 600 posteljami. To bo izvozno usmerjen turizem, ki pa ne bo preprečil razvoja delavskega turizma. Železarna bo tovrstno dejavnost svojim delavcem še vedno lahko regresirala, hkrati pa bo drugim gostom zaračunavala ekonomske cene za usluge in uporabo svojih objektov. To pomeni, da bo začela tržiti s tistim, kar je v turizmu vložila.

Menim, da je usmeritev železarne v turizem pravilna, saj tudi na Zahodu podjetja veliko vlagajo v to dejavnost.«

»V razvojnih programih Ekonomskega centra ni zaslediti programa za oživljanje propadlih kmetij, čeprav bi se na njih lahko preživljalo veliko ljudi, ki pa ne morejo začeti iz nič.«

»Ne drži, da je kmetijstvo v naši občini zaostalo ali »zafurano«. Kmetijska zadruga je v zadnjih letih za razvoj kmetijstva veliko naredila; imamo vrsto naprednih, usmerjenih kmetij.«

»Pa tudi zelo veliko izpraznjenih.«

»Da, a to so bolj lastninsko-pravni kot ekonomski problemi. So ljudje, ki bi bili pripravljene delati na kmetijah, tudi možnosti za pomoč so, a zatakne se pri pravnih predpisih.

Na našem centru smo lani usta-

novili oddelek za razvoj podeželja. Njegov program izhaja iz magistrske naloge Mateje Mešl, ki je naredila tipski projekt za okolico Crne. V sklopu tega je tudi prej omenjena tovarna pohištva. Poiskati želimo producente domače in umetne obrti in s turistično dejavnostjo izkoristiti objekte, ki so na razpolago v tem prostoru. Razvoj posameznih kmetij načrtujemo v smislu družinskih proizvodnih celic, kakor je to v razvitem svetu, kjer se kmet ukvarja z vsemi dejavnostmi - primarno, sekundarno in terciarno, s čimer se učinkovitost kmetijstva močno poveča.«

»Vrniva se k industriji in k projektom, ki izhajajo iz Železarne Ravne.«

ne vire, kot so razvojni sklad SR Slovenije, občinski in regijski skladi, rizični sklad Jugobanke in mednarodni skladi. Soinvestitor bo tudi železarna, a ta denar, kakor tudi vse ostalo, kar bo vložila v projekt v drugih oblikah, se ji bo šlo kot delež na novem projektu, kar pomeni tudi ustrezno soudeležbo na dobičku.

Na tak način smo pripravljali tudi projekt, ki je zdaj najbliže realizaciji. Gre za proizvodnjo elektronske opreme za metalurgijo in nekaterih drugih izdelkov. Kadre bomo dobili iz bivšega tozda ETS, kjer so nastali tudi programi, ki zaradi svoje specifičnosti niso zanimivi za železarno, te izdelke pa je morala doslej uvažati. Naredili smo tržno raziskavo in ugotovili, da je ta proizvodnja zanimiva tudi za širše tržišče.«

»Torej to podjetje ne bo delalo samo za Železarno Ravne?«

»Ne. V tem primeru bi šlo za izčrpavanje železarne. Tu gre za perspektivno podjetje in železarna ima materialni interes, da vraga vanj. Ko bi mogli, bi bili na centru ta projekt sami financirali, ker pa še nimamo dovolj lastnih sredstev, je to storila železarna in mislim, da se ji bo izplačalo.«

»S tem bo železarna izgubila vrsto kvalitetnih kadrov.«

»Ti kadri bodo v novem podjetju lahko železarni bolj koristili kot na sedanjih delovnih mestih, ker bo šlo za kapitalsko povezavo. Lahko bi se zgodilo, da bi ti strokovnjaki iz železarne vseeno šli, pa le-ta od njih ne bi imela nič, kot se je z nekaterimi že zgodilo. Ali naravnost povedano: Če bi železarna ne imela interesa za sodelovanje, bi ji mi te kadre pač odpeljali. Ker pa je njeno vodstvo sprejelo sodobno koncepcijo čiščenja proizvodnih programov, smo lahko pri uvajanju drobnega gospodarstva uspešnejši, svoje pa bo dobila tudi železarna. Ni vedno najceneje, da igraš vse strokovnjake v podjetju. Če jih postaviš v konkurenčno situacijo, lahko prideš do tega, kar potrebuješ, ceneje, kot če strokovnjaka plačujesh na delovnem mestu, pa ne naredi vsega, kar zmore.«

»Torej menite, da železarna zaradi razvoja drobnega gospodarstva ne bo osiromašena?«

»Nikakor. Ker drobnega gospodarstva gradimo v povezavi z njo, ima lahko od njega samo korist. Da ne govorimo o tem, koliko ta njena usmeritev pomeni za razvoj okolja, standarda, za prihodnost širše družbene skupnosti.«

»Potemtakem je bilo narobe, ker je doslej vlagala le v lastni razvoj?«

»Ne, to je razumljivo, saj drugih možnosti ni bilo. Zdaj pa smo v času, ko je treba razvijati tudi gospodarstvo zunaj njenih plotov. Dolina mora postati industrijski bazen, ki bo slonel na resurсах Železarne Ravne, razviti pa se mora s sodelovanjem in kooperacijami.«

»Tovariš Žagar, hvala za pogovor.«

»Ključni problem razvoja drobnega gospodarstva so programi. Za Železarno Ravne so zanimivi veliki proizvodni programi, ob njih pa se kaže potreba tudi po manjših, ki jih lahko realizirajo manjše skupine ljudi.

Vaše strokovnjake skušamo angažirati, da evidentirajo tudi male projekte, ki za železarno niso zanimivi. Če realiziramo deset malih projektov in pri vsakem zaposlimo npr. pet delavcev, je to petdeset novih delovnih mest, kar za reševanje tehnoloških viškov ni nepomembna stvar.«

»Kako poteka načrtovanje in ustanavljanje projektov?«

»Najprej skušamo spodbuditi kadre, da poiščejo možnosti za gove enote drobnega gospodarstva. Železarna Ravne pa v njih išče svoje interese. Ti so: nadaljnja predelava njenega jekla, izdelki, ki jih potrebujejo za lastno proizvodnjo, usluge toplotne obdelave in komercialnih služb, ki lahko pomagajo plasirati te izdelke in slednjič, železarna participira na dobičku teh enot. S tem se bo železarna programsko ožila, poslovno krepila in izrabljala možnosti, ki jih dajejo mala podjetja.«

»Železarna bo v ta podjetja vlagala kadre, znanje, tehnologijo, programe. Ali je njena tudi finančna plat teh investicij?«

»Vsak projekt obdelamo s programskega, finančnega in tržnega vidika. Za realizacijo iščemo različ-

FUŽINAR ZA RAZVOJ

RAZVOJNE IN TRŽNE AKTIVNOSTI NA PODROČJU SPECIALNIH ZLITIN

1. Trg usmerja razvoj

Nekajletna razmišljanja in aktivnosti v smeri nadaljnjega razvoja metalurške proizvodnje so posledica spreminjajočega se trga, ko opažamo, da kupci vse poredkeje prihajajo po naše izdelke k nam na Ravne, če pa že pridejo, pridejo običajno z novimi kakovostnimi zahtevami. Tam, kjer smo še do nedavnega distribuirali naše proizvode na osnovi potrdila o kemijski sestavi, zahtevajo kupci danes vsaj še potrdilo o zagotavljanju strukturnih in mehanskih lastnosti. Vse pre pogosto nas takrat presenetijo nenadni pojavi škarta tam, kjer smo leta »znali« dobro delati, a nas je razvoj tržišča z novimi zahtevami presenetil, ker očitno dremamo na lovorkah iz časov, ko smo bili prisiljeni kupce dobesedno odganjati.

Danes nam manjka naročil praktično za vse programe in če že prodamo, imamo šele naročilo oziroma pogodbo, za plačilo po dobavi se je treba še dodatno boriti. Ne preostane nam drugega kot vsakdanja borba. A borba za terjatve je zadnja bitka, ki je običajno najbolj tvegana. Naš boj za vsakdanji kruh, za naš obstoj na trgu in s tem za naš jutrišnji dan se bi moral začeti že mnogo prej. Začeti bi se moral takrat, ko lahko bika držimo še za roge in ko je še obvladljiv. Torej pri razvoju trga, kjer se s sistematičnim pristopom, predvsem pa z znanjem in iznajdljivostjo lahko dokopljemo do nepotrebnih informacij o tem, kaj trg potrebuje, da bi mi to znali razviti, narediti in uspešno prodati. Nadaljuje se v razvoju, ki mora biti predvsem hiter in tržno usmerjen. In ko stvar že teče v proizvodnji, moramo posamezna naročila obravnavati z vso resnostjo, zavedajoč se, da je kupec bog. Hitre poslovne reakcije, kratki ponudbeni roki, spoštovanje tehnoloških predpisov, zagotavljanje kakovosti in dobave v dogovorjenem času so že danes osnovne zapovedi vsakega, ki je član poslovodnega sistema železarn. Kako jih izpolnjujemo, vemo vsi, najbolje pa naši kupci. Tu smo veliki grešniki in je le še vprašanje časa, kdaj se bomo spreobrnilo oziroma kdaj nas bo bog zavrgel. Liberalizacija uvoza nas bo še dodatno streljela in zna se zgoditi, da si bomo želeli dela, a ga ne bomo imeli. Takrat se bomo kesali vsak svojih malih, danes navidezno nepomembnih grehov, zaradi katerih bomo potonili. In teh imamo veliko. Devetmesečna analiza neuspele metalurške proizvodnje kaže, da smo je tričetrt pridelali zaradi neizpolnjevanja tehnoloških predpisov. Zamujanje rokov imamo v krvi in se niti ne zavedamo, kako smo okuženi.

Različne analize so pokazale, da smo nekaj časa še lahko uspešni s sedanjimi proizvodnimi programi le, če odpravimo slabosti, o katerih leta diskutiramo. Prestrukturiranju proizvodnje kot sestavnemu delu dolgoročne strategije pa se v interesu preživetja seveda ne bomo mogli izogniti. Razvoj v svetu, ki ga diktira trg, neusmiljeno spreminja proizvodnjo in miselnost v metalurgiji. Tudi mi smo se dokopali do spoznanja, da nimamo pogojev in kupcev za 250.000 t predelanega jekla letno. Ekstenzivnemu razvoju je odklenalo, lahko pa bi mu kakšno desetletje prej. Po bitki je lahko biti general, kljub temu pa se moramo za prihodnost nekaj naučiti.

Capljanje za razvitim svetom ima edino prednost (če je to seveda prednost), da posnema razvoj tistega, ki je novitete že preizkusil na lastni koži. To smo delali v preteklosti in bomo verjetno še nekaj časa, upoštevajoč pri tem naše specifičnosti.

Pretekli razvoj železarn je bil v veliki meri usmerjen v proizvodnjo in predelavo visoko kvalitetnih jekel, kar pomeni v danem trenutku dvojje: naše proizvodne naprave so predrage za današnji proizvodni program, ki ga konkurenčne firme ceneje proizvajajo na ekonomičnejših napravah in istočasno so te naprave solidno izhodišče za prestrukturiranje proizvodnje v višji kakovostni in cenovni razred ob minimalnih dopolnilnih investicijah.

Na osnovi analize teh in kopice ostalih dejstev smo ob upoštevanju naših omejitev izdelali projekcijo strategije razvoja metalurgije v železarni Ravne do leta 2010, ki jo sestavlja več razvojnih projektov. Od naše poslovne uspešnosti bo odvisna dinamika realizacije razvoja. Prvi tak projekt je »Prestrukturiranje proizvodnje jekla – 1. faza«, ki v bistvu predstavlja postavitev vakuumske indukcijske peči za izdelavo posebnih jekel in specialnih zlitin in je dejansko uresničitev več kot dvajset let stare želje ravenskih metalurgov. Naslednja faza predvideva priključitev horizontalne kontinuirne livne naprave za litje tankih profilov.

Primarni cilj vsake investicije je omogočiti tržno in dohodkovno interesantno proizvodnjo ob minimalnem vlaganju. Tega smo se v fazi priprave investicije zavedali. Vendar ta investicija pomeni še nekaj več. Pomeni nov korak v razvoju ravenske metalurgije, znanja in miselnosti. Pomeni začetek razvoja novih metalurških izdelkov, kjer merilo niso več tone. Sedanji in prihodnji trg za tovrstne proizvode še premalo poznamo in obvladamo. Razvoj novega izdelka je neobhodno povezan z razvojem trga in vse nas čaka še ogromno dela. Tudi tiste, ki z razvo-

jem niso podrobno seznanjeni in so skeptiki. In če bomo imeli vsi dovolj dela, bo tudi to uspeh.

2. Kratek potek izgradnje 1. faze projekta »Prestrukturiranje proizvodnje jekla«

Nova investicija se bliža kraju in trenutno stanje na gradbišču kaže, da bo zamuda okrog štiri mesece proti terminskemu planu v investicijskem projektu. Nastala je zaradi kasnitve Metalne in Leybolda, ki sta glavna načrtovalca in izdelovalca procesne opreme, medtem ko gradbena in ostala dela, ki jih mora pripraviti investitor, ne kasnijo in so bila v glavnem izvedena po terminskem planu. Ne smemo pozabiti, da smo prvotni operativni terminski plan projekta zaradi inflacije in kreditnih pogojev bili primorani skrajšati za pol leta, sicer bi tekoče cene, ki so izhodišče za zagotavljanje virov financiranja, prerasle vse razume meje. Ker je bil investicijski program delan v letu 1987 in prvi polovici 1988, se je to ob današnji stopnji inflacije kljub temu zgodilo, saj nam ni uspelo obdržati poprečne 10 % stopnje mesečne inflacije, kot nam jo je predlagal Inštitut ljubljanske banke.

Izvajanje projekta je danes tako daleč, da potekajo montažna dela periferne opreme in predmontaža

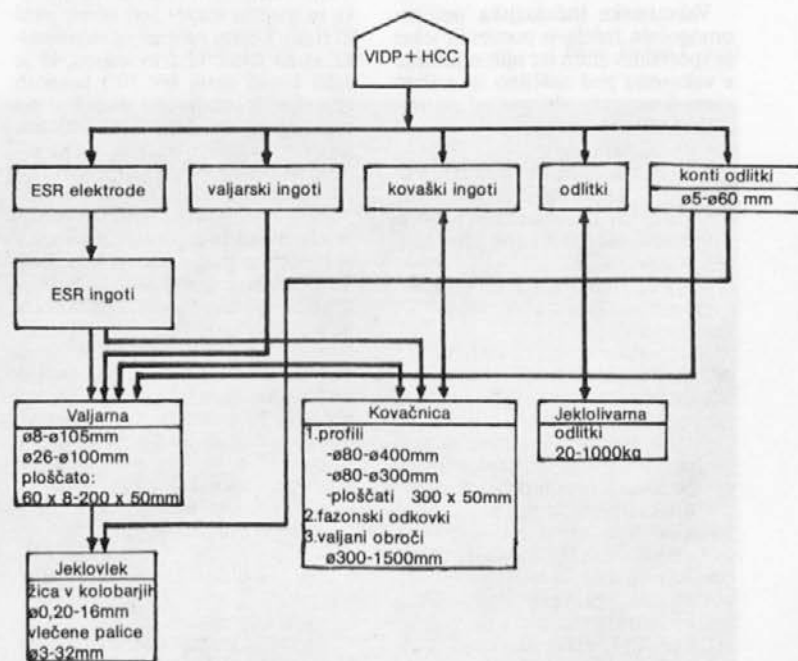
osrednjega agregata vakuumske indukcijske peči. Elektromontažna dela opravljamo sami, in to zelo uspešno. Realno lahko računamo na prve kilograme specialnih zlitin v mesecu aprilu 1990.

3. Osnovne tehnično-tehnološke karakteristike

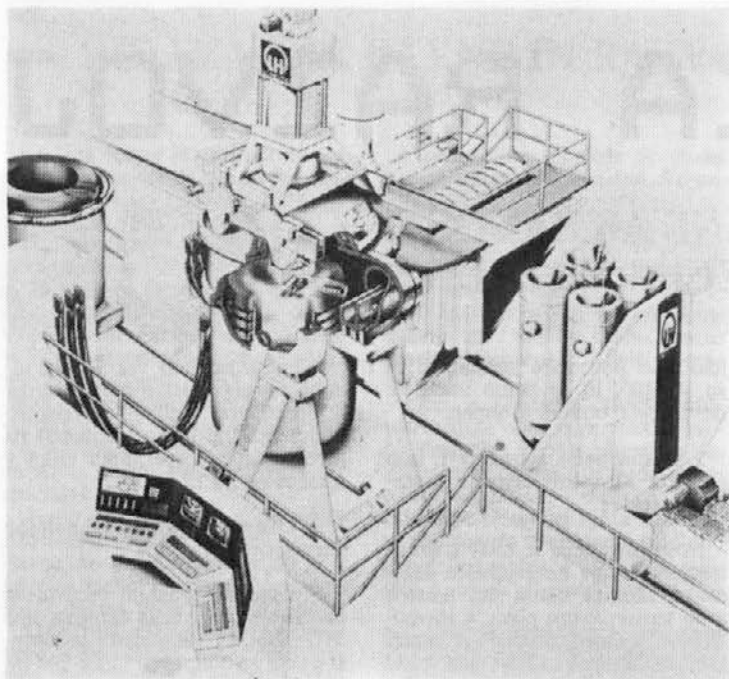
Investicijski program predvideva postavitev osnovnega agregata tipa VIDP 200, t.j. vakuumske indukcijske peči z volumnom lonca 240 litrov, kar omogoča istočasno pretalitev in izdelavo do 2000 kg zlitine.

Peč je po kapaciteti majhna v primerjavi z ostalimi talilnimi in rafinacijskimi agregati v železarni, a je za predviden proizvodni program izredno primerna predvsem zaradi potrebne fleksibilnosti. Njena priključna moč 810 KW (za primerjavo bodoča UHP EOP 30.000 KW) omogoča poprečen čas izdelave šarže 4 ure in pri triizmenskem obratovanju letno proizvodnjo maksimalno 3000 t. Omogočala bo izdelavo in litje zlitin pod vakuumom, zaščitno in zračno atmosfero. Odlikuje jo visoka stopnja vodenja in kontrole vseh faz izdelave specialnih jekel in zlitin ter širok spekter tehnoloških možnosti, kot npr.:

- izredno točna nastavitve sestave
- odstranjevanje plinov, predvsem H₂ in N₂

Tehnološke poti proizvodnje in predelave specialnih zlitin

Vakuumska indukcijska peč

– razogljčenje do ELC nivoja
– zmanjšanje odgora elementov in preprečitev tvorbe oksidov in nitrinov

– odstranitev nečistotin in elementov v sledih
– dobra kemijska in temperaturna homogenost taline
– dobra nastavljalnost termodinamičnih pogojev itd.

Vse naštetje karakteristike so vzrok, da večina svetovno priznanih standardov (ASTM, MSRR, BS, DIN itd.) za področje specialnih zlitin predpisuje pogoje izdelave v vakuumski indukcijski peči (VIP) in nadaljnje pretaljevanje pod žilindro (EPŽ). Z realizacijo tega projekta bomo ta pogoj zadovoljili.

4. Vključevanje projekta v obstoječe tehnološke poti

Vakuumska indukcijska peč bo omogočala izdelavo posebnih jekel in specialnih zlitin ter njih odliivanje v vakuumu pod zaščitno in zračno atmosfero, pač odvisno od narave zlitine oziroma potreb.

Odlivali bomo:

– EPŽ elektrode formata JO23 in JM35 za nadaljnje pretaljevanje EPŽ ingotov premera ϕ 300 do ϕ 610 mm glede na potrebe predelave in naročnikov

– GFM formate 1,2 in 4 za potrebe nadaljnje predelave na kovaškem stroju

– valjarske formate V20 in V13 za potrebe predelave v valjarni in
– odlitke v forme teže 20 do 1000 kg.

Pogoji izdelave v vakuumu pod zaščitno ali zračno atmosfero omogočajo nadaljnjo poljubno izbiro livnih pogojev, ker sta talilni lonec in livna komora ločena. S tem so dane nove tehnološke možnosti, ki jih danes še nimamo. Zato bo zaradi zagotavljanja kakovosti nujno treba prenesti nekatere specialne izdelke jeklarske in livarske proizvodnje na nov agregat, ker po svoji naravi zahtevajo podoben tretman kot izdelki specialnih zlitin (glej shemo tehnoloških poti).

5. Tržni vidiki proizvodnje vakuumske indukcijske peči

Tržna analiza je pokazala, in to je v programu tudi navedeno, da je možno prodati doma in v tujini letno:

– 450 t specialnih zlitin
– 400 t zlitin za grelnne elemente in

– 3000 t avstenitnih zlitin in zlitin za dodajne materiale.

V prvem letu obratovanja načrtujemo celotno proizvodnjo 1000 t, nato pa postopoma več. Kakšna bo struktura proizvodnje, je odvisno od trenutnih potreb trga in naše strategije trženja. Če bomo kot železarna iskali svoje tržne niše v servisiranju Evrope, je nujno povečati našo tržno fleksibilnost. Velikih kupcev je vse manj, zato je zadnji čas, da enakovredno cenimo in obravnavamo velike in majhne kupce specialnih jekel in zlitin. Danes najmanjša vakuumska šarža tehta 12 t in kupcu, ki je želel kupiti manj kot 10 t kovanih ali valjanih izdelkov, smo težko ustregli v kratkem času. V bodoče teh problemov ne bo. Načrtovana investicija nam bo omogočila izdelati vsako specialno jeklo in zlitino teže 1000 – 2000 kg (vse GFM in valjarske formate) in ga dostaviti kupcu v predelanem stanju v roku 1 meseca. To mora postati naš adut in pravilo trženja. Tehnika in tehnologija bosta to omogočila, od nas, naše organiziranosti in prizadevnosti pa je odvisno, da bomo to zelo pomembno pridobitev izkoristili. S tem bo del kapacitet že zaseden. Ker pa je proizvodnja v majhnih agregatih dražja kot v velikih, pridejo v poštev izdelki iz dražjih jekel in zlitin. Iz obstoječega programa je dolgoročno predvideno, da preusmerimo na nov agregat:

– 470 t hitroreznih in ledeburitnih jekel

– 450 t ventilskih jekel in

– 500 t specialnih odlitkov, ki zahtevajo izredno čisto talino.

S tem nam za proizvodnjo specialnih zlitin, zlitin za grelnne elemente, avstenitnih zlitin in zlitin za do-

dajne materiale ostane prosta dobra polovica kapacitet. Izredno pomembno je, da bomo čim hitreje realizirali drugo fazo projekta, t.j. dograditev HCC-naprave, ki bo omogočala litje drobnih profilov. S tem bo glavni del stroškov vroče predelave odpravljen, s tem pa možnost preusmeritve tudi cenejših vrst jekel takrat, ko bo kupec zahteval majhno količino v kratkem času.

Specialne zlitine, njihov razvoj, proizvodnja in trženje zapadejo drugačnim zahtevam, kot veljajo za jekla. Ker so namenjene najzahtevnejšim delom, kot npr. sestavni deli reaktivnih motorjev in plovodov tam, kjer se zahteva visoko temperaturna odpornost proti lezenju in koroziji, veljajo strožji standardi in prevzemni pogoji. Vsak kilogram zlitine, ki jo bomo prodali za omenjene namene, zahteva predhodno homologacijo in pridobitev dovoljenja pristojnih mednarodnih in domačih institucij. Že sama homologacija predstavlja obsežna in dolgotrajna preizkušanja, ki sledijo predhodnemu razvoju izdelka, ki ga želimo tržiti. In ker so specialne zlitine novost, s katero se tako rekoč prvič srečujemo, nas čaka obsežno razvojno-raziskovalno delo s težiščem na razvoju finalnih izdelkov in trga.

6. Plan razvoja in proizvodnje novih izdelkov

Obširne tržne aktivnosti, ki smo jih začeli s predstavitvijo specialnih zlitin in izdelkov kot našo novost potencialnim jugoslovanskim kupcem spomladi 1989 na Rimskem vrelcu, nadaljevali z anketo in komercialno-strokovnimi obiski posameznih firm, kažejo, da bo treba intenzivno razvijati in si pridobiti zupanje domačih kupcev za trenutno znane konkretne potrebe 330 t. Izstopajo naslednji interesantni izdelki:

a) Obroči za sestavne dele motorjev

Za leto 1990 imamo domačih naročil za okoli 1000 obročev ali 150 t ingotov. Za kompletno izdelavo obročev potrebujemo stroj za valjanje obročev, obstaja pa dražja varianta prevajanja v tujini. Investicijski program za stroj za valjanje obročev je izdelan in je sestavni del investicijskega plana za leto 1990. Homologacija in razvoj tehnologije izdelave obročev sta zaključeni v letu 1989 in kažeta, da znamo izdelati in predelati materiale za najzahtevnejše dele reaktivnih motorjev. Naše že ponujene cene so konkurenčne.

b) Ventili in sapnice za ladijske motorje

Se običajno izdelujejo iz zlitine RAVNIC 1, X45 in SC065. Dosegajo dolžine prek 1,5 m, premer vretena ϕ 70 mm in premer glave ϕ 400 mm. Letna poraba znaša okrog 10 t izgotovljenih ventilov in sapnic, in kolikor se bodo kupci odločili za domač izdelek, sta njihov razvoj in homologacija smiselna. Količinsko to pomeni letno okrog 500 ventilov in sapnic.

c) Orodja za preoblikovanje kovin

Tu so teže nepomembne, a je izdelek tržno zelo interesanten za našo orodjarno. Razvoj teh orodij na bazi specialnih zlitin za potrebe barvne industrije je v velikem razmahu.

d) Žica za pletene košare in roste

Tu je povpraševanje veliko, a končna količina še ni znana. Izdelati je treba analizo interesantnosti pričetka proizvodnje te žice v jeklovleku kot substituta.

e) Ulitki – deli za črpalke

Jugoturbina ima potrebe okrog 200 t odlitkov iz zlitine Ravloy 1.

f) Orodja za steklarsko industrijo

Orodja raznih oblik za izdelavo steklenic so odlitki iz specialnih zlitin ali navarjena izvedba. Samo steklarna Hrastnik potrebuje letno 4 t teh orodij, steklarn pa je v Sloveniji in Jugoslaviji več kot pet.

g) Palice kot vložek za LPO Ada

Omenjena livarna preciznega litja potrebuje palice ϕ 45 – ϕ 75 različnih dolžin iz materiala Ravnic 3 v količini nekaj deset ton letno.

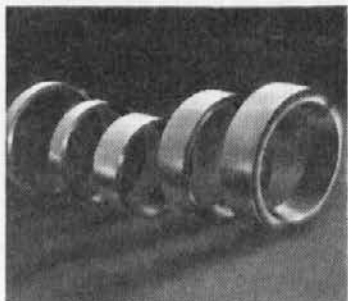
Analiza domačega trga še ni zaključena in predvsem na področju grelnih žic in dodatnih materialov pričakujemo dodatne potrebe. Za našete izdelke je treba imenovati razvojne time in pričeti osvajati nove finalne izdelke v nadaljnji tesni povezavi s trgom.

Ponovno je treba osvežiti proizvodnjo kovaških GFM kladiv za lastne potrebe in za izvoz, ker imamo dane nove možnosti.

Vzporedno je treba takoj pričeti tržne aktivnosti na tujem trgu, predvsem italijanskem, nemškem, francoskem in angleškem. Po trenutno znanih podatkih potrebuje italijanski trg letno 3000 t zlitin, upoštevajoč, da v Italiji ni proizvodjalca z ekvivalentno vakuumsko indukcijsko pečjo. Težišče porabe v Italiji so valjani in kovani profili od ϕ 19 do ϕ 210 mm, po okvirnih informacijah pa so potrebe tudi v drugih državah. Intenzivne tržne akcije v tujini so nujne, če želimo dobiti potrebne informacije za trženje. Izvedejo jih lahko le strokovnjaki, ki poleg poznavanja področja specialnih zlitin od izdelave do uporabe dobro poznajo naše sedanje in bodoče tehnološke možnosti in da obvladajo tuj jezik. Če teh strokovnjakov nimamo, moramo angažirati zunanje, in to hitro, ker čakati več ne smemo.

S skupnimi napori upamo, da bomo uspeli osvojiti tehnologijo in nove izdelke plasirati na tržišče. Za začetek tja, kjer tržišče že poznamo in kjer kontakti že obstajajo. Vzporedno pa moramo osvajati nova tržišča, saj gre za nove izdelke in je treba orati ledino, kot smo jo v preteklosti že neštetokrat.

Milan Švajger
Dr. Dušan Vodeb
Pavlina Krof
Vilijem Štitar

KAJ SMEMO VEDETI O VANADIJU

Žilavost, utrdljivost, oblikovalnost, varivost, mikrolegiranost, magnetnost

Vanadij pri nas cenimo zavoľo vzmetnosti, ki jo podeli jeklu VCV 150 (0,5 % C, 1 % Cr, 1 % Mn, 0,15 % V). Že po sestavi jekla vidimo, da je vanadij kot spodbujevalec vzmetnosti zelo učinkovit.

Vanadijevo delo spoznamo kot čuti avtomobilist, kadar pripelje z luknjaste asfaltne ceste na odlično tlakovano. Jeklo brez vanadija je polno grobih zrn, vanadijevo drobnejših enakomernih. Še boljša je cesta, ki je trda in še povsem gladka, drobnnozrnata. Vanadijevo jeklo ji je lahko podobno, kadar izloča drobne karbide in nitride.

V napravah, ki delujejo pri zelo nizkih temperaturah, bomo potrebovali vanadij, zato bomo sedeli prvi poti. Bolj je namreč jeklo drobnnozrnato, bolj je žilavo in zato tudi uporabnejše v mrzlih krajih ali v hladilnih napravah. Ne sme pa biti vanadija preveč, ker se tedaj tvorijo karbidi, ki lahko poslabšajo žilavost.

Pri povišanih temperaturah vzdrži precejšnje sile vanadijevo jeklo, če nastajajo – po drugi poti – drobni številni karbidi, da ga utrujejo. Na 700°C pa že ni več nobenega učinka, ker se karbidi v feritu tako osamosvojijo, da sploh ne utrujejo več.

Kaže, da tedaj ne koristi niti povišana rekristalizacijska temperatura, ki jo tudi nudi vanadij.

Sam ferit torej moremo utrjevati že z zelo majhnimi dodatki vanadija, toda temu učinku, ki je podoben volframovemu, ne sledi podoben uspeh pri tehničnih zlitinah in jeklih, ki so žarjena.

Nepomirjena jekla za izdelavo lepo vlekljivih, oblikovalnih pločevin in ohišij tudi obstajajo s pomočjo vanadija. Že 0,05 % V je zadosti, da trdno veže majhne količine ogljika in dušika nase. S tem preprečuje nastanek drobnih izločkov, ki bi jeklo utrjevali, kar pred oblikovanjem ni zaželeno. Drugače povedano: vanadij varuje jeklo pred staranjem. Obenem daje pločevinam še lepšo površino, kot jih navadno krasi.

Tudi v gradbenih jeklih, od katerih ne pričakujemo lepega obraza, pač pa čim večjo trdnost in pa neobčutljivost proti temperaturnim skokom varjenja, se je vanadij svoj čas kar dobro obnesel.

Jeklo ST52 je za gradbenike kar primerno (do 700 N/mm²). Svoje dobre lastnosti doseže z 1,4 % Mn in 0,15 % V, ki se trudi obdelovati tri polja: enega z nitridi, drugega s karbidi, tretjega za gojitev drobnega zrna. Ker je ogljika le 0,17 – 0,35 %, je nevarnost kaljenja po varjenju majhna. Lastnosti ima to jeklo pogosto boljše v valjanem (surovem) stanju kot po normalizacijskem žarjenju. To je zato, ker so valjarske temperature s svojo višino seveda veliko ugodnejše za raztopitev vanadija (iz karbidov, morda nitridov) v osnovo zrn in je potem med ohlajanjem več možnega izločanja vana-

dija v spojini z ogljikom ali dušikom (karbidi, nitridi).

Zavoľo izločanj med popuščanjem je to jeklo v kaljenem stanju pogosto boljše kot v popuščanem.

V konstrukcijah z večjimi prerezi je vanadij odveč, ker ne povečuje kaljivosti. Še huje: rad pobere iz zrn ogljik (ki daje trdnost) in ga veže v drobne karbidne izločke, ki poslabšajo jeklu žilavost.

Ob tem omenimo še nevarnost, ki ogroža vanadijevo in aluminijevo jeklo zavoľo njunih izrazitih prvotnih zrn in izločkov na mejah: lom po teh mejah.

Vanadijeva jekla pa niso primerna le za izdelavo vzmeti, posod, ki jih globoko vlečemo, gradbenih delov za uporabo pri zelo nizkih in visokih temperaturah ali za varjenje konstrukcije, temveč lahko zamenjajo volframa in molibdenova jekla, lahko so mikrolegirana, cementacijska. Poglejmo najprej ta zadnja.

Cementacijskim jeklom vanadij zavaruje stalno vsebnost ogljika na površini in preprečuje njegovo prodiranje v globino. Prekaljivost jim sicer res poveča, toda terja visoko kalilno (avstenitizacijsko) temperaturo. Ta pa na žalost povzroča med kaljenjem nevarno velike napetosti in s tem krivljenje izdelkov. Vegastega zobnika ali krive gredi pač nimamo kam vtakniti. Zato so priporočali kaljenje takih cementiranih izdelkov v blagem hladilnem sredstvu s temperaturo 200–250°C. Takemu kaljenju so rekli izotermno, ki ne samo, da teče pri višji temperaturi kot navadno kaljenje, ampak daje tudi drugačen martenzit.

Novejši časi dajejo vanadiju še več besede v konstrukcijskih jeklih. Av-

tomobilska industrija je npr. zelo zadovoljna z mikrolegiranimi jeklenimi palicami, iz katerih kuje odgovorne dele krmilnega in pogonskega mehanizma. Pri vsakem delu, ki je iz mikrolegiranega jekla namesito iz navadnega C45 (obe imata 0,45 % C) prihranijo samo zavoľo odpadle toplotne obdelave 1 dolar. Drugi prihranki, ki iz tega izhajajo, so najbrž še veliko pomembnejši: manj gre energije v izdelavi; ker so izdelki trdnjši, so lahko drobnejši in lažji. Tako bolje varujemo okolje. Ker ni toplotne obdelave v klasičnem smislu, ni potrebno ravnanje izdelkov. Kalilnih razpok ali iz njih izviračočega izmečka seveda ni.

Poglejmo si nekaj posebnosti teh tako hvaljenih mikrolegiranih jekel.

Če vsebuje jeklo že zelo malo vanadija ali nioba in pod 0,5 % C, je zelo viden učinek karbonitridov na zadrževanje rasti zrn jekla pri visoki (npr. kovaški) temperaturi. Ugotovili so, da je v nizkoogljiknih jeklih niob učinkovitejši vzdigovalec trdnosti in meje plastičnosti od vanadija. Za trdnješe odkovke, ki imajo seveda več ogljika (0,45 %), pa je primernejši dvigovalec vanadij.

Oba pa zadržujeta rast avstenitnega zrna med ohlajanjem odkovka in tako je potem tudi feritno zrno drobno pri navadni temperaturi.

Da bi vanadij zagotovo zmogel tvoriti karbonitride (spojine z dušikom in ogljikom), si včasih metalurški in jeklarni morajo dovoliti in celo namenoma dodajo v jeklo nekaj dušika.

Če hočemo mikrolegirana jekla zadosti trdna, jih moramo za kovanje zadosti visoko ogreti. Res se že pri 1000° raztopi v zrnih zadosti vanadija, da potem izskoči med ohlajanjem (kot zakonec z eno stransko ženo), toda višje ogrevanje nudi izboljšanje, ker zraste avstenitno zrno, iz katerega se pozneje v hladnejšem stanju razraste veliko perlitu. Ta dodatno utruje izdelek. Najboljše pa je ogreti jeklo z 0,45 % C na 1200–1300°C. Nikakor ga ne pustiti uiti višje, ker bi dobili iglasto strukturo z neželenimi lastnostmi.

Nasledek pravega ogretja pred kovanjem bo zelo enakomerna trdota

odkovka po vsem prerezu (21 HRC) z izjemo kakih tenkih reber (26 HRC). Celotna ameriška avtomobilska industrija je s tem zadovoljna.

Če imamo jeklo z 0,25 % C, 1,5 % Mn in mu dodamo še malo vanadija, se mu trdnost vzdigne od 550 na 700 N/mm², meja elastičnosti pa od 400 do 550 N/mm². To so dokazali v laboratoriju. Delavniške izkušnje so še veliko boljše, ker imamo jekla z več ogljika.

Žilavost v laboratoriju je brez vanadija 7 J in z njim – neverjetnih 45 J. Preizkušali so valjane palice pri sobni temperaturi. Sestava: 0,3 % C, 1,5 % Mn in vanadij.

Omejitev moramo še omeniti. Žilavost teh jekel je hudo odvisna od vsebnosti ogljika in od temperature preizkušanja. Lepo zraste šele nad 0°C in pa pri jeklih, ki imajo manj kot 0,35 % C.

Kaj še lahko priporoča izdelke iz takih mikrolegiranih jekel avtomobilski industriji? Obstojnost proti utrujanju, ki se vzdigne sorazmerno z natezno trdnostjo. Vrtilno – upogibna trajna trdnost – kakršna je pomembna pri ojničnih gredeh in vseh zobniških mehanizmih za prenos sil – je z vanadijem 500 N/mm², medtem ko brez njega 300 N/mm².

Mehansko obdelovalnost imajo tudi boljše kot poboljšani konstrukcijski deli. Lahko pa jo še zboljšamo, če damo v jeklo malo žvepla.

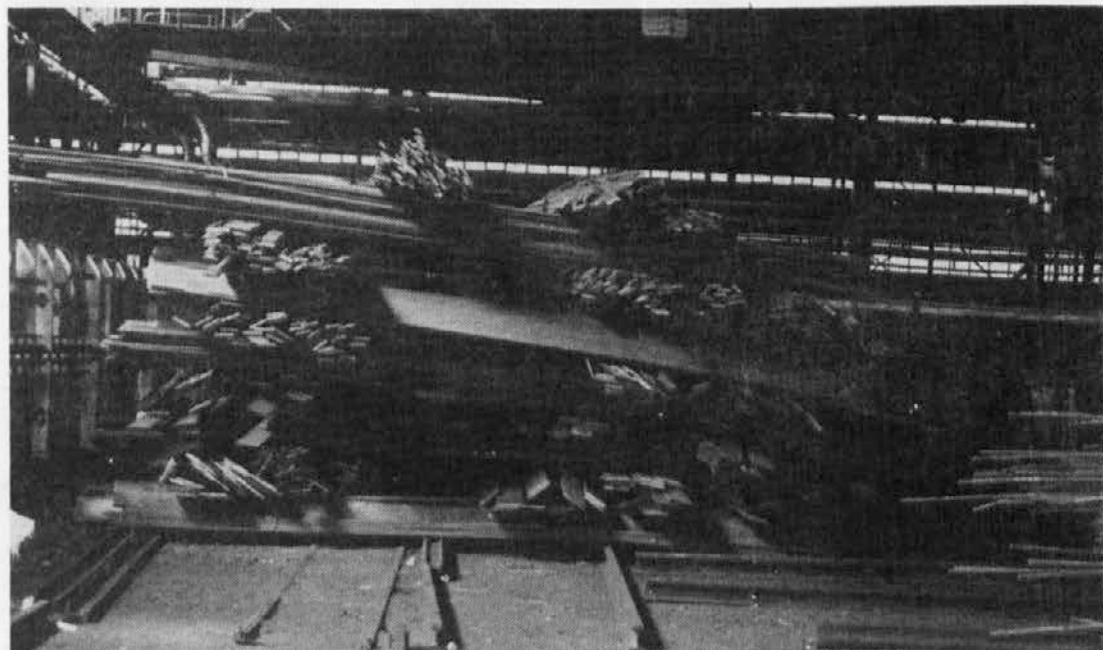
Več si pa od jekla za množičen izdelek že ne moremo želeli.

Kot vsi elementi, ki povzročajo tvorbo trdih spojin in njihovo drobnost izločanje iz trdne jeklene raztopine, nam pomaga izdelovati trajne magnetne. V družbi 48 % železa in 50 % kobalta stori vanadij, da so magnetni trajni. Če pa je vanadija 15 % in železa le 35 %, so magneti mehki – hitro jih namagnetimo in z lahkoto razmagnetimo.

Ker zelo močno naveže nase ogljik, stori vanadij jeklo odporno proti visokotlačnemu vodikcu celo do 600°C. Daje visoko trdnost v vročem.

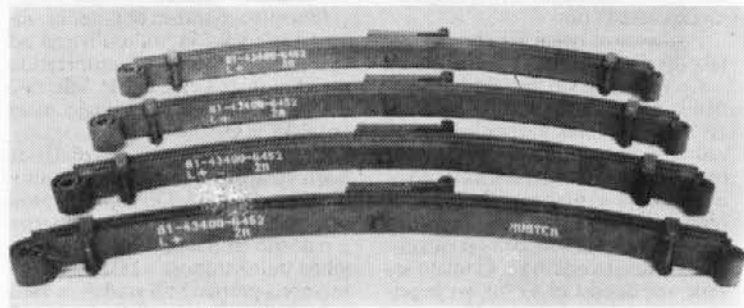
Preveč hvaliti ga ni dobro, saj škoduje obstojnosti proti odgoru jekla.

Mag. Franc Uranč

NOV MEJNIK V PROIZVODNJI VZMETARNE

Po dolgem času priprav in obnavljanja je vzmetarna le stopila po poti razvoja. Začetni koraki so še zelo neobgljeni in plahi, pa vendar. Lahko bi rekel, da smo naredili prvi korak na »dva tisoč milj« dolgi poti. In kaj se je takšnega zgodilo?

Dne 4. 12. 1989 je tozd Vzmetarna odpremila firmi M.A.N. iz ZRN 6 kosov poizkusnih **paraboličnih vzmeti**. Gredo na trdo preizkušnjo oz. testiranje, da se omenjeni kupec prepriča, če mi znamo in moremo izdelati vzmeti, ki jih sodobno tržišče sedaj potrebuje.

Res je, da vzmetarna sedaj še ni opremljena za izdelavo paraboličnih vzmeti, vendar je bilo nujno, da se izdelajo vzorci iz več razlogov. Poslužiti smo se morali številnih zaslonih rešitev, da smo nekako le prišli do cilja. Na tej poti je bilo kup prepek in želim naštetati le nekatere. Valjanje listov v parabolo nam je opravljala firma Styria iz Judenburga. Mi zaenkrat še nimamo stroja za valjanje parabole, in smo morali iskati to uslugo v Avstriji. Tu je prišlo do prve resne ovire, ker so naredili eno pozicijo listov izmeček. Naslednji problem se je pojavil pri kaljenju listov, ker so nam napačno izrezkali kaljene šablone. No, da ne bi šlo vse skupaj preveč gladko, nam je še delavec v skladišču barv zamešal eno od komponent lakov in

smo morali vse lakirane vzmeti zopet očistiti ter jih ponovno lakirati.

Namen izdelave vzorcev je bil, da preverimo kompletno tehnologijo in potrebna orodja, da preverimo naše znanje in da ugotovimo življenjsko dobo vzmeti in smiselnost konstruk-

cije. Ker se sedaj lotevamo resnega projekta za novo vzmetarno, bodo vsa spoznanja pri izdelavi projekta dobrodošla.

Ne nazadnje bomo zadostili tudi zahtevam firme M.A.N. in bomo postopno začeli izdelovati manjše serije vzmeti za tega kupca. Ta firma namreč napoveduje usahnitev nabave klasičnih vzmeti in je nadomestilo nujno, če nečemo pretrgati poslovnih vezi s to firmo. Vzporedno z izdelavo vzorcev in začetnih serij bo treba ustvarjati banko podatkov za računalniško podporo konstruiranju in izdelavo tehnologije kot tudi intenzivno delati na tipizaciji in standardizaciji posameznih detajlov in postopkov.

Naj se ob koncu najtopleje zahvalim nekaterim posameznikom, ki so se veliko angažirali, da smo postavljeni cilj dosegli. Naj ob tej priliki posebej omenim Petra Šnajderja, Franca Poberžnika s sodelavci, hvala pa tudi vsem ostalim, ki niste posebej omenjeni, a ste prispevali svoj delež.

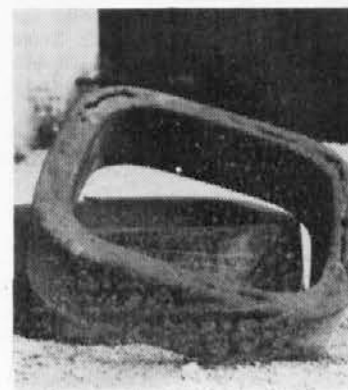
Alojz Pori

NOVE KNJIGE V STROKOVNI KNJIŽNICI

- 3587/862 Prešeren, V.: Izdelava jekla z garantiranim žveplom. Lj., 1989. (Poročila MI)
- 8573 Turk, I.: Zakon o računovodstvu: s komentarjem. Lj., 1989. (Gospodarska založba)
- 8574 Varstvo okolja pred ionizirajočimi sevanji. Lj., 1989
- 8575 Carley, A. & P.H. Morgan: Computational methods in the chemical sciences. Chichester, 1989. (Ellis Horwood limited)
- 8576 Ammeral, L.: Graphics programming in Turbo C. Chichester/etc./, 1989
- 8577 Riederer & Zwolsky: Erfolgreiches Programmieren

- mit komfortablen Musterlösungen in C. Ergaenzungsausgabe. (Kissing), 1989
- 8578 Cigoj, S.: Stanovanjska razmerja (2. dopolnjena izd.), Lj., 1989
- 8579 Cigoj, S.: Institucije obligacij: poseben del obligacijskega prava... Lj., 1989
- 8580 Zakonska zveza in družinska razmerja. (2. dopolnjena izd.), Lj., 1989
- 8581 International conference high energy rate fabrication (10; 1989; Ljubljana). Lj., 1989
- 8582 Ausgewählte Untersuchungsverfahren in der Me-

- tallkunde. 2., ueberarbeitete Aufl. Leipzig, 1987
- 8583 Werkstoffe des Maschinen-, Anlagen- und apparatebaues. 3., durchgesehene Aufl. Leipzig, 1987
- 8584 Habjan, B. & J. Kovačič: Finančno poslovanje: predpisi s komentarjem. Lj., 1989. (Gospodarska založba)
- 8585 Direktor in podjetništvo v reformiranem socializmu. 2. izd. Lj., 1989
- 8586 Čreslovnik, I.: Vrednotenje in analiza možnih slabosti proizvodne opreme: diplomsko delo. Ravne, 1989
- 8587 Gupta, A. & B.E. Prasad: Microcomputer-based expert systems. N. York, 1988 (EEE press selected series)
- 8588 Gupta, A. & B.E. Prasad: Principles of expert systems. N. York, 1988, (IEEE press selected series)
- 8589 Technologie der Waermebehandlung von Stahl, 2., stark ueberarbeitete Aufl. Leipzig, 1987
- 8590 Pulvermetallurgie Sinter- und Verbundwerkstoffe. 3., durchgesehene Aufl. Leipzig, 1988
- 8591 Bawa, H.S.: Materials and Metallurgy. N. Delhi, 1986
- 8592 Gahr, Z.: Reibung und Verschleiss bei metallischen und nichtmetallischen Werkstoffen. Oberursel, 1986
- 3096/45 Gewinde: Normen. 6. Aufl. Berlin: Koeln, 1988
- 8593 Komentar zakona o podjetjih. Lj., 1989 (Gospodarska založba)
- 8594 Navodilo za uporabo TRIM računalnika. Ravne, 1989
- 8595 Weidner, H.: Aktuelles IC-Datenbuch. Kissing, 1988
- 5000/778 Ravlan, S.: Formiranje banke podatkov orodij in strojev za TOZD SID. Ravne, 1989. (Strokovne naloge ŽR)
- 5000/84 Omerzel, S.: Organizacijska predstavitev TOZD-a Jeklolivarna ter izdelava načrta podstavka za rezanje s tornjo žago. Ravne, 1989. (Strokovne naloge ŽR)
- 5000/783 Kos, M.: (Družbeno podjetje na delnice). Ravne, 1989. (Strokovne naloge ŽR)
- 5000/781 Gnamuš, J.: Ugotavljanje razlik med difuzijskim in mehkim žarjenjem pilger valjev. Na Ravnah, 1989. (Strokovne naloge ŽR)
- 5000/782 Vaukan, I.: Rekonstrukcija glave za prijemanje elektrod (Ravne), 1989. (Strokovne naloge ŽR)
- 5000/779 Babošek, M.: Mednarodna menjava Železarne Ravne - primerjalna analiza ekonomskih zčinkov posameznih oblik uvoznih in izvoznih poslov. Dravograd, 1989. (Strokovne naloge ŽR)
- 5000/780 Babošek, D.: Vodenje strokovnega knjigovodstva s pomočjo osebnega računalnika. Dravograd 1989. (Strokovne naloge ŽR)
- 5000/785 Slatinek, A.: Potek izvoznih poslov. Ravne 1989 (Strokovne naloge ŽR)
- 5000/786 Šafarič, V.: Organizacija materialnega poslovanja v TOZD Jeklarna. Ravne 1989. (Strokovne naloge ŽR)
- 5000/787 Šart, P.: (Analiza obstoječega stanja toplotne obdelave in možnost uporabnosti sodobnejše tehnologije toplotne obdelave rezilnih orodij v TRO...) Prevalje, 1989. (Strokovne naloge ŽR)
- 5000/788 Čas, B.: Spoznavanje I-DEAS programskega paketa s primeri. Ravne, 1989 (Strokovne naloge ŽR)
- 5000/789 Leš, S.: Ekonomski in tehnološki presežki delavcev. Ravne, 1989. (Strokovne naloge ŽR)
- 5000/790 Paradiž, M.: Orodje za preoblikovanje: izsekovanje nastavitvenih utorov; načrt 16-3102. Prevalje, 1989. (Strokovne naloge ŽR)
- 5000/791 Mori, D.: Določanje optimalnih rezilnih pogojev za freziranje, struženje in vrtnje s pomočjo Sandvik Coromant TRIM računalnika. Ravne 1989. (Strokovne naloge ŽR)
- 5000/792 Strmčnik, A.: (Izdelava gredi s po!)rirobnico za krožno žago. Ravne, 1989. (Strokovne naloge ŽR)
- 8596 Dutton, F.: Turbo Pascal toolbox. 2nd ed. San Francisco (etc.), 1989
- 8597 Miller, A.R.: Turbo Pascal programs for scientists and engineers. San Francisco (etc.). 1987
- 8598 Jakupović, A. & R. Milović: AutoCad. Beograd, 1989
- 8599 Praktični primeri splošnih aktov pri preoblikovanju OZD v podjetja. (s.l.), 1989
- 8230/49 Igerc, N. & M. Rebernik: Spremembe mikrostrukture ledeburitnega kromovega jekla med preoblikovanjem v vročem. Ljubljana, 1989. (Nagrada Železarne Ravne: 1989; 49)
- 8230/32 Klemenc, B. & S. Zorčič: Spremljanje vodika med procesom izdelave jekla in litja. Ljubljana in Ravne na Koroškem, 1989. (Nagrada Železarne Ravne: 1989; 32)

DOBREMU DELU DATI PRAVO CENO

V železarni je še zelo malo delavcev, ki so prestopili prag tovarne že v času 2. svetovne vojne; še zadnji zdaj odhajajo v pokoj. Nekaj dni, preden je zadnji zaprl za seboj vrata železarne, sem obiskala enega izmed njih, **Eriha Sirk** st., ki je bil dolga leta zaposlen v Kontrolni kakovosti, da mi je malo povedal, kako je doživljal svoja štiri železarniška desetletja.

»Šolo na Lešah sem končal leta 1943, nato sem celo leto čakal, da sem dobil učno mesto ključavničarja v železarni. Bil sem ga vesel, čeprav je bila pot na delo dolga in naporna, da mi le ni bilo treba iti kam daleč, kakor so mi že grozili. Z Leš je hodila na delo v železarno precejšnja skupina delavcev, seveda peš. Od doma smo šli že ob pol petih jutraj in najbolj smo bili veseli, kadar nas je ob vstopu v tovarno pozdravilo piskanje parne turbine. Tedaj smo vedeli, da tisti dan ne bomo redno delali, kajti turbino so vključili tedaj, kadar so partizani požagali električne drogeve in prekinili dovod elektrike.

Drugače je delo tisti čas dokaj normalno teklo, saj so ga vodili domači mojstri. Seveda ni smel kdo komu kaj oporekati, izpolniti je bilo treba vsak ukaz, ki je prišel od zgoraj. Toda avtoriteta vodilnih tudi še v letih po vojni ni bila sporna. Zato delovni tempo ni bil posebno hud, pa smo vseeno veliko naredili. Zelo učinkovita je bila namreč organizacija dela. Take bi bili še danes veseli. Delali smo po 10 ur, ob sobotah pa do dvanajstih.

Mojster v učni dobi mi je bil Tušek, ki je vodil vzdrževanje in je bil res pravi mojster – resnična avtoriteta. Ubogal sem ga v vsem, a tudi njegaj nisem slišal komurkoli reči, da bi česa kdaj ne bilo mogoče narediti.

Delovne prostore smo imeli v nizki stavbi pri spodnjem vratarju, v kateri so zdaj krčilni stroji. Sicer je zdaj v fabriki še zelo malo stavb, ki so stale že v času vojne. Precej je bilo barak, v njih so stanovali vojni ujetniki, največ Francozi, večjo skupino so pripeljali s Tržaškega, v eni baraki so bile Rusinje. V eni teh barak so konec 44. leta nastanili tudi nas, domače fante iz okoliških krajev. Vodstvo jeklarne se je balo, da nas na poti domov ne bi zajeli partizani, pa nam niso dovolili hoditi iz Guštanja, čeprav smo imeli nekaj več svobode kot drugi stanovalci teh barak.

Ob koncu vojne, teden pred prihodom partizanov, je vodstvo tovarne čez noč zgasnilo in nastalo je nekako brezvladje. Mobilizirali so nas v narodno zaščito, da smo stražili skladišča, razoroževali Čerkeze, gonili konje na Macigojeyo. Pred ustaši smo se umaknili v Crno.

Kakšne tri tedne po končani vojni sem se vrnil v tovarno. Eno prvih del je bilo za Most Rdeče armade v Beogradu. Na Ravnah smo izdelali zanj mostne ležaje, ki so jih prišli prevzemati ruski oficirji. Tudi za elektrarno Mariborski otok smo delali, in to velike zobnike za turbine.

Erih Sirk

Nekaj je bilo narejeno že v času vojne, ostalo smo naredili potem.

Spominjam se, ko je pokojni Mahorčič, še mlad, lepo opravljen, na velikem zboru predstavil novega direktorja Klančnika. Ta je za seboj pripeljal še več ljudi z Jesenic.

Vajeniška šola se je po vojni kmalu nadaljevala. Leta 1947 jo je prevzel Zupan. Pouk je bil najprej v barakah, nato so zanj izpraznili bivšo direktorjevo vilo na mestu, kjer je zdaj uprava Jeklarne. Ko sem opravil izpit za ključavničarja, sem ostal še dve leti na šoli za inštruktorja. Potem me je čakala triletna vojaščina na Kosovem. Po vrnitvi sem dobil delo v mehanični. Dve leti sem bil zarisovalec, nakar sem šel h kontroli kakovosti, kjer sem preživel vso ostalo delovno dobo do danes.

Kakovosti smo v železarni dajali poudarek ves čas, tudi tedaj, ko o njej nismo toliko govorili kot danes. Danes še tudi marsikaj popravimo z varjenjem in dodelavo, včasih je bilo vse, kar ni bilo dobro narejeno, izmeček. Ni bilo ne vem kakšne kontrole, bili pa so ljudje, ki so bili ponosni na svoj poklic in na to, da nekaj znajo narediti. Bili so to Bajtni Anza, Kokal z Dobrij, Glavarjev Frídi, stari Petrač, Vrhovnikov Feliks, Lojz Večko in še drugi domačini, ki jim je bilo spod čast, da bi kaj slabo naredili. Bili so tedaj tudi strogi mojstri, ki slabega dela ne bi dopuščali. Tak je bil Pavli Arnold, za njim Luka Sterkuš. Mojster je imel tudi moč, da je za res dobro delo pri plači kaj primaknil. In se je izplačalo.

Potem smo s kvazi samoupravljanjem vse pokvarili. Sprva je bilo to zelo dobro zamišljeno. Sestanki delavskega sveta so bili vsi popoldan, na njih smo se spoprijemali z resničnimi problemi, nismo zavlačevali z neplodnimi razpravami. Nato so začele o vsem govoriti še politične organizacije, čeprav so se odločale

vedno tako, kot je odločil nekdo na vrhu.

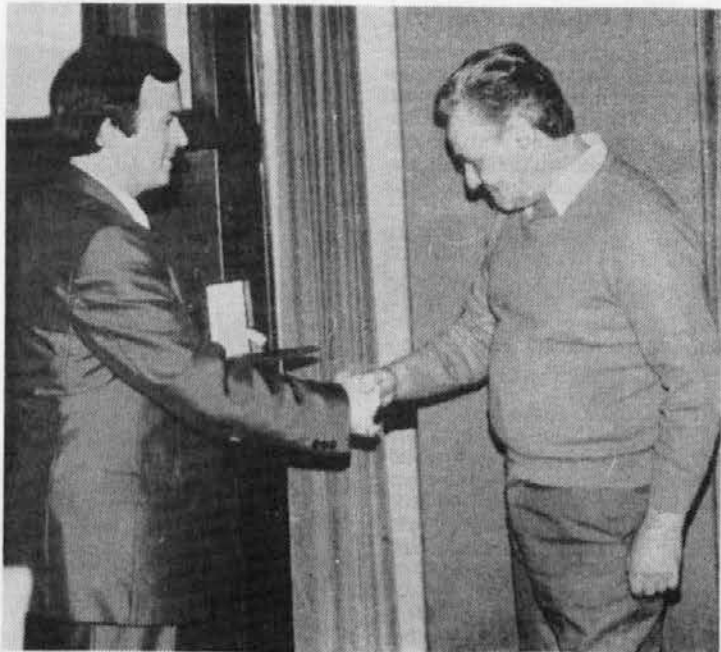
Mojca Potočnik

PODELILI PRIZNANJA TO IN ZRVS

Osrednja občinska proslava ob dnevu JLA je bila v petek, 22. decembra 1989, v Narodnem domu v Mežici. Ob tej priložnosti so 19 najzaslužnejšim za delo v TO podelili priznanja občinskega in pokrajinskega štaba TO.

Na svečanosti so podelili tudi priznanja Republiške konference ZRVS Slovenije. Za prizadevno delo in posebne zasluge v tej organizaciji so jih prejeli: **Avugst Sveček** iz KK ZRVS Prevalje (znak ZRVS), **Ivan Vinkl** iz KK ZRVS Mežica in **Marjan Česnik** iz KK ZRVS Ravne I (plaketa ZRVS) in **Danijel Praprotnik** iz KK ZRVS Ravne II (zlata značka ZRVS), **Dušan Brankovič** z Raven pa je prejel zlato plaketo ZRVS Jugoslavije.

H.M.

Dušan Brankovič izroča priznanje Marjanu Česniku

INOVACIJE V NOVEMBRU IN DECEMBRU 1989

TOZD JEKLARNA

Darku Žvikartu je bilo dodeljeno peto nadomestilo v višini 150 % poprečnega OD, to je 32.178.000 din za uporabo vibratorja pri obzidavanju VF peči.

Stanku Kovačiču in Francu Gostenčniku je bilo dodeljeno peto nadomestilo v vrednosti 32.845.000 din za spremembo obzidave dna na ponovci na 5 t EOP. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 729.885.915 din. Pri delitvi sta udeležena Kovačič s 70 ter Gostenčnik s 30 odstotki.

Karliju Štrucu je bilo dodeljeno enkratno nadomestilo v vrednosti 12.734.000 din za predelavo objemk iz lesa za vodohlajene kable na 40 t pečeh. Z inovacijo je bil ustvarjen enkratni povečani dohodek, ki je znašal 222.348.228 din.

Vladu Macurju, Savu Burji, Andreju Lesniku in Janezu Klančniku je bilo dodeljeno drugo nadomestilo v vrednosti 184.487.802 din za odpravo jedavca s pomočjo penete se žlindre. V drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 8.439.742.113 din. Pri delitvi so udeleženi Macur in Burja s 30 ter Lesnik in Klančnik s po 20 odstotki.

Antonu Konečniku in Norbertu Ginterju je bilo dodeljeno peto nadomestilo v vrednosti 39.024.000 din za izboljšavo pomika elektrod. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 433.599.882 din. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

Alojuz Hrastniku, Stanku Rihterju in Mirku Verdniku je bilo dodeljeno tretje nadomestilo v vrednosti 85.466.095 din za rekonstrukcijo pogona za most na dveh 750 KN žerjavih. V tretjem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 2.007.660.200 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

TOZD JEKLOLIVARNA

Darku Žvikartu je bilo dodeljeno peto nadomestilo v vrednosti 129.141.000 din za uporabo vibratorja pri obzidavanju sten VF peči v JPL. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 3.494.271.025 din.

Maksu Urnautu, Jožetu Sedelšku in Juriju Glavici je bilo dodeljeno peto nadomestilo v vrednosti 116.699.000 din za izkoriščanje rezalk (odpadki) — 600 v JPL. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 3.493.743.900 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Albinu Čreslovniku in Silvu Kordežu je bilo dodeljeno peto nadomestilo v vrednosti 6.239.640 din za izboljšavo stiskalnic za lepljenje mask. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 136.658.667 din. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

Ivanu Hajnžetu, Rudolfu Šulerju in Srečku Vdoviču je bilo dodeljeno peto nadomestilo v vrednosti 14.233.000 din za izboljšavo trans-

porta peska. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 158.140.260 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Horstu Kasperju in Petru Dobrovniku je bilo dodeljeno četrto pavšalno nadomestilo v višini 60 % poprečnega OD, to je 7.658.000 din za izdelavo podložnih jeder za eksotermne nalitke. Pri delitvi sta udeležena Kasper s 70 ter Dobrovnik s 30 odstotki.

Srečku Naberniku, Stanetu Lenasiju in Mirku Okrogelniku je bilo dodeljeno tretje nadomestilo v vrednosti 111.826.380 din za izboljšavo kvalitete obstojnih CRH litin z mikrolegiranjem z borom in vanadijem. V drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 2.679.494.015 din. Pri delitvi so udeleženi Nabernik s 50 ter Lenasi in Okrogelnik s po 25 odstotki.

TOZD VALJARNA

Jovanu Đuriču, Adolfu Hladniku in Janezu Kovačiču je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 35.563.514 din za predelavo kardanske sklopke za pogon bluming valjev. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 790.300.301 din. Pri delitvi so udeleženi Đurič in Hladnik s 40 ter Kovačič z 20 odstotki.

Marjanu Popiču, Branku Vidrihu in Ivanu Kacu je bilo dodeljeno peto nadomestilo v vrednosti 195.128.028 din za izboljšavo reduktorja na kleščnem žerjavu. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 2.214.924.240 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Marjanu Popiču, Branku Vidrihu in Ivanu Kacu je bilo dodeljeno peto nadomestilo v vrednosti 32.717.622 din za ojačitev vodil stolpa na kleščnem žerjavu. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 363.529.136 din.

Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

Etbinu Melanšku, Dominiku Naberniku in Zdenku Kraševcu je bilo dodeljeno tretje nadomestilo v vrednosti 20.992.163 din za predelavo amortizacijskega vzmetenja valjčnic na ogrodju. V tretjem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 522.973.669 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

TOZD KOVAČNICA

Jožetu Merkacu in Zdravku Mlarkarju je bilo dodeljeno peto nadomestilo v vrednosti 8.279.218 din za izboljšavo orodja za kovanje kolutov. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 91.991.311 din. Pri delitvi sta udeležena Merkač s 60 ter Mlarkar s 40 odstotki.

Dragu Klančniku in Alojzu Ferku je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 33.946.431 din za rekonstrukcijo na vodilnih tekalnih kolesih voza na ogrevnih pečeh. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 754.365.145 din. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

Vladu Hrnčiču, Ivanu Arnoldu in Zdravku Mlarkarju je bilo dodeljeno enkratno nadomestilo v vrednosti 15.192.626 din za rekonstrukcijo vrat in obešal sistema za elektroglobinsko peč. Z inovacijo je bil ustvarjen enkratni povečan dohodek, ki je znašal 337.613.910 din. Nadomestilo si avtorji delijo na enake dele.

TOZD JEKLOVLEK

Janku Rutarju, Danilu Krevhu in Alojzu Lipovniku je bilo dodeljeno drugo pavšalno nadomestilo v višini 50 % poprečnega OD za izdelavo naprave za dodajanje palic. Pri delitvi so udeleženi Rutar s 30, Krevh s 15 ter Lipovnik s 55 odstotki.

TOZD KALILNICA

Janezu Bratini in sodelavcem je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 18.501.550 din za uvedbo induktivnega segrevanja valjev. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 342.621.238 din. Pri delitvi so avtorji udeleženi s procenti od 5–36.

TOZD STROJI IN DELI

Petru Iršiču in Blažu Mlarkarju je bilo dodeljeno drugo nadomestilo v vrednosti 10.401.189 din za izdelavo priprave za stiskanje matic. V drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 132.137.540 din. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

Benju Jelenu in Blažu Oblaku je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 60.692.381 din za spremembo vpenjanja valjev v kalilni stroj ACEC. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 674.359.786 din. Pri delitvi sta udeležena Jelen z 80 ter Oblak z 20 odstotki.

Janezu Bratini in sodelavcem je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 18.501.550 din za uvedbo induktivnega segrevanja valjev. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 243.621.238 din. Pri delitvi so avtorji udeleženi s procenti od 5–36.

TOZD TSD

Stanku Voglu je bilo dodeljeno drugo nadomestilo v vrednosti 16.793.000 din za izdelavo priprave za vpenjanje pri obdelavi poklopca. V drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 373.183.030 din.

Marjanu Pajenku je bilo dodeljeno drugo nadomestilo v vrednosti

USMERITEV INOVATIVNEGA DELA V ŽELEZARNI RAVNE ZA NASLEDNJE OBDOBJE

Z novjšimi vsebinskimi izhodišči v Železarni Ravne zapuščamo sedanjše usmeritve na inovacijskem področju. Spremenjeni vsebinski vidik pa bo potegnil za sabo tudi operativno organizacijski vidik.

Osnovno izhodišče inovacijskega dela v bodoče bo usmerjeno v razvojno-raziskovalno inovativno delo. Zaradi tega prihaja do stroge ločitve množičnega (nenačrtovanega) od usmerjenega inovacijskega dela.

Množične inovacije bodo lahko prijavljali le delavci v neposredni proizvodnji, tako kot doslej, vendar pa bo za vse tako prijavljene inovacije potrebno še dosledneje ugotavljati izmeček kot možno posledico teh inovacij, kar bomo ugotavljali s pomočjo strokovnih delavcev kontrole kakovosti. Poleg tega bomo pri teh inovacijah tudi ugotavljali vpliv le-teh na predhodne oziroma na naslednje operacije. Delavci bodo za te inovacije nagajeni po pravilniku o inovacijah glede na realno povečan dohodek.

Vse ostale inovacije pa bo treba predhodno po poslovnih enotah, v okviru službe za inovacije, razpisati kot nastale probleme, tako da bo pri rešitvah lahko sodelovalo vedno več ljudi, kar pomeni, da bo konkurenca med posameznimi rešitvami prinesla za rešitev problema najbolj ugodno varianto. Pri tem pa se bomo v večji meri povezovali s strokovnimi delavci službe za standardizacijo, tako da bodo vse večje tehnološke spremembe tudi standardizirane. S tem pa bomo zagotovili dosledno spreminjanje tehnoloških predpisov ob uveljavljanju inovacij.

V bodoče tako ne bomo izplačevali nobenih inovacij, če niso bili problemi, ki jih te rešujejo, vnaprej razpisani.

Vse inovacije – prijave na razpise, izplačila – tudi za množične inovacije – bodo v bodoče obravnavale posebne strokovne komisije v poslovnih enotah oziroma vse pomembnejše pa strokovna komisija odbora za poslovanje pri DS ŽR skupaj s službo za inovacije. Za vse strokovne komisije bo služba za inovacije strokovno pripravljala predloge inovacij in izračune nadomestil za avtorje inovacij.

Koristni predlogi, ki pomenijo določene racionalizacije, ki so koristne in dajejo pozitivne učinke, bodo ostali tudi naprej, le da KP ne bo možno kasneje prijavljati in obračunavati kot inovacije.

V marcu 1990 pa ukinjamo ustvarjalne naloge, ker so v obdobju od uvedbe do sedaj prinesle preveč nemira in konfliktov. Z gotovostjo pa lahko kljub temu trdimo, da je bil finančni učinek le-teh za železarno večji, kot pa sama finančna stimulacija delavcev, ki so UN imeli.

Stimulacije, ki so jih delavci dobivali za UN, pa tudi izplačila za enostavnejše inovacije strokovnih, vodstvenih in vodilnih delavcev bo nadomestil sodoben model osebnega dohodka, s katerim bomo ustvarjalne in kreativne delavce lahko bolje nagajevali po njihovem dejanskem prispevku k boljšemu poslovanju železarne kot celote.

Z vsemi temi novimi izhodišči bo v delu službe za inovacije večji podatek na strokovnem delu z inovacijskimi predlogi. Poleg tega služba za inovacije že od marca 1989 strokovno planira, spremlja in koordinira celotno RR dejavnost železarne, v kateri je njena osnovna naloga vzpostavitve optimalne povezave RR dela s tržno dejavnostjo, ki mora biti prisotna v vseh fazah nastajanja novih izdelkov – od planiranja strategije razvoja v bodoče, do izvajanja in nadzora nad RR delom, do časovnih terminov posameznih faz razvoja in celotne finančne konstrukcije za vsak posamezni projekt razvoja kot tudi za celoto. S tem bomo skupno z RR in trženjem lahko dosegli boljšo, hitrejšo in s tem tudi uspešnejšo finančno realizacijo vsega novega v železarni na trgu.

Vodja službe za inovacije
Matic Tasič

centra z gredjo za zračne motorje. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 17,419.900 din.

Miranu Herčku je bilo dodeljeno drugo pavšalno nadomestilo v višini 60 % povprečnega OD, to je 11,829.000 din za spremembo tehnologije krivljenja pri upogibanju priključka cevi za vodo.

Rudiju Burjaku je bilo dodeljeno enkratno nadomestilo v višini 50 % povprečnega OD, to je 8,581.000 din za izdelavo stružne glave za monoblok svedra.

TOZD TRO

Slavku Pangercu je bilo dodeljeno peto nadomestilo v vrednosti 1,071.000 din za izdelavo rezkarja za obdelavo radiusa na nožu za prestavljivo kotno glavo. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 11,900.878 din.

Slavku Pangercu je bilo dodeljeno peto nadomestilo v vrednosti 217.000 din za izdelavo gravirnega trna za vtiskavanje gravure na nože. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 2,407.852 din.

Martinu Novaku in Vladu Medvešku je bilo dodeljeno drugo nadomestilo v vrednosti 11,291.075 din za spremembo tehnologije rezkanja za rezila za kopirne stroje. V drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 250,912.788 din. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

Zmagu Steharniku, Borisu Vogrinu in Bojanu Jehartu je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 14,023.048 din za spremembo tehnologije vpenjanja nožev za glavo. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 146,943,044 din. Pri delitvi so udeleženi Steharnik in Vogrin s 35 ter Jehart s 30 odstotki.

Ferdu Mazetu in Martinu Novaku je bilo dodeljeno tretje nadomestilo v vrednosti 36,336.017 din za spremembo tehnologije izdelave nožev za Hannaco in Šipad. V tretjem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 807,467.048 din. Pri delitvi sta udeležena Maze s 60 ter Novak s 40 odstotki.

Avgustu Vrtačniku je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 1,786.000 din za izdelavo priprave

za brušenje izvrtin nožev za rezanje papirja. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 43,677.846 din.

TOZD KOVINARSTVO

Jožetu Podkrižniku in Petru Ribiču je bilo dodeljeno peto nadomestilo v vrednosti 27,787.502 din za pripravo za vtiskavanje črt in števil v vrtljivo mizo. V petem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 617,500.040 din. Pri delitvi sta udeležena Podkrižnik s 60 ter Ribič s 40 odstotki.

Karlu Podlesniku je bilo dodeljeno četrto nadomestilo v vrednosti 22,719.000 din za spremembo tehnologije obdelave zobatih vencev. V četrtem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 504,870.300 din.

Zvonimiru Venku je bilo dodeljeno drugo nadomestilo v vrednosti 9,753.000 din za izdelavo priprave za consko segrevanje pločevine. V drugem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 216,736.090 din.

Ivanu Černeščku je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 2,739.000 din za delovanje hidravlike na nožih za razrez kovin. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 33,120.000 din.

TOZD SGV

Branku Volerju je bilo dodeljeno enkratno pavšalno nadomestilo v višini 80 % povprečnega OD, to je 15,016.000 din za mazanje ploščatih mazalk.

TOZD RPT

Jožetu Pšeničniku in sodelavcem je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 39,328.430 din za izdelavo izdelka – testni bloki za merjenje trdote EQU TIP in MES. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 819,332.060 din. Pri delitvi so udeleženi Pšeničnik, Pikalo in Hudej s 25, Krančan s 15 ter Ošepova z 10 odstotki.

Bojana Vrhovnik

TOZD INDUSTRIJSKI NOŽI

Antonu Gradišniku, Kristijanu Krajncu in Jožetu Drozgu je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 25,850.461 din za spremembo

TOZD PNEVMATIČNI STROJI

Branku Mesnerju je bilo dodeljeno prvo nadomestilo v vrednosti 784.000 din za rekonstrukcijo eks-

tehnologije popuščenja. V prvem letu uporabe inovacije je bil povečan dohodek tozda za 287,227.340 din. Pri delitvi so udeleženi Gradišnik s 40 ter Krajnc in Drozg s po 30 odstotki.

Ivanu Gorenšku IV. in Francu Lesičniku je bilo dodeljeno tretje pavšalno nadomestilo v višini 20 % povprečnega OD, to je 6,107.000 din za odpravo prvega ravnanja tobačnih nožev. Nadomestilo si avtorja delita na polovico.

KRAJEVNA SKUPNOST LEŠE MNOGO DELAMO, A MALO NAREDIMO

Nekako odmaknjeni, sami zase živimo Lešani v svoji KS pod obronki Kova in Volinjaka. Naša KS je lepo zaokrožena celota in zato je njen obstoj tudi v prihodnje najbrž še smiseln, četudi se v tem obdobju marsikje zopet združujejo in odločanje prenašajo v večje centre.

To seveda tudi nas ne bo obšlo, saj že precej dolgo opažamo, da KS nima pretirane moči pri odločanju, še več – kar precej smo odvisni od politike v občini in državi.

Ima pa naša KS tudi svoje prednosti, zaradi katerih bomo vztrajali pri sedanji organiziranosti. Svoje delo bomo morali mnogo bolj posvetiti delu družbenih organizacij in društev. Njihovo delo – z redkimi izjemami – močno usiha. KK SZDL ne obstaja več, pri športnem društvu Partizan dela samo odbojarska sekcija. OO ZSMS Leše je organizacija samo še na papirju, od mladih ni ne idej ne volje za delo, kot da se apatija in nemoč naše družbe

odražata najbolj v mladi generaciji. RK in borčevska organizacija delata po svojih močeh, vsaj za prvega pa velja, da bi v času slabšanja socialnih razmer lahko delal več in bolje.

Korak pred vsemi je morda KUD; ne velik korak, pa vendarle držimo korak z delom društev v dolini. Delamo v dramski sekciji, z mlado in odraslo skupino, prav tako še vedno ohranjamo dobro delo pionirskega zbora. Seveda pa nas uspehi ne uspavajo; vemo, kako majhen je korak do prej omenjenih organizacij. Vse je v kadrih, ljudje so nosilci idej, akcij, nosilci dela, ne razmere ne situacija nista glavna vzroka nedeja.

To stanje se nam zna že v bližnji prihodnosti kruto maščevati. Resnica je namreč tudi, da nikogar ne vznemirja, če neko društvo ne dela, če se SZDL ni sestala niti enkrat v letu 1989. Mnogo glasnejši postanejo ljudje, ko se jim v njihovem krajevstvu zgodi nesreča, napaka. Te-

daj je naenkrat konec miru, tedaj se sprašujejo, kaj dela KS, kot da je ta privesek kraju, in niso vsi živeči v KS njen sestavni del.

Menim, da smo v KS Leše mnogo delali, a malo naredili. Veliko energije je bilo vloženo npr. v pravo izgradnje nove telefonske linije. Naredili nismo konkretno še ničesar.

Nezaupanje, skepsa sta zato prisotna povsod. Vsaj polovica novih telefonskih naročnikov s svojim nezaupanjem in pesimizmom vnaša nemir tudi v ostale. Pretirani optimizem bi bil ta trenutek tudi neumestno. Vse, kar potrebujemo, je več volje in več dela vseh, ne le gradbenega odbora. Čas izgradnji ni naklonjen, niti okolje niti teren. Toda kjer je volja, je moč in kjer je moč, se nekaj premika, samo to.

Spomladi se mora realizirati načr-

tovana akcija, ki je jeseni nismo uspeli narediti. Smo pa lani asfaltirali odsek Vušič – Velunšek, ki je dolga leta ostajal nerešen problem za našo KS.

Ostalo pa je še mnogo preveč dela: sanacija plazov, rekonstrukcija ceste Prevalje – Leše, začetek obratovanja zbiralnice mleka, ki je tudi že zgrajena, popravilo pekarnice in še mnogo manjših problemov. Za vse, ki so pripravljani delati, je torej dela dovolj in priložnost, da vsi stopimo v prvo vrsto.

To je le del dela in nedela, utrinek življenja v KS Leše. Nisem omenjal posebej šole, z njo smo zadovoljni, za kar gre zahvala naši tov. Danici in vsem, ki delajo v šoli.

Toda to je že tema za samostojni članek. Veliko pohvalnega bi se v njem dalo napisati.

Rudi Mlinar

IZ NAŠIH KRAJEV

KRAJEVNO SKUPNOST VRNITI LJUDEM

Naši kraji so naše krajevne skupnosti. Ravenska občina jih ima 12 od skupno 14.000 v Jugoslaviji oz. 1222 v Sloveniji.

Spremembe v tem času sprememb po ustavi tudi krajevnih skupnosti ne bodo zaobšle. Ker smo vsi del teh takoimenovanih lokalnih skupnosti, nam ne more biti vseeno, kakšne bodo. Njihovo vizijo je na posvetu v okviru aktualnih tem, ki jih pripravljata Medobčinsko študijsko središče ZKS za Koroško, predstavil mag. **Stane Vlačič**, direktor Politične šole CK ZKS v Ljubljani.

Predvsem želijo po novem narediti krajevno skupnost pristno medčloveško skupnost. Ustavni amandma št. 35 je zastavljen tako, da bo zakonodajni, ki bo podrobneje določila pogoje, to omogočil. Določena je večtipnost, zaželenega je čim manj predpisovanja. Določene so le tri stvari: krajevna skupnost kot volilna baza, kot celica za zbor krajevnih skupnosti občinske skupščine in kot enota s svojo varnostno-obrambno funkcijo. O vsem drugem bo imela zakonodajna proste roke, svetovano pa ji je, da bo upoštevala naslednje:

- načelo zelenih Slovenije, ki pravijo: razmišljaj planetarno, deluj lokalno

- ljudi v lokalnih skupnostih ne zanimajo veleteme, ampak predvsem, kdaj bo zagorela luč v njihovi ulici, kdaj zazvoni telefon itd. (Srečo Kirn)

- podjetništvo, tržno gospodarstvo, pluralizem lastnine
- nova sociološka spoznanja, ki jih npr. kažejo raziskave FSPN v Ljubljani; pokazale so, da je interes ljudi za posege v prostor, ekologijo itd. strahotno porastel; ljudje želijo soodločati, zato bo treba večjo pozornost dati plebiscitarnemu odločanju (referendum)

- pretnje iz Evrope zdaj, da bo »nas (volilce!) dobil tisti, ki bo prisluhnil našim dnevnim problemom« (nudenje pomoči na domu, poskusi študentske pomoči) in ne kdo drug

- ker sedanje družbenopolitične organizacije, razen sindikata, ne bodo več v podjetjih, zna postati pomembno mesto njihovega delovanja krajevna skupnost

- besede Dimitrija Rupla, da se bo moral politični pluralizem spopasti s provincialnim terorizmom.

Nova krajevna skupnost naj bi bila torej predvsem pristna medčloveška skupnost, skupnost, vrnjena ljudem. Izhajati bo morala iz interesov in potreb krajanov. Imeti bo morala svoj lokalni program, pravico do samoorganiziranosti in seveda zagotovljena sredstva za delo. Le takšna bo mogla biti tudi dober temelj političnega sistema oz. volilna baza.

Po zapisu s posveta pripravila
Helena Merkač

IZ DNEVNIKA MEDICINSKE SESTRE

Ponedeljek, 10.8. ...

Pred tremi dnevi sem se vrnila z morja, s kolonije. Zelo lepo je bilo tam.

Kako se mi je zdelo v Karigadorju? Vse spremenjeno, precej drugače od takrat, pred približno petnajstimi leti, ko sem bila nazadnje v koloniji kot »zdravnica«. A nekaj je ostalo enako... Tudi takrat so me tako klicali in tudi takrat sem bolj obvezovala žalostne otroške dušice kot pa zdravila boleznice.

Kako prisrčno otroški so ti naši »VELIKI SOLARJI«, kadar so daleč od doma, daleč od svojih ljubljenih ali pa včasih tudi neljubljenih. Kako jim zažarijo oči, ko jih vprašaš, če jim je kaj dolg čas, čeprav že v istem hipu zanikajo. A naslednji dan spet pridejo, da jim namažeš »star komarjev pik« ali obvežeš že včeraj zajeljeno ranico.

Kako vztrajno prihajajo skoraj vedno isti, da jim stisneš v dlan drobno tabletko, ki je sladka in zdravi vse bolečine v grlu. Kako prisrčni so fantje, ti veliki junaki, ki prihajajo po zdravlila proti hripavosti, in ko se jim nasmehneš in nagajivo namigneš, da je najboljšee zdravlilo proti tej nadlogi »absolutni molk«. Nejeverno te premerijo s pogledom in ni jim čisto jasno, ali se šališ ali je to res. Pa še kako res je, a oni tega ne vedo. In kako so šele začudeni, ko tabletko vseeno dobijo in poleg še vabilo za jutri... In jutri spet pridejo. Kakšen med njimi »ozdravil«, a namesto njega prideta druga dva.

Tako je iz dneva v dan. Ambulanata je polna, dokler so odprta vrata in dokler si kje v bližini. Vedno se najde kdo, ki ga zvija v trebuhu ali

boli glava ali srbi komarjev pik. Zdravstveni delavec pa mazili, obvezuje, zdravi in tolaži. Da, predvsem tolaži... To te osrečuje, osrečuje te spoznanje, da si jim tako zelo potreben in obenem si srečen, da te ne potrebujejo zaradi resnejše boleznice ali nezgode.

Da, srečna sem bila, da me niso potrebovali za kaj hujšega. No ja, čisto brez strokovnih posegov pa spet nisem bila.

Dvema deklicama sem izpulila mlečna zobka, že vsa razmajana in neuporabna. In ko sta naslednji dan našli papir, v katerem jima je »mliška« poslala zobek in denar za liziko, so se obema raztegnila usta do ušes.

In nekemu večjemu korenjaku sem precej globoko rano na peti tako dobro zalepila, da je bil po treh dneh spet sposoben za svoje morske in kopenske podvige. Isti me je še večkrat obiskal, enkrat zaradi buške na glavi, drugič zaradi odrgnin na kolenih, komolcih...

Uspelo mi je pozdraviti celo grdo zagnjeno ušesno mečico neke ljubke »frazilice«, ki sem jo komaj prepričala, da njena lepota ne bo nič na škodi, če si bo pustila odstraniti prekrasen »briljantni« uhan, ki si ga je kupila na tržnici v Novem gradu.

Na koncu moram priznati, da sta mi pri mojih zdravilskih prizadevanjih največ pomagala moja pomočnika – MORJE IN SONCE. Ta dva »vse ven potegneta«, in če priskoči na pomoč še mati narava, se »zdravnici« v koloniji res ni treba pretegniti.

Emica Oblak,
višja med. sestra

DRUŽBENO PODJETJE ŽELEZARNA RAVNE IN KULTURA

V železarni smo sredi sprejemanja korenitih organizacijskih in vsebinskih sprememb. Reorganizacija podjetja, novi statutarni akti, nova zakonodaja – vse je usmerjeno k novemu cilju: večjim in kakovostnejšim rezultatom našega dela in višji kvaliteti življenja.

Ko opazujem vsa dogajanja in napezovanja vodstvenih delavcev v naši železarni, me pri vsem moti nekaj zadev, ki jih moram zapisati v razmislek vsem tistim, ki jim ni vseeno, kaj bo z usodo naše fabrike, na katero je vezano toliko človeških usod vse Koroške regije.

Ne morem verjeti in zaupati v moč predlaganih organizacijskih sprememb, dokler vidim v njih le premetavanje organizacijskih enot (škatic na shemah) iz dosedanjih tozgodovinskih shem v nove sheme poslovnih enot in skupnih služb – na eni strani, na drugi strani pa »fabriško vladno« – poslovodni odbor, ki bo skozi politiko moči, ki mu jo daje nova zakonodaja, vodil (ali vladal) v novem podjetju. In vsa ta napezovanja po tolikokrat poudarjenem boljšem delu v prihodnje, po potrebah, da končno že enkrat preidemo v inovacijsko, ustvarjalno in ne vem kakšno firmo že, gredo mimo investicije v preobrazbo človeka – delavca naše železarne.

Osebnostno menim, da je ta kvaliteten preobrat možen edino preko te preobrazbe človeka, da je v tem bistvo celotnega problema. Reorganizacija sama po sebi lahko tudi nekaj (malega) da, tudi zakonodaja lahko pripomore k temu – tisti pravi rezultat pa je možno dobiti edino preko preobrazbe človeka – njegove miselnosti in odnosa do dela.

Pa smo pri kulturi. Vemo, da je v našem sistemu odpovedal človek, devalvacija vrednot je hujša od dinarske. Kultura političnega dialoga, kultura dela, kultura poslovnih odnosov, ... vse tja do osebne kulture človeka v najožjem pomenu besede se je znašla v hudi krizi. Torej je treba iskati izhod iz nje prav v tej smeri.

Korošci živimo v izrazito pasivnem okolju: težko bi našli v slovenskem prostoru še kako tako pasivno področje, kot je naša občina. Pa naj gre za dogajanje na političnem področju – ne znam si predstavljati, kako se bomo v našem kotu znašli v času političnega pluralizma, ko pa nam Korošcem izmed vseh ponudnih barv še najbolj ustreza tista sivo-meglina-dremava barva. Enako na kulturnem področju: večje kulturne bede, kot jo trenutno v zadnjih dveh, treh letih živimo v občini, še verjetno ni bilo. In kaže, da bo tako tudi še lep čas. Pasivnost vse inteligence je naravnost zastrašujoča – od pedagoške; sto in več profesorjev naše gimnazije oz. srednje šole v kraju in občini ni čutiti, prav tako ne tehniške inteligence – nad 440 inženirjev, kolikor jih ima samo železarna, ali nad tisoč njih, kolikor jih živi v občini. Gospodarsko upa-

danje je sicer značilnost celotnega jugoslovanskega prostora, toda upad občine Ravne v slovenskem prostoru z 12. na 27. mesto je resno zaskrbiljujoč. Da smo Korošci dremavi, potrjuje tudi podatek o razmahu obrtne dejavnosti (še posebej v času formiranja zasebnih podjetij oz. obrtne dejavnosti) v naši občini.

In kako bomo sredi take pasivnosti, ki nas obdaja, zmogli prehod v ustvarjalnejšo fazo? V novih organizacijsko kadrovskih službah je načrtana nova škatica »razvoj organizacije in kadrov,« v sklopu katere je predalček »motivacijski sistemi«. Samo slutimo lahko, za kaj naj bi v tej službi šlo. Ponovno poudarjam, da bodo zaposleni v tem oddelku zastopali butali ob dremave buče sedemdesetihletnega kolektiva, če se zadeve ne bomo lotili tudi po drugi plati.

Zapisi smo, da je prehod na boljše možen le preko preobrazbe človeka – preko mostov kulture dela, ...

Zanimivo pri vsem tem pa je, da smo se v železarni vsega omenjenega »v podzavesti« zavedali. Verjetno smo v ta namen štipendirali sociologe, psihologe in pedagoge. Torej smo le načrtovali ljudi, ki bi naj kot profesionalci obvladali vsa našta področja, ki bi se naj profesionalno ukvarjali s CLOVEKOM-DELAUCEM. Dejstvo pa je, da jih nismo znali ustrezno zaposliti. Imamo pet sociologov, šest psihologov, sedem pedagoških delavcev. Vprašajmo jih, kaj delajo, pa bomo videli, da večina njih vse kaj drugega kot pa tisto, za kar so bili namenjeni in za kar so usposobljeni. Pa ne iščimo krivde v njih samih, ta leži na delodajalčevi strani.

Ce bi vsi ti kadri delovali po dobro zastavljenih programih, bi se verjetno ne znašli v tako močno razčlovečenem – brezosebnem kolektivu, kar smo danes postali, in mnogo lažje bi obvladovali težave, ki nam jih danes vsiljujejo drugi.

Torej: imamo ljudi, ki bi morali biti kos problemom prevzgoje miselnosti kolektiva, ki bi morali stati s svojo stroko ob boku vodstvenim delavcem in nam vsem pomagati premostiti krizno obdobje. V njih vidim tisto škatico »motivacijski sistemi«, njim bi morali zaupati nalogo oblikovanja tako potrebnega ustvarjalnega vzdušja v kolektivu in zunaj njega. Žal pa je ob tem treba povedati, da bi to svojo nalogo mnogo lažje uspešno opravili v prejšnjih časih kot pa v sedanjih razmerah.

Pred nami je februar, mesec, ki ga Slovenci še posebej namenjamu kulturi. Verjetno bo bralec pritrdil ugotovitvam, da je treba v času sprejemanja tako pomembnih zadev, kot je reorganizacija podjetja in sprejem novih aktov, enkrat za vselej razčistiti z mestom in vlogo kulture v železarni, pa pri tem sploh ne mislim na tisti zadnji problem – koliko bo katero društvo ali ljubiteljska skupina dobila denarja od železarne, am-

pak na temeljno funkcijo kulturne preobrazbe našega delavca, predvsem v odnosu do dela, v odnosu do izvrševanja delovnih zadolžitvev in poslovne morale, v odnosu do nadrejenih delavcev in podrejenih.

Družbeno podjetje Železarna Ravne bo postalo ustvarjalno, inovativno

in podjetniško (pridobitno) naravnani kolektiv le takrat, ko bomo delavci živeli v ustvarjalno naravnem okolju. Živahen kulturni utrip in bogato kulturno življenje delavcev bo že eden od porokov, da bo ustvarjalni nemir pripomogel h kvalitetnejšim premikom.

Zatorej poslovodniki: nikar v reformo samo z zakonom, s pozicijo moči in s premetavanjem škatic po organizacijskih shemah – brez »reorganizacije človeka (razuma in čustev)«, brez investicije v človeka!

Pa brez zamere. Napisal sem dobromerno in odkritosrčno.

Jožko Kert

KULTURNA KRONIKA

7. novembra je bilo v Koroški osrednji knjižnici dr. Franc Sušnik ob mesecu knjige srečanje s slovenskim pesnikom Kajetanom Kovičem.

8. novembra se je v Titovem domu na Ravnah predstavil Teater u gostima iz Zagreba z igrano Milana Grigica v režiji Relje Bašiča Juhica.

10. novembra so v Likovnem salonu na ravenskem gradu odprli razstavo del Rudolfa Arha in Gregorja Klančnika. Razstava je bila odprta do 18. novembra.

28. novembra, na predvečer dneva republike so bile v več krajih Mežiške doline proslave. Osrednja je bila v Črni.

15. decembra so v Likovnem salonu na ravenskem gradu odprli razstavo del članov Zveze društev slovenskih likovnih umetnikov, pododbora Maribor. Predstavili so se Franc Boštjan, Zlatko Gnezda, Marjan Jelenc, Rado Jerič, Ervin Kralj in Aco Lebarič.

22. decembra so se na osrednji občinski proslavi ob dnevu JLA predstavili recitatorji in pevci OŠ Franca Pasterka-Lenarta in Pihalni orkester rudnika Mežica. Slavnostni govornik je bil predsednik SO Ravne Jože Pratekar.

22. decembra je ob svoji 80-letnici v Družbenem domu na Prevaljah priredil slavnostni koncert Pihalni orkester DPD Svoboda Prevalje.

23. decembra je bila v Titovem domu na Ravnah predstava musicala v angleščini Carovnik iz Oza – prva ponovitev v novi sezoni. Predstavila se je Angleška dramska skupina SS TNPU Ravne, ki jo vodi prof. Emil Pečnik.

23. decembra je v kulturnem domu v Kotljah priredil samostojni koncert MePZ Hotuljci. V goste je povabil solista ljubljanske opere.

Od 22. do 29. decembra, ko je prihajal v goste dedek Mraz, se je nje mu v čast v Mežiški dolini zvrstilo več priložnostnih kulturnih prireditev. Med drugimi sta se predstavljala pionirska gledališka skupina z OŠ Prežihovega Voračca Ravne z igrano Hotel Hrast v režiji tov. Eveline Krivec in Glasbena šola Ravne.

27. decembra je na slavnostni seji delavskega sveta železarne pel MePZ iz Strojnske Reke.

Decembra so na letnih konferencah sindikatov v kulturnih programih nastopali plesalci šolskih in Partizanovih plesnih skupin ter slušatelji glasbene šole.

H.M.

Učenci z OŠ Prežihovega Voračca v igrici Hotel Hrast

POLEMIKA

KAJ JE NAROBE S KULTURO
V OBČINI RAVNE

Danes je na svetu zelo resen prepad med znanostjo z ene strani in z druge strani neko kruto, vase zaprto moralo, ki na človeka pritiska že od rojstva.

Zanimivo je, da je človek takoj pripravljen ostreti se svojih tehničnih ali znanstvenih spoznanj, ko se ta pokažejo kot napačna; v domeni občutkov pa človek lahko postane popoln konformist in je sposoben večjega KAMELEONIZMA kot kameleon sam.

Človek dela, ljubi, sovraži, žaluje... gonjen s silo, ki je znotraj njega ali pa je pod vplivom najrazličnejših bogov (tudi zemeljskih).

Marsikdo je prepričan, da se za vsem tem, kar počnemo na področju ustvarjalnosti, skriva spolni nagon. Kolikor močnejši je ta, toliko močnejša je tudi ustvarjalna sila.

Umetnikove oči pa pri vsem tem niso le mrtev aparat, ampak so pokoren aparat njegove duše. Umetnik nima težnje niti možnosti, da najde rešitev; umetnikovo poslanstvo je, da vidi in da opozarja; ničesar več.

Chaplin je dejal: »Vsakdo, kdor mlademu človeku vzame upanje, je morilec.« S tem stavkom je povedano vse tudi o kulturi.

K pisanju me je pritegnil članek v INFORMATIVNEM FUŽINARJU (št. 11) z naslovom – KAJ JE NAROBE S KULTURO V OBČINI, zapis z mini okrogle mize na to temo, verjetno pa tudi druge stvari, ki se trenutno porajajo okrog mene. Protislovja, ki izhajajo iz tega zapisa, so me najprej spravila v bes, kasneje pa sem to razglabljanje vzel kot del kulture v občini, kateri zopet pripadam...

Kot prvo me zelo zanima, kateri so bili strokovni ljudje, brez katerih je ostala ZKO, kakor je omenjeno. V zapisu omenjate Mirjano Vevar, katero osebno ne poznam, vendar pa moram priznati, da kljub temu, da kolikor je le mogoče redno spremljam kulturna dogajanja v občini, nje niti enkrat nisem zasledil kot ustvarjalke, kreatorke, režiserke, mentorice ali pedagoginje pri kakšni uspehi kulturni prireditvi. V samem zapisu pa je poudarjeno, da je profesionalni del na ZKO zaradi nje izostal in da je zaradi tega zdaj toliko večja teža padla na samoupravni del zveze. Kot pika na I pa je dodana še izjava, ki nasprotuje vsaki logiki in sicer, da zaradi pomanjkanja strokovnega kadra od abonmajev razpišejo samo lutkovnega.

Iz tega torej sledi, da je ona vodila kompletno ZKO od idejne do realizacijske sfere. Bila je torej genij, ki ga ni možno nadomestiti niti z armado drugih ljudi in so vsi ostali le figure, ki prejemajo plačo, sposobni pa niso narediti prav nič. Iz tega tudi sledi, da edino lutkovni abonma lahko deluje brez strokovnosti. Kakšna INFANTILNOST!

Nadalje Rozman odkriva, da denar ni prvi problem, ampak je prvi problem organizacijski. Arnšek pa

toplo dodaja, da sedaj, ko se začne nova sezona, finance so.

Res me zanima, kaj se bo zgodilo s temi financami v prihodnjem letu in toplo upam, da jih bo ostalo še za kak prijeten izlet...

Arnšek pravi, da je predsedstvo ZKO sestavljeno iz ljudi, ki niso strokovno podkovani, so pa z dušo in srcem predani kulturi.

To je vendar skoraj tako, kot da bi bolnika operirala njegova mati – gospodinja, namesto zdravnika – kirurga, saj je vendar njegova mati z njim s srcem in dušo. Vse me spominja na film CIGULE MIGULE, ki je bil pred nekaj tedni na TV.

Zanimivost tega filma je v tem, da obravnava kulturo tako, kot si jo zamišljajo premnogi pri nas. Zanimivo je tudi to, da je naša preljubna oblast ob nastanku filma prepovedala javno predvajati in ga je enostavno dala v »BUNKER«. Luč sveta je film ugledal šele letos, torej po več kot tridesetih letih...

Arnšek nadalje dodaja, da na Koroškem sploh ni poklicnih režiserjev...

Pri tem stavku sem osebno prizadet iz dveh razlogov.

Prvič, sam sem domačin in drugič, končal sem akademijo za gledališče, radio, film in televizijo. Po diplomam sem se s svojimi sredstvi izpopolnjeval v Londonu, sedaj pa sem že precej časa zopet doma, pripravljen...

V sestavku Arnšek nadaljuje, da pri nas strokovnjaki nočejo delati še ljubiteljsko, ker tu ni denarja.

Zopet nasprotje v zvezi z denarjem, potem pa nadaljuje, da si rajši kupi Slovenski oktet, kot pa da bi te strokovnjake plačeval, kot si zaslužijo.

Preljubi moj Arnšek, res ne vem, kako si predstavljate kulturo. Občutek imam, kot da vam je kultura (in tudi mnogim drugim) le krinka, zaveza, za katero se lahko skriješ kot noj s pomočjo statistike in besed, kot so recimo: »Kadri so problem, pa ne samo naš, v kulturi sploh.« Ali: »Enostavno ni ljudi.« Pa spet: »Pošteno je treba reči, da razmejujejo ljubiteljsko in profesionalno kulturo ljudje, ki se udinjajo v ZKO in KS...«

Ljubi bog, ali sploh veste, kaj ste povedali in ali ste sploh analizirali svoje besede? Beseda vendar ni konj, da bi jo lahko kar tako jahal, kot so jo jahali več kot štirideset let in jo hočejo še naprej. Zato sklepam, da verjetno ni slučajno, da dodajate: »Toda ko iščeš ljudi, ki bi ta krog zamenjali, jih ne najdeš. Pa si želimo novih ljudi, čeprav si upam trditi, da se bodo tudi pri novih ljudeh pojavljali stari problemi.«

Jasno je in povsem vam dam prav, ko pravite, da se bodo pojavljali stari problemi, če pa je to že v osnovi in zasnovi določeno, da tako je in da tako mora biti, če hoče kultura takšna, kot je, sploh obstajati. Vendar vam pri vsem tem, izgleda, ni jasno, kaj kultura sploh je.

Jasno vam mora biti, da ljudi ne iščeš tako, da daš izjavo na mini okrogli mizi, temveč je treba vedeti zanje, jih povabiti k sodelovanju, jih pravilno stimulirati in tudi pravilno nagraditi za delo, ki so ga opravili. Brez tega uspeha nikjer ni. Najmanj pa na Zahodu, s katerim hočemo priti v korak ali pa se vsaj z njim zblížiti. To vam z gotovostjo trdim iz osebnih izkušenj.

Pri vseh vaših izjavah, dragi udeleženci okrogle mize, pa me preseneča dejstvo, da nikjer ne omenjate Emila Pečnika. Ta je vendar pokazal sedaj že nekajkrat, da je izredno sposoben in je edini v lanskem letu uspel zbrati okrog sebe mlade ljudi, ki so pokazali veliko zrelost in sposobnost kulturnoumetniškega delovanja. Za vas pa ni vreden niti, da ga omenite. Če je kaj izguba za Koroško, potem je to odhod Pečnika v Maribor.

Za takšnega človeka se je vredno boriti, ne pa ga kar tako spustiti iz rok...

Morda pa se Marc Chagall vendarle ne moti, ko pravi, da je za umetnika resnično hudo, če ima zelo zgodaj nekaj uspeha, nekaj denarja, prijazno ženičko, hišico, majhne otroke in nekaj zadovoljstva. Vsa ta drobna zadovoljstva ga otopijo in ga odvrta od njegovega poslanstva.

Nadalje omenjate kulturne domove po Koroški, ki propadajo ali pa so neprimerni za prireditve. To je vse res in že marsikdo je opozoril na ta problem...

Vprašal bi vas, zakaj je tako? Nekdo vendar mora biti odgovoren in nekdo vendar mora nositi odgovornost za stanje, kakršno je in na tega je treba pokazati s prstom, ne pa zgolj skomigniti z rameni in zapisati, kot epilog: »S kulturo v občini Ravne ni nič bolj hudo narobe, kot s slovensko, razen tega, da je trenutno brez strokovnega sodelavca.«

Se enkrat bi ponovil, da kultura in umetnost nista CIGULE MIGULE.

Ljudje, ki jim je umetnost v duši, pa ne živijo zato, da bi uresničevali banalne in nepomembne stvari, ki si jih izmislijo voditelji, da bi sledili modam, ki ponavadi izpuhtijo v kratkem političnem obdobju, temveč da bi neobremenjeno in svobodno de-

lovali, ustvarjali. To, kar pa se dogaja s kulturo pri nas, je pravi atentat na posameznika. Priča smo masovnemu KAMELEONIZMU in pravi poplavi SPLAVOV MEDUJE. Vsi naj bi že dolgo vedeli, da je svet okrogel, vendar se še vedno delamo, kot da je le ravna ploskev. Oblast informacij v medijih je postala dobesedno oblast znotraj oblasti, zmožna po gojevati celotno družbo. Ljudje, ki so še včeraj bili le rdeči in so bili sposobni vse, ki niso bili te barve, onemogočiti, danes obsojajo stvari, zaradi katerih so prej sploh lahko delovali in še vedno delujejo.

Dandanes se ti isti ljudje v skladu s ponovnim uveljavljanjem zgodovinske možnosti, trenutno le možnosti za demokracijo, predstavljajo kot rešitelji naroda in s tem tudi kulture. V zadnjih mesecih in tednih so vsi svetovni žarometi upravičeno uperjeni na razpadanje režimov in sistemov realnega socializma. Demokratični upi po svobodi, pravičnosti in miru so tako postali pričakanje velikega dela našega planeta, ne glede na žrtve. MI PA SE KAMELEONIZIRAMO!

Igor Prodnik

Franc Pečnik

LETNI ČASI

ZIMA

V skledi pred pasjo hišico: nekega jutra okrogel led.

Po zamrzli poti veter kotali prazen steklenico.

Ob vrnitvi rože na zavesah modro zacveto.

Pod nasipom žlindre ugasla steza se v snegu zaiskri.

Senca za menoj, ko gledam luno, drži roke v žepih.

REKREACIJA IN ŠPORT

ODBOJKA

Odbojkarji Fužinarja so brez poraza osvojili naslov jesenskih prvakov v enotni republiški ligi. V enajstih srečanjih so zbrali maksimalnih 22 točk in bodo do sredine februarja, ko se bo prvenstvo nadaljevalo, prezimili na 1. mestu. Za Fužinarjem so se uvrstili: Tovil Olimpija, Bled, Mislinja, ki je 4. in Mežica, ki je 5. Za četo trenerja in igralca Bojana Mlakarja je bila najtežja preizkušnja srečanje z neposrednimi tekmeči Tovilom Olimpijo doma. Ravenčani so na srečo Ljubljancem gladko premagali s 3:0, že po tem 7. kolu pa je bilo očitno, da jim jesenskega naslova ne more nihče več odvzeti. In res so fužinarjevi odbojkarji v naslednjih štirih kolih brez težav zmagovali. V gosteh so premagali Stavbar MTT mlade in Granit s 3:1, na domačem parketu pa Topolšico in Mežico s 3:0. Skozi celo lansko sezono so za ravenško ekipo nastopali: Mlakar, Vidmajer, Popič, Pokeršnik, Legan, Gačnik, Štehar, Breznjak in Drevenšek. Pri vadbi igralcev je sodeloval trener Rado Krenker, ki je tudi zaslužen za odlične nastope fužinarjevih odbojkarjev.

Dekleta Fužinarja so si šele z dvema zmagama ob koncu prvega dela prvenstva enotne republiške lige malce izboljšale svoj položaj na lestvici. V 9. kolu so doma presenetljivo premagale Topolšico s 3:1, v zadnjem kolu pa še Partizan Kamnico s 3:0. V gosteh je bilo za pomlajeno vrsto trenerja Stanka Lodranta seveda manj uspeha, saj so izgubile v Rogozi z 0:3 in v Ljubljani s Krimom z 1:3. V zadnjih kolih je ponovno zaigrala sicer poškodovana Hovnikova, na pomoč pa je priskočila tudi Lenka Bavče. Za Fužinar so v lanskem prvenstvu igrale: Pustoslavšek, Fajmut, Mačič, Hovnik, Bivšek, Bavče, Rezar, Obrenovič, Zagernik, Videmšek in Senica. Naslov jesenskih prvakinj so osvojile odbojkarice Mislinje, Ravenčanke pa so predzadnje.

Sočasno, 23. decembra lani, so prvenstvo sklenile tudi odbojkarice v II. slovenski ligi – vzhod. Prvo mesto je na polovici tekmovanja pripadlo igralkam Partizana Prevalje, ki jih vodi trener Janez Dokl. Prevaljčanke so osvojile jesenski naslov brez poraza pred odbojkaricami Mežice.

KOŠARKA

1. Slivnica 18 točk, 2. Slovenj Gradec 16 in 3. Koroška 14 točk – takšen je bil vrstni red najboljših košarkarskih ekip v območni slovenski ligi po 11. kolu. Košarkarji Koroške so posebej v lanskem decembru pokazali dobro formo, saj so zapored premagovali ekipe, kot: Brežice doma z 82:64, pa Hrastnik v gosteh z 82:81 ter nato na domačem parketu še Slovenj Gradec s 73:71 in Starše z 62:56. Šele v zadnjem

lanskem nastopu so nekompletni ostali praznih rok v Preboldu, kjer so izgubili z 91:76. Prvenstvo se je nadaljevalo že 7. januarja, ko so košarkarji Koroške nastopili doma proti Slivnici.

KEGLJANJE

Sredi decembra lani je bila sklenjena polovica prvenstva v vseh republiških kegljaških ligah, kjer nastopajo tudi štiri ekipe iz Koroške. Najuspešnejše so bile kegljavke Fužinarja, ki so po prvem delu tretje. Prijetno so presenetile zlasti z nastopom v Kranju, kjer so proti jesenskimi prvakinjam iztržile točko. Rezultat Triglav – Fužinar je bil 2321:2321 podrtih kegljev, v ekipi gostij pa sta največ kegljev podrti Silva Cigler 414 in Renata Gostenčnik 400. Takoj naslednji dan so Ravenčanke še doma premagale Rudarja iz Trbovelj z 2388:2276 kegljev. Tokrat sta odlična rezultata 430 kegljev dosegli Ciglerjeva in Harnoldova. Tekmo zadnjega jesenskega kola so Ravenčanke preložile in odigrale 7. januarja v Ajdovščini.

Poleg kegljavk Fužinarja nastopajo v I. republiški ligi tudi kegljavke Korotana s Prevalj. Po prvem delu Prevaljčanke ne morejo biti zadovoljne, saj so osvojile le 6 točk. Slab vtis na startu novega prvenstva so nekoliko popravile šele v decembru po dveh zaporednih zmagah v Trbovljah in doma proti Gorici. Polovšakova s 424 keglji in Petkova s 433 keglji sta bili na teh srečanjih najboljši v vrsti Korotana. Toda že v zadnjih dveh kolih, decembra lani, so nas Prevaljčanke znova razočarale. Najprej so doživele poraz v Izoli in nato še doma proti Krškemu.

Tudi kegljači Fužinarja so prvi del prvenstva v II. republiški ligi – vzhod končali z dvema porazoma, ki sta jih znatno oddaljila od kandidature za naslov prvaka. Po prepričljivi zmagi v Krškem s 128 keglji razlike so Ravenčani najprej izgubili doma z Rudarjem iz Trbovelj, nato pa še proti Hmezažu v Zalcu. Rezultati: Krško – Fužinar 5012:5123 (najboljša Belaj 912 in Lasnik 904), Fužinar – Rudar 5022:5150 (Podosteršek 867) in Hmezaž – Fužinar 5028:4946 (Belaj 887). Po prvem delu je v vodstvu Hmezaž s 14 točkami pred Fužinarjem 10, itd. V drugi republiški ligi za ženske vodi EMO Celje pred Slovenj Gradcem. Prvenstvo se bo v vseh ligah nadaljevalo 27. januarja.

Na turnirju v počastitev dneva JLA v Mariboru so bile kegljavke Fužinarja druge med šestimi ekipami, moška ekipa Fužinarja pa četrta med osmimi ekipami. Zmagali so kegljači Gradisa iz Ljubljane in kegljačice Tekstilca iz Zagreba.

NAMIZNI TENIS

V začetku decembra lani je bil na Jesenicah turnir najboljših pionirk Slovenije. V prvi, boljši skupini se

je igrala Fužinarja Petra Mlakar uvrstila na 7. mesto med 12 igralkami. Njena klubska kolegica Tina Vastl pa je v drugi skupini zmagala in bo letos nastopila med najboljšimi.

V slovenskih namiznoteniških ligah je bilo prvenstvo končano 17. decembra lani. Igralke Fužinarja, ki tudi v tej sezoni nastopajo v I A ligi, so prvi del tekmovanja sklenile uspešno. V zadnjih dveh tekmah so namreč premagale Merkur iz Kranja s 7:2 in nato še Jesenice s 5:4. Za ravenško ekipo so v prvenstvu nastopale Placetova, Mlakarjeva, Rusova in Vastlova.

V Ptujju pa je bilo regijsko prvenstvo pionirjev in pionirk v namiznem tenisu, ki je ob enem služilo kot kvalifikacija za uvrstitev na prvenstvo Slovenije. Od Fužinarjevih igralcev so si zagotovili nastop kar štirje: Bač, Rožič, Senica in Vrčkovnik. Lep napredek v kakovosti, če vemo, da je na zadnjem republiškem tekmovanju nastopil iz Fužinarja le Tušek. Med dekleti so se na slovensko prvenstvo uvrstile Mlakarjeva, Rusova in Vastlova.

ALPSKO SMUČANJE

Medtem ko pri nas v decembru lani ni bilo snega in je odpadla tudi marsikatera načrtovana prireditev, pa so v svetovnih smučarskih središčih vendarle uspeli izpeljati nekaj tekem za svetovni in evropski pokal. V reprezentanci Jugoslavije so uspešno nastopili tudi trije koroški smučarji oz. smučarke. Dekleta so v tekmah za svetovni pokal štartale v Ameriki. Najprej beležimo odlično 4. mesto Črnjanke Katjuše Pušnik na uvodni veleslalomski tekmi v Park Cityju, kasneje pa je Pušnikova us-

pešno smučala še na turneji Nor – Am. v Breckendrigu je prepričljivo dobila veleslalom, konkurenca pa je bila domala na ravni svetovnega pokala. Slabše je bilo v Vailu na ameriško kanadski turneji, kjer je Katjuša z 31. mestom v veleslalomu malce razočarala, pa tudi na tekmah v slalomu za svetovni pokal ji ni uspela nobena uvrstitev med najboljši.

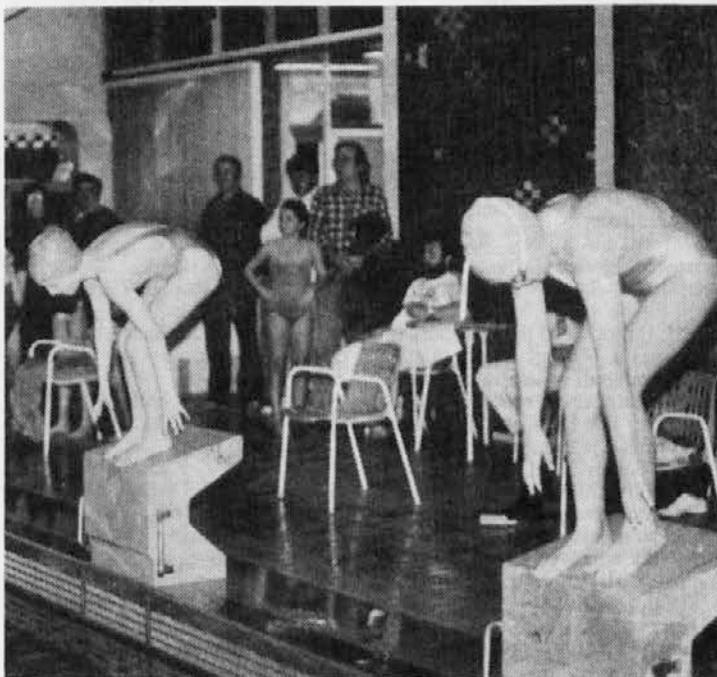
Kot kaže, imamo nov smučarski up iz Črne, to je 18-letni Mitja Kunc, ki je v svojih prvih nastopih za evropski pokal prijetno presenetil. V Oberegenu, kjer sta bili dve preizkušnji, se je v slalomu od osmih naših tekmovalcev uvrstil le Dušan Žagar na 24. mesto. Tudi v super VSL tekmi je bil Kunc skromen, na 65. mestu, nato pa je sredi decembra lani zablestel v italijanskem Canzeiu. Med 102 tekmovalcema je bil 14. v drugem super VSL za evropski pokal. Treba je poudariti, da je imel visoko štartno številko – 78.

PLAVANJE

Na Ravnah in v Mariboru sta bili v lanskem decembru dve koli predtekmovanja za prvenstvo Slovenije za pionirje in mlajše pionirje. Na teh regijskih tekmah nastopajo le plavalci in plavalke iz Fužinarja in Jekla Branika, v obeh starostnih kategorijah pa so bili boljši Mariborčani. V fužinarjevi ekipi je pričakovano najbolje plavala Eva Breznikar, ki je na Ravnah postavila nov slovenski rekord na 100 m delfin.

V Mariboru so se 23. decembra lani zbrali številni odlični plavalci in plavalke iz cele Slovenije. Na mitingu, ki ga je pripravil domači Jeklo Branik, je nastopila tudi skupina ravenških plavalcev. Dosegli so dobre rezultate, posebej pa velja omeniti doseženi nov državni rekord pionirk Fužinarja v disciplini 4 x 100 m mešano. Sicer pa so si kolajne priplaval še Eva Breznikar, Saša Kovač, Helena Cej, Sonja Prosenec ter Miha Hribernik in Peter Naglič.

Ivo Mlakar

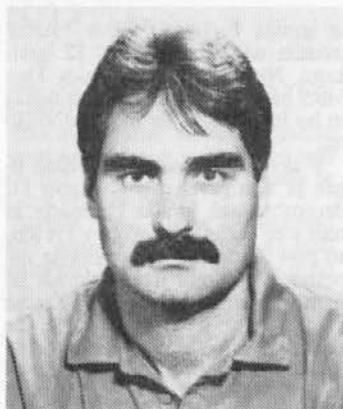

DRAGO KOLETNIK – PRVI ZVEZNI NOGOMETNI SODNIK NA KOROŠKEM

Prvič v zgodovini koroškega nogometa premoremo tudi pri nas moža v črnem, ki bo bržkone že spomladi delil pravico na nogometnih tekmah zveznega ranga. To je naš sodelavec iz železarne Drago Koletnik, ki je dve desetletji nastopal kot aktiven nogometaš, v letu 1983 pa se je vključil v sodniško organizacijo. Nikoli mu za ta korak ni bilo žal, pa čeprav je veliko prostega časa »zapravil« kot sodnik in se želel nenehno izpopolnjevati.

»Leta 1983 sem opravil izpit za podzveznega, dve leti kasneje pa za republiškega sodnika. Najprej sem bil na B listi in sodil v območni slovenski ligo, kasneje sem bil tudi mejni sodnik na tekmah republiškega ranga. To mi je prineslo še dodatno znanje in določene izkušnje, tako da sem v letu 1987 prišel na A listo. Tu je kvota 15 – 20 tekem kot glavni sodnik v I. republiški ligi, šele takrat sem izpolnil pogoje za polaganje izpita za zvezno raven. Oba dela izpita, tako teoretični kot praktični sem položil uspešno v lanskem letu.«

In kdaj mu bo dodeljena čast, da sodi tekmo zvezne lige? Na to vprašanje je Koletnik odgovoril dokaj

mirno – češ, prvo se bo moral izkazati v medrepubliški ligi, ki pa tudi ni od muh, saj v njej že tudi nastopajo poklicni »žogobrcarji«. Seveda mu je velika želja soditi našim profesionalcem v zveznem merilu, zaveda pa se, da se bo moral prekoslej srečevati z muhavostjo naših nogometašev. Čestitamo tov. Koletniku z željo, da še nadalje uspešno sodi nogometne tekme!

Ivo Mlakar

TENIŠKI KLUB RAVNE V LETU 1989

V klubu je l. 1989 delovalo okoli 100 članov. Delo je bilo razdeljeno na dve dejavnosti: na rekreacijo in tekmovanje. V okviru rekreativne dejavnosti smo izvedli pet tečajev za odrasle in otroke, v katerih smo osnovnih veščin igranja tenisa naučili 60 otrok in odraslih. Ker vedno več ljudi rekreativno igra tenis, smo se v klubu odločili za gradnjo treh peščenih igrišč, ki naj bi bila po pogodbah predana v uporabo že v začetku igralne sezone 1990. S petimi igrišči bomo za sedaj zagotovili dovolj kapacitet za rekreativno ukvarjanje s tenisom, za tečaje ter tudi izpolnili pogoje za tekmovalno dejavnost v republiški ligi.

V II. B republiški ligi smo lani dosegli delitev 3. in 4. mesta med dvanajstimi klubi enotne druge republiške lige. V prvem delu tekmovanja v II. B ligi smo dosegli naslednje rezultate:

Slovenske Konjice : Ravne 5:4, Gornja Radgona : Ravne 6:3, Ravne : Krško 9:0, Ravne : Rače 8:1, Brežice : Ravne 4:6.

V II. B republiški ligi smo dosegli tretje mesto. V drugem delu sezone pa smo odigrali še tekmo za razvrstitev v enotni drugi republiški ligi s Slovanom II v Ljubljani. To tekmo smo dobili s rezultatom 6:3 in tako dosegli delitev 3. in 4. mesta med dvanajstimi klubi.

To uvrstitev so dosegli naslednji igralci po jakostnem rangu:

1. Hovnik Rajko – 2 zmagi, 4 porazi
2. Pušnik Marjan – 5 zmag, 1 poraz
3. Stefanovič Miran – 2 zmagi, 3 porazi
4. Stefanovič Andrej – 4 zmage, 1 poraz

5. Pustoslemšek Aleš – 4 zmage, 2 poraza
  6. Tasič Matic – 4 zmage, 2 poraza
  7. Ginter Riki – 0 zmag, 1 poraz
  8. Laznik Dušan – 0 zmag, 1 poraz
- V tekmah dvojic, kjer smo dosegli 14 zmag in 4 poraze, pa je nastopal poleg naštetih še Brane Dervodel.

Teniški klub Ravne je v končani sezoni organiziral odprto prvenstvo občine Ravne za posameznike, dvojice, ženske posamezno in mešane pare ter še dva odprta turnirja za posameznike in dvojice. Zmagovalci posameznih turnirjev so bili:

Turnirji posamezno

II. 1. Marjan Pušnik, 2. Robi Lamprecht, 3. Aleš Pustoslemšek,

I. 1. Marjan Pušnik, 2. Robi Lamprecht, 3. Andrej Stefanovič, 4. Matic Tasič

Turnir dvojice

I. 1. B. Mlakar, M. Mlakar, 2. R. Lamprecht, B. Veršnik, 3. M. Pušnik, D. Laznik, 4. M. Tasič, A. Pustoslemšek

II. 1. M. Pušnik, D. Laznik, 2. B. Mlakar, M. Mlakar, 3. R. Lamprecht, B. Veršnik, 4. M. Tasič, G. Hadžagič.

Mešani pari

I. 1. D. Laznik, Navotnik, 2. Tasič, Tasič, 3. Jamšek, Marin.

Ženske

1. L. Bavče, 2. J. Bavče, 3. R. Gradišnik, 4. J. Tasič.

Naloge za naslednje leto

V tekmovalnem delu smo si za naslednje leto zadali še malo višji cilj – to je uvrstitev v I. republiško ligo. Menimo, da je ta cilj možno doseči z nekaterimi igralskimi okrepitevami ter z rednimi treningi, ki jih bo v bodoče, ko bomo imeli skupaj

5 igrišč, možno izvajati. Ti treningi pa bodo še vedno v lastni režiji, saj klub nima denarja niti za potne stroške za tekmovalce, ki tekmujejo v ligi – torej brez kakršnekoli pomoči trenerja.

V naslednji sezoni bomo začeli z rednim delom s pionirji, tako da bomo z lastnim delom dosegli v določenem obdobju večji kvaliteten vrh.

Glede na večje število igrišč bomo v bodoče priredili še več začetnih in nadaljevalnih tečajev tenisa za odrasle in otroke v dosti bolj ugodnih časovnih terminih.

Organizirali pa bomo še več turnirjev za vse kategorije igralcev skozi celotno igralno obdobje.

Pri dograditvi treh novih igrišč bomo že zgodaj spomladi, ko bodo vremenske razmere za delo ugodne, organizirali nekaj delovnih akcij, ki bodo za finalizacijo igrišč nujno potrebne. Zato že sedaj pozivamo vse ljubitelje tenisa za fizično pomoč pri dokončni izgradnji igrišč. Poleg tega pa smo v vodstvu Teniškega kluba Ravne ves čas zainteresirani za kakršnekoli realno izvedljive ideje za delo in organiziranost kluba ter igranje tenisa na Ravnah v prihodnje.

Matic Tasič,
predsednik TK Ravne

ŠAH

Občinska zveza za telesno kulturo je v letu '89 v sodelovanju z edini- ma aktivnima kluboma v Meziški dolini, Črno in Fužinarjem izvedla hitropotezno prvenstvo občine. Prva turnirja sta bila odigrana že v marcu oziroma maju, tretji in hkrati zadnji turnir pa je bil 17. 12. '89 na Ravnah. Nastopilo je 16 igralcev iz obeh

klubov. Zmagal je Niko Ristič (Fužinar) s 13,5 točke, kolikor jih je imel tudi Zdravko Burjak (Črna) na drugem mestu. Na naslednjih mestih so se zvrstili Vrečič (Fužinar) z 11,5, ter Oderlap in Šahinović, oba Črna z 10,5 točke. Podobna je bila tudi končna razvrstitev po treh turnirjih: 1. Ristič 30 točk, 2. Burjak 27,3, 3. Vrečič 22, 4. Erjavc 16 in 5. Oderlap 14 točk.

Na predzadnjem hitropoteznem turnirju za pokal Fužinar '89, 4. 12. je med 17 šahisti zmagal Niko Ristič, pred Francem Jurčanom – oba 12 točk, Andrejem Erjavcem in Marjanom Uršičem s po 11 ter Herbertom Komarico z 10,5 točke.

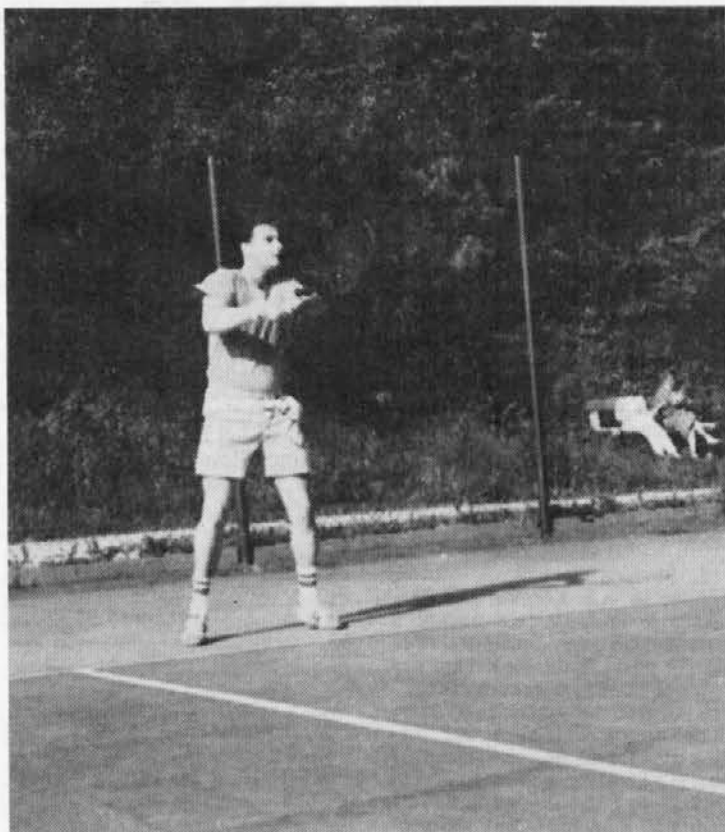
HITROPOTEZNI TURNIRJI ZA POKAL FUŽINAR '90

1. 8.1.1990	14. 27. 8.1990
2. 29.1.1990	15. 10. 9.1990
3. 5.2.1990	16. 24. 9.1990
4. 26.2.1990	17. 8.10.1990
5. 5.3.1990	18. 22.10.1990
6. 26.3.1990	19. 5.11.1990
7. 9.4.1990	20. 19.11.1990
8. 23.4.1990	21. 3.12.1990
9. 7.5.1990	22. 17.12.1990
10. 28.5.1990	
11. 4.6.1990	
12. 18.6.1990	
13. 2.7.1990	

Vse propozicije ostanejo enake kot v dosedanjih prvenstvih:

- igra se po pravilih FIDE za hitropotezni šah
- za skupno uvrstitev se šteje 10 najboljših rezultatov
- točkujeta se mesta od 1. do 10. (25, 20, 15... 1 točka)
- turnirji se igrajo v šahovski sobi DTK s pričetkom ob 16. uri.

M.V.

MARIJA KOČET 1951 – 1989

Tistega torka je bil zadnji dan pred prazniki. Tak dan začno človeku počasi padati delovna bremena z ramen in misel na oddih ga razveseljuje. Toda letos je tisti dan kot mora visela v zraku grožnja s petkovim mitingom v Ljubljani in potem nenadoma: nesreča. Vse drugo je v trenutku za vse nas postalo nepomembno: da bi le Marija ostala živa! Biti živ, kaj vse drugo!

Žal Marija padca ni preživela. Usoden korak, trenutek nepazljivosti in ostali smo sami: družina, sodelavci, prijatelji, znanci...

Za vedno smo izgubili dragega nam človeka.

Marija, nam sodelavcem si bila draga od prvega dne, ko si prišla v špedicijo. Ne več najmlajša, saj je bilo to pred osmimi leti, si se takoj vključila v naš kolektiv. Vanj si prinesla vedrino in z njo smo bili mnogokrat laže kos vsakdanjim problemom.

Kazala si zadovoljstvo, da si po nekaj zamenjavah delovnih mest zunanaj železarn in v njej našla takšno delo, ki ti je bilo všeč. Bila si naša edina žerjavovodkinja. Dan za dnem si se vzpenjala v svojo kabino in se vozila nad našimi glavami. Iz pičje perspektive si nas gledala, a kljub temu ne moremo reči, da zviška, kajti čisto preprosta si bila, nič mogočna. Prijazen je bil tvoj obraz, ostal nam bo v spominu, ko se bomo zdaj zaman, iskaje tebe, ozirali v višine, kjer si kraljevala. Vodenje žerjava ti je bilo v užitek! Kako bi sicer mogla vedno, kadar je bilo treba – ali sredi dneva ali sredi noči sesti vanj.

Vedno si to brez besed storila in tudi brez besed ubogala naše komande s tal. Samo v soglasju s tabo nam je lahko delo dobro šlo od rok. Tudi zaradi tebe smo, ko nam je čas, ki je v špediciji stalni birič, najbolj visel na vratu, uspevali loviti roke. Zavedala si se, da je od tega – ujetega roka – odvisna vsa železarna. Kaj pomaga pravočasno narejeni izdelek, če ni pravočasno odpremljen!

Nič, to si ti vedela in kljub družinskim obveznostim si prihajala na ših, kadarkoli je bilo treba. Zato smo ti v železarni za tvoje dobro opravljeno delo hvaležni. Poznalo se bo, ko te ne bo več... a kaj nam, vendarle bomo dobili drugega, novega sodelavca! Predvsem se bo to poznalo tvojim, ki si jim bila najdražja – možu, sinu in hčerki!

Dobre žene, skrbne, ljubeče matere ne more nadomestiti nihče! Ma-

ti je ena sama, ti si bila za tvoje najbližje edina, tvoji tebi ob nedograjeni hiši vse bogastvo.

Zdaj bodo sami nadaljevali pot, a zagotovo z zgledom, ki si jim ga dala s svojim kratkim, a bogatim življenjem.

Marija, naj ti bo lahka koroška zemlja.

V imenu špedicije in tozda Komerciala izrekam družini in sorodnikom iskreno sožalje.

IVAN REPOTOČNIK 1951 – 1989

Jeklarji se zadnja leta pogosto srečujemo pri Barbari. Prepogosto, glede na to, da smo sorazmerno mlad kolektiv, in še toliko bolj, ker se prihajamo poslavljat večinoma od mlajših sodelavcev, od takih, ki bi skupaj z nami lahko še veliko naredili – zase in za naš skupni jutri. Zakaj so odšli, niti ne poskušamo več razumeti, saj je to za človeški um prevelika uganka. Vesti o nenadni smrti sprejmemo ob spoznanju, da človek ni popoln gospodar svojega življenja. Ko bi bil, bi bila življenjska pot marsikoga manj strma in vijugava in tudi daljša, kot je bila.

Podobno velja tudi za našega sodelavca Ivana, od katerega se danes mnogo, mnogo prerano poslednjič poslavljamo.

Zibel mu je stekla pred 38 leti na majhni Klošternikovi kmetiji na Tolstem vrhu, v današnji Strojnski Reki. Zgodaj se je navadil dela in boja za vsakdanji kruh. Mlad se je zaposlil, najprej pri Gradisu, z 18 leti pa je dobil delo v železarni. Vse od tedaj, razen v času služenja vojaškega roka, je bil vreden, delaven in discipliniran jeklar, vedno pripravljen tudi za najtežja dela, saj je delal v vlivališču. Mogoče mu je bilo težko delo kdaj tudi pribežališče pred še težjimi, nerešljivimi problemi življenja. Morda. Zagotovo tega ne moremo reči, saj Ivan nikoli ni tožil in »jamaral«. Svoje težave je držal zase, pred nami in z nami je bil vesel, družaben in tovariški. Neredko smo se nasmejali njegovim šalim.

Ko bodo po novem letu znova zahrumele peči v vsej jeklarni, bo Ivanovo delovno mesto ostalo prazno. Pozneje bo na to mesto stopil nekdo drug, a takega, kot je bil Ivan, ne bo več med nami. Pogrešali ga bomo, saj je v skoraj dvajsetih letih postal del našega kolektiva, del nas.

Ženi, otrokom in sorodnikom izrekamo iskreno sožalje.

KADROVSKA GIBANJA od 21. 11. do 20. 12. 1989

Do 20. decembra smo v železarni zmanjšali število zaposlenih za 124 delavcev. Tako nas je sedaj 6763 zaposlenih, kar je za 60 delavcev manj, kot je bilo planirano za leto 1989.

Delovno razmerje so sklenili

JEKLOLIVARNA – Iršič Martin, strugar, Hudobreznik Jože, kalupar, Črešnik Rafael, Gros Peter, livarska modelarja, Vrhovnik Dominik, žarilec – vsi iz JLA.

VALJARNA – Mavrel Stanislav, oblikovalec kovin – iz JLA

KOVAČNICA – Krevh Janko, NK delavec – iz JLA.

T S D – Ramšak Branko, NK delavec – iz JLA.

INDUSTRIJSKI NOŽI – Čekon Leopold, rezkalec – iz JLA.

VZMETARNA – Ogriz Roman, Repas Franc, NK delavca – iz JLA.

E T S – Bandalo Franc, valjavec – s poklicne rehabilitacije.

S G V – Tominc Anton, mehanik obdelov. strojev – iz JLA.

P I I – Pokeržnik Leon, dipl. inž. strojništva – iz druge DO (razpis).

Delovno razmerje je prenehalo

JEKLOLIVARNA – Požarnik Iztok, pripravljalec za litje – v JLA; Repotočnik Ivan, strojnik za izpraznjevanje ingotov – umrl.

JEKLOLIVARNA – Pogorevc Oto, ročni oblikovalec, Vajdl Aleš, strojni oblikovalec – v JLA; Petrič Simona, kovin. modelar – na poklicno rehabilitacijo; Adamič Mitja, livar – izključen.

VALJARNA – Rebernik Ferdinand, transportni delavec – invalid-

sko upokojen; Jakopin Robert, brusilec na CM – v JLA; Barič Anton, brusilec na CM, Srebre Igor, rezalec – izključen.

STROJI IN DELI – Pinter Leopold, priprava materiala – invalidsko upokojen.

INDUSTRIJSKI NOŽI – Kotnik Franc, ravnalec – invalidsko upokojen.

R P T – Božank Franc, žagar – invalidsko upokojen.

KOMERCIALA – Kočet Marija, žerjavovodja – umrla.

KONTROLA KAKOVOSTI – Poberžnik Edvard, vzdrževalec meh. naprav – invalidsko upokojen.

DRUŽBENI STANDARD – Razdevšek Hedvika, blagajničarka – invalidsko upokojena.

K S Z – Plešivčnik Marija, čistilka – invalidsko upokojena.

MONTER – Bajramović Ibrahim, monter – invalidsko upokojen.

Buhanec Gorazd, monter-serviser viličarjev, Karničnik Edvard, rezkalec, Špegel Marjan, priprava materiala – vsi v JLA; Šimik Gvido, tehnolog-konstruktor – dana odpoved.

Prerazporeditve iz tozdiv

JEKLOLIVARNA – Šimunović Josip, Simenčič Beno, Katalinič Igor, Verhovšek Rajko, Kotnik Mirko, pripravljalci za litje – vsi v TOZD Vzmetarna.

VZMETARNA – Robin Mitja, prebijalec vzmetnih listov – v TOZD Monter.

S G V – Strmčnik Aleš, strojni tehnik v TOZD TRO Prevalje.

Kadrovska služba

ZAHVALE

Ob smrti dragega dedija

RUDIJA LESKOVSKA

se iskreno zahvaljujemo vsem sosedom, znancem in prijateljem, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti in darovali cvetje.

Prav tako se zahvaljujemo guverniki Silvestru Grabnerju za poslovlilne besede, g. župniku za opravljeni obred in Pihalnemu orkestru Rudnika Mežica za žalostinke.

Orešnikova

Ob nenadni, prezgodnji smrti našega moža, očeta, dedka in brata

FORTUNATA REPASA

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste ga v tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti, darovali cvetje in nam v težkih trenutkih bili v pomoč in oporo.

Posebna zahvala g. župniku za opravljeni obred, hotuljskim pevcom, Pihalnemu orkestru Železarn Ravne ter guverniki Roku Gorenšku. Hvala tudi sosedom in prijateljem.

Žalujoči vsi njegovi

Ob tragični smrti našega dragega moža, očeta, brata, zeta in svaka

JANEZA JAMNIKA

se iskreno zahvaljujemo njegovim DO Storitve Ravne, DO Nama Ravne, šoferjem Storitve, prijateljem iz železarn, špediciji, guverniki za poslovlilne besede, pevskima zboroma, Pihalnemu orkestru ravenski železarjev, alpinistom, g. župniku za opravljeni obred.

Hvala vsem, ki ste darovali vence in cvetje, njegovim sorodnikom, sosedom, prijateljem, znancem in vsem, ki ste ga v tako lepem številu spremljali na njegovi prezgodnji zadnji poti. Hvala vsem za lepo misel nanj. Tolažimo se, da ste ga imeli radi, kot smo ga imeli radi mi domači, saj je bil resnično dober človek.

Njegova žena Anka, sinova Robi in Janez, sestre in bratje

Ob odhodu v pokoj se iskreno zahvaljujem vsem sodelavcem tozda Kovinarstvo Ljubno ob Savinji za pozornost in lepo darilo.

Zahvaljujem se tudi ravnatelju Mirku Strašku za poslovlilne besede.

Vsem želim zdravja in uspešno delo tudi v prihodnje.

Franc Orešnik

Rudi Mlinar

KORENINE

»Lahko prisedem?«

Zagledam njegove oči, kako me opazujejo. Kaj naj rečem? Odmaknem se. V parku je še veliko klopi, praznih klopi, pomislim. Molčim. Kaj naj bi drugega. Sobota je dela prost dan.

»Hvala vam.«

Počasi se vsede, kot da bi se bal, da se bom jaz premislil.

»Lepo vreme.«

Nehote pokimam. Saj je res lep vreme. Zaneso me in globoko vdihnem topel, z vonjem suhega sena nasičen zrak.

Tam čez so polja, pomislim. Tam čez pomeni hiše in bloke, cesto in železnico pa še kaj. Tu, kjer sedim, ne vidim travnikov, pa vendar točno vem, da so tam.

»Pa ne bo dolgo, veste...«

Saj res, nisem sam. On je tu. Kako malo je potreboval, pa me je zdramil iz razmišljanja.

»To čutim v kosteh, veste... to je najboljši barometer.«

»A res?«

Počutim se neumno. Nisem se hotel speljati v ta pogovor. V možganih imam praznino, nobene volje nimam, da bi razmišljal.

On je starec. On lahko razmišlja. Čas ima. Kaj pa jaz?

Saj ga imam tudi jaz. Vsaj tisti dan sem ga imel. Še preveč.

»Res, res...« Pohiti, da se ne bi premislil.

»Kdor ni sedaj pokosil, ta ne bo posušil. V kratkem bo dež.« Kosil, posušil... torej tudi on vonja seno, ki se suši. Zajamem nov vdih.

Kako je vse enostavno. Pogledam ga. Res je starec. Vidim, kako mu roka trepeti. Njegova zgubana koža me spomni očeta. Sedi in me gleda. Vrta po meni. Počutim se neprijetno. Zelo neprijetno.

To ve tudi on. Umakne pogled.

Hvaležen sem mu, zato rečem.

»Ste iz mesta?«

»Oh, kje pa, te roke poglejte.«

Pogledam jih.

»Vidiš, takih zgaranih rok ne bi dobil tu v mestu.«

Prav ima. Skrivaj pogledam svoje roke.

Še se vidijo odtiski... še imam trdo kožo... toda vse počasi izginja. Spomnil sem se... ah, nič.

Začutil sem toplino, pa ne zaradi opoldanskega sonca. Prihajala je iz mene.

»Tudi jaz nisem iz mesta.«

»Vem.«

»Veste?« se začudim.

»Vem,« ponovi in nadaljuje.

»Tako globoko dihajo samo ljudje s podeželja.«

»Pogledam ga. Drži se resno. Nasmehnem se.«

Ko me pogleda tudi on, mu v kotičku ustnic zaigra nasmeh. Pomislim, kako je tedaj odpadla še zadnja ovira, ki je bila med nama. Naj se popravim. Odvrnel sem jo pravzaprav le jaz, on je sploh ni imel, že tisti trenutek, ko je sedel k meni, je bil odprt kot pravkar preorana njiva.

»Prav imate,« pokimam, potem se spomnim.

»Pa vi, kaj počnete vi tu v mestu?«

»Počnem?« Glas se mu zatrese.

»Da,« trmasto ponovim.

Senca šine čez njegov obraz. Kaj je narobe z njegovimi očmi?

»Nič ne počnem,« reče tiho, pretiho.

Saj res, kaj bi počel? Starec je. Spremljam njegov pogled.

Tam je dom starostnikov, ugotovim, ko se njegov pogled ustavi.

Pogledava se in veva.

Pokima mi.

Hočem, da bi bil dan tudi naprej tako lep. Nočem senc v sebi. Ne potrebujem jih.

»Ali vonjate tudi vi posušeno seno.«

Pokima mi.

»Čudovit dan.«

Še enkrat pokima.

Kaj naj rečem? Drsva v praznino resnice. Ne potrebujem resnice. Bojim se je. Strese me mraz.

»Čudovit dan.« Začuti, kam drsim.

»Zdaj morda spravljajo seno.« Nekaj moram govoriti. Ne smem mis-

liti na seno, me prešine, a si ne morem pomagati.

Pogledam v nebo. Tudi on pogleda.

Jasno je. Nekje zvonijo poldne.

»Ne, sedaj še ne bašejo... komaj da obračajo,« strokovno reče.

Pokimam. Tudi sam vem, da bodo seno spravljali šele pozno popoldne. Iz prsi se mi izvije globok vzdih.

Pogleda me. Skloni se naprej, da bi me bolje videl. Čutim, kako se je njegov pogled ustavil na mojih očeh.

Izdajalska solza. Z roko jo obrišem. Ni me sram, da jo je videl.

Tudi on bi jo potočil... ampak on jih najbrž nima več... vse je že izjokal.

»Tudi ti bi sedaj rad bil tam,« mi reče.

Molče pokimam.

»Grabil bi seno, ali ne?«

Še enkrat pokimam. Kaj bi drugoga?

Obsediva... samo čas teče.

Dan je lep. Prislunhem. Tam v vejevju se oglasi ptica. Oba ji prisluhneva.

Ni mi več do pogovora. Njemu tudi ne. Vstane.

»Pa na svidenje,« reče. Vidim, da bi rad še nekaj povedal, pa samo odmahne z roko. Razumem ga.

Tudi on razume mene, ve, da bi bil rad sam.

»Srečno,« zamrmram.

Gledam ga, kako počasi drsa po poti iz parka. Naslonim se nazaj in zaprem oči.

Ko jih zopet odprem, ga ni več nikjer. Sicer pa vem, kje ga bom našel, če bom hotel.

Vstanem.

Jutri je nedelja... potem pride ponedeljek... tovarna bo hrumela in jaz bom tam.

Mogoče sedaj spravljajo seno... sedaj je že minilo poldne...

Utrujeno se nasmehnem.

Tudi moj korak je korak starca.

Obema so potrgali korenine.

UGANKE

Iz dveh nastane eno, dva režeta eno na dvoje. Kaj je to? (Škarje)

Rdeč sladkosec preži za belo ograjo. Kaj je to? (Jezik)

Voda je prekrila polje, a mravlje ni mogla utopiti. Kaj je to? (Rosa)

Slajši je od medu, pa ni meden. Kaj je to? (Sen)

Vol gre v hlev, rogovi pa ne morejo. Kaj je to? (Sveder)

Druge suši, sebe moči. Kaj je to? (Briščača)

Dvema gospodarjema služi, tretjega jaha. Kaj je to? (Očala)

K vsaki hiši gre, pa v nobeno ne vstopi. Kaj je to? (Pol)

Na zidu visi in šteje nam dni. Kaj je to? (Koledar)

Pogosto ga polivajo, pogosto se odpira, a nikoli ne vzcveti. Kaj je to? (Deznik)

Kdo nosi srce v glavi? (Solata)

Kdor jo vidi, nič ne vidi. Kaj je to? (Tema)

Zraven štirih nog dve nogi sedita na treh nogah. Kaj je to? (Molza)

Glava spodaj, noga zgoraj, kaj je to? (Pipa)

Na vodi se drži, na zemlji izgine. Kaj je to? (Ojla)

O ZVONOVIH

Zvon je prastara naprava za signaliziranje. Na Kitajskem so ga poznali že pred več kot 4000 leti. Domnevamo, da so prvi zvonovi od tam prišli na Bližnji vzhod. V Egiptu so zvonili za praznike na čast boga Ozirisa, od Egipčanov pa so to navado prevzela druga antična ljudstva: v Atenah so zvonovi budili speča božanstva, v starem Rimu so z zvonom klicali ljudi v templje. Kristjani so zvonove uvedli v 7. st. Prej so vernike sklicevali s trobljenjem na rog.

(Vir: Erzsebet Kun, Kvizologija, Zagreb 1975)

Izdaja delavski svet Železarne Ravne kot mesečnik v nakladi 7000 izvodov. Ureja uredniški odbor: Milan Božinovski, Alojz Janežič, Šilvo Jaš, Marjan Kolar, Brane Žerdoner. Uredništvo: glavni in odgovorni urednik Marjan Kolar, novinarki Helena Merkač in Mojca Potočnik, tajnica Jelka Jamšek. Tel.: 861-131 int. 6304 in 6753

Tisk: Grafika Prevalje

Glasilo je po 7. točki 1. odst. Eleni zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Uradni list SFRJ, št. 33/72), in mnenju sekretariata za informacije SRS št. 421-1/72 prosto plačila prometnega davka.

